

Луцький район
Луцька міська територіальна громад

Департамент освіти Луцької міської ради
Центр професійного розвитку педагогічних працівників
Луцької міської ради

Комунальний заклад
Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок)
№38 комбінованого типу»
Луцької міської ради

Дитина в природному довкіллі **Методичні рекомендації**

Прокопчук Людмила Анатоліївна

Луцьк 2022

Д 44 Дитина в природному довкіллі: методичні рекомендації / упорядник Л.А. Прокопчук. – Луцьк, 2022. – 131с.

Ознайомлення дітей з природою та виховання відповідального ставлення до неї в дошкільному віці, має величезне значення і є невід'ємною складовою освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі. Дане видання містить принципи, форми та методи роботи щодо формування природничо-екологічної компетентності дошкільників. Представлено конспекти занять, ігри та досліді з природничо-екологічної діяльності.

Особливої уваги у виданні заслуговує детальний опис базових принципів природничо-екологічної освіти, який дає можливість здійснювати освітню діяльність згідно Базового компонента дошкільної освіти.

Методичні рекомендації стануть надійною базою для подальшого навчання та виховання природничо-екологічної компетентності дошкільників.

Рекомендовано педагогічним працівникам дошкільних навчальних закладів, батькам та студентам-дошкільникам.

Рецензенти:

С. В. Смолюк, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, доцент.

В. Ю. Колб, вихователь методист дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №38 комбінованого типу м. Луцька, старший вихователь.

Схвалено до друку педагогічною радою дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №38 комбінованого типу м. Луцька (протокол №2 від 29.11. 2021р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ДИТИНА В ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛЛІ.	
1.1. Витяг із Базового компонента дошкільної освіти.....	7
1.2. Базові принципи природничо-екологічної освіти.....	11
РОЗДІЛ 2. РОБОТА З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗНАНЬ ПРО ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ.....	16
2.1. Створення природничо – розвивального середовища.....	16
2.2. Форми та методи роботи щодо формування природничо-екологічної компетентності дошкільників.....	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ	
ДОДАТОК А. Досліди природничо –екологічного змісту	33
ДОДАТОК Б. Заняття з освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі».....	46
ДОДАТОК В. Дидактичні ігри та завдання природничо-екологічного змісту	128

ВСТУП

Людина постійно взаємодіє з навколишнім середовищем. Щоб ця взаємодія приносила користь і людині, і природі сприйняття довкілля і раціональної поведінки в ньому потрібно навчатися ще з дитинства. Тому природничо-екологічна компетентність, зокрема дошкільна, є одним із першорядних державних завдань.

Формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи екологічної свідомості, екологічної культури, що впливають на поведінку та діяльність людини у природі. Сформованість природничо-екологічної компетентності дає можливість дитині, спираючись на наявні уявлення про цілісність світу природи, його самоцінність і вплив на життєдіяльність людей, самостійно й конструктивно діяти в різних ситуаціях, що вимагають вибору природничо-доцільної діяльності, мотивує поведінку, взаємодію дітей з навколишнім природним середовищем відповідно до його законів і в гармонії з ним.

Ознайомлення дітей зі світом природи є найважливішим засобом формування гармонійної, всебічно-розвиненої особистості. В процесі його розширюється орієнтація дітей в навколишньому середовищі, формуються пізнавальні здібності, виховується відповідне відношення до природи

Таким чином, при формуванні природничо-екологічної компетентності дитини центральним аспектом є формування ставлення до природи як до цінності, усвідомлення єдності з природним світом, формування природничо-екологічної діяльності в природі.

Навчити дітей помічати красу довкілля, гармонійно співіснувати з природою та раціонально використовувати її багатства - ось пріоритетні завдання природничо-екологічної компетентності дошкільників. Чітко усвідомивши в дошкільному

дитинстві відповідальність за природу як живий організм, у майбутньому дитина відчуватиме невід'ємну потребу діяти заради збереження та відновлення її багатств.

Формування в дошкільників знання законів природи та доцільної поведінки, виховання емоційно-ціннісного ставлення має відбуватися органічно й комплексно в різних видах діяльності відповідно до інтегрованого підходу.

Основними формами роботи в цьому напрямі є заняття, екскурсії, цільові та щоденні прогулянки, свята й розваги, ігри природничо-екологічного спрямування.

Особливої уваги заслуговує детальний опис базових принципів природничо-екологічної освіти, який дає можливість здійснювати освітню діяльність згідно оновленого Базового компонента дошкільної освіти.

Природа – це великий учитель і вихователь. Вона допомагає емоційно сприймати навколишню дійсність. А те, що людина сприймає через емоції, запам'ятовується надовго або навіть на все життя. У всі часи природа впливала на людину, на розвиток її творчих здібностей. Уміння бачити природу – перша умова виховання через неї. Воно здійснюється лише за умови постійного спілкування з природою.

Для того щоб до дитини прийшло розуміння природи, мало дати їй конкретні знання. Треба навчити слухати природу, співпереживати їй, радіти, бачити в ній прекрасне. Саме ці навички збагачують душу і внутрішній світ дитини, змушують глибше пізнати довкілля, підвищують інтелект і культуру.

Не менш вагому роль відіграє й організація освітнього середовища. Сьогодні в практиці роботи ЗДО з формування природничо-екологічної компетентності дошкільників широко використовується екологічні стежини, кімнати міні-музеї природи, дослідницькі лабораторії.

Основою природничо-екологічного виховання є емоційно позитивне ставлення дитини до природи, знання про неї та діяльність у ній. Його успішність залежить від активності пошуково-

дослідницької роботи в природному довкіллі, рівня загального розвитку дітей, сформованості їхнього вміння узагальнювати, порівнювати, а також від змісту конкретних завдань, що їх розв'язують діти.

Доведено що основи світогляду особистості закладаються в дошкільному дитинстві. Тож ознайомлення дітей з природою та виховання відповідального ставлення до неї саме в дошкільному віці має величезне значення і є невід'ємною складовою освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі.

Дані методичні рекомендації стануть надійною базою для подальшого навчання та виховання природничо-екологічної компетентності дошкільників.

РОЗДІЛ 1. ДИТИНА В ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛЛІ.

1.1.Витяг із Базового компонента дошкільної освіти.

Природничо-екологічна компетентність — це здатність дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів та формується у просторі пізнавальної, дослідницької, трудової, ігрової діяльності.

Емоційно-ціннісне ставлення: виявляє інтерес до пізнання природи рідного краю, близького оточення, своєї держави України, цікавиться об'єктами і явищами планети Земля і видимих об'єктів Космосу. Емоційно реагує на природне довкілля, демонструє повагу до різних форм життя, позитивно реагує на ситуації взаємодії з різними об'єктами природи.

Виявляє інтерес і готовність до діяльності, що забезпечує пізнання природи і формування навичок доцільної поведінки.

Сформованість знань: має загальні уявлення про природу планети Земля і Всесвіту; розуміє, що Земля є частиною Космосу, а всі його об'єкти (зорі, планети, комети, метеорити тощо) знаходяться дуже далеко; володіє елементарними уявленнями про дослідження Космосу людиною; знає, що на планеті Земля є неживі і живі об'єкти природи; усвідомлює зв'язки між рослинами і тваринами, їхні функції в природі; встановлює залежність об'єктів природи від екологічних факторів; розуміє особливості та умови розвитку рослин (фази розвитку, екологічні фактори, поживність ґрунту, догляд), існування тварин (стадії розвитку, залежність від середовища існування, реакції на сезонні зміни; усвідомлює поділ рослин і тварин на групи; знає, що є дикорослі і культурні рослини; дикі, свійські тварини; знає правила поведінки з ними; володіє знаннями про основні властивості неживих об'єктів природи (повітря, вода, пісок, глина, каміння), які може виявляти під час елементарних дослідів; усвідомлює значення назв-характеристик окремих властивостей об'єктів та фізичних явищ навколишнього світу (твердість, м'якість, сипучість, в'язкість, плавучість,

розчинність; швидкість, напрямок тощо); володіє назвами штучних матеріалів, виготовлених людиною із природної сировини (метал, гума, тканина, пластик, папір тощо); знає ознаки пір року і явищ природи.

Усвідомлює, що життя людини неможливе без природи; обізнана з позитивним і негативним впливом людини на природне довкілля, проблемами довкілля, насамперед змінами клімату, і необхідністю заощаджувати енергію, воду, сортувати сміття тощо у повсякденному житті і має первинні навички такої поведінки; свідомо використовує знання про природу в різних видах діяльності та життєвих ситуаціях; орієнтується в діяльності людини, спрямованій на збереження, відтворення й охорону природи.

Навички: дитина виявляє здатність спостерігати за природними об'єктами та явищами планети Земля та видимими об'єктами Космосу; спроможна класифікувати та групувати природні об'єкти рослинного й тваринного світу за характерними ознаками; здатна самотійно чи з незначною допомогою дорослого проводити нескладні дослід з пізнання властивостей об'єктів природи, спостерігати за явищами природи та помічати зміни у стані природи й погоди, оцінювати метеорологічні явища (температура повітря, вітер, опади тощо); здатна до адекватної поведінки на основі оцінки природних явищ та стану погоди.

Здатна з допомогою дорослого вирощувати рослини, доглядати за домашніми улюбленцями та піклуватись про них; демонструє дотримання правил природодоцільної поведінки, навички бережливого ставлення до ресурсів; відгукується на пропозиції дорослого зберігати й покращувати природне довкілля чи надавати допомогу живим об'єктам природи.

Навички, орієнтовані на сталий розвиток - виявляються у сформованості в дітей початкових уявлень про сталі дії і поведінку, усвідомленні необхідності збереження ресурсів планети й особистої причетності до цього; розвиненості ефективних звичок соціальної поведінки, економного споживання ресурсів та збереження природи.

Емоційно-ціннісне ставлення: дитина мотивована на цінності сталого розвитку (дружні стосунки між людьми, раціональне використання природних ресурсів тощо). Виявляє небайдужість до природоохоронної діяльності дорослих, бажання брати участь у проведенні заходів, спрямованих на підтримку цінностей сталого розвитку. Виявляє дружнє ставлення до близьких і знайомих, що проявляється у дотриманні мовленнєвого етикету, наданні допомоги тим, хто її потребує, тощо.

Сформованість знань: має початкові уявлення про дії та поведінку, орієнтовані на сталий розвиток, в екологічній, економічній та соціальній сферах повсякденного життя; знає про необхідність зменшення марних витрат сировини й кількості відходів. Знає і називає різні формули звернення, вітання, подяки і вміє обирати одну з них у залежності від ситуації спілкування. Співвідносить жести з добрими словами.

Навички: може пояснити на елементарному рівні необхідність сталого способу власного життя, свідомо обирає дії, спрямовані на зміцнення власного здоров'я, виявляє відчуття особистої причетності до збереження ресурсів планети і власної країни. Здатна пояснити, чому потрібно економно витрачати воду, папір, електроенергію, як це пов'язано зі збереженням лісових, водних запасів планети, клімату; демонструє навички розумного споживання енергії, паперу та води. Здатна не лише усвідомлювати важливість правил у суспільному житті, смисл конкретного правила, а й уміти пояснити іншому, чому варто вчиняти так, а не інакше. Володіє і доречно вживає слова із широкої палітри мовних формул, необхідних для обслуговування різних ситуацій (вітальні слова, слова-звертання, прохання чи пропозиція допомоги, дякування, вибачення тощо); виявляє доброзичливе ставлення до людей, які її оточують, намагається підтримувати дружні стосунки з дітьми.

Участь батьків

Залучення батьків у процес формування у дитини природничо-екологічної компетентності та навичок, орієнтованих на сталий розвиток, може полягати у:

- формуванні у дитини поняття про себе як про мешканця планети Земля, від якого також залежить життя всього живого;
- виявленні власної обізнаності та в ознайомленні дитини та інших членів родини з інформацією про те, як зберігають природні ресурси та дбають про довкілля в нашій країні та інших країнах світу;
- наданні дитині власного прикладу відповідальної, розумної та виваженої поведінки щодо збереження ресурсів у повсякденному житті родини та розв'язання екологічних проблем власної громади;
- активної власної участі та участі дитини в акціях, спрямованих на благоустрій території та збереження довкілля у власній громаді чи місцевості: висаджування рослин, звільненні території від засмічення, підтримуванні чистоти вулиць і власного приміщення;
- формуванні у різний спосіб уявлень про екологічні проблеми свого міста, селища.

1.2. Базові принципи природничо-екологічної освіти

Освітню діяльність вихователі здійснюють, керуючись низкою принципів: науковості, позитивізму, проблемності, системності, наочності, гуманізму, послідовності, інтеграції, діяльності.

На перший погляд, зміст названих принципів зрозумілий. Та щоб уникнути подвійного їх трактування чи помилкового розуміння, варто уточнити їх характеристики.

Принцип науковості - форми і методи освітньої роботи мають бути науково обгрунтованими, відповідати віку дітей, їхнім психофізичним особливостям. Шкільні методи та форми природничо-екологічної освіти не можна механічно перенести в ЗДО (так, заняття в природі недоцільно називати уроками, оскільки урок- інша форма роботи, притаманна процесу шкільного навчання).

Вихователь не має забувати про те, що для дитини-дошкільника провідна діяльність – ігрова, а для молодшого школяра-навчальна.

Принцип позитивізму - передбачає виховання і навчання дітей на позитивних прикладах. Так, у практиці природничо-екологічної освіти дуже поширені заборони, і саме з ними педагоги ознайомлюють дітей передусім. Ці заборони пов'язані насамперед із правилами поведінки в природі.

Здебільшого діти отримують інформацію тільки про те, чого робити не можна: «Не ламайте гілля кущів і дерев»; «Не залишайте в місцях відпочинку сміття»; «Не розпалюйте вогнищ»; «Не галасуйте в лісі»; «Не топчіть траву»; «Не лякайте тварин»; «Не збирайте незнайомі гриби і ягоди»; «Не беріть дитинчат тварин на руки»; тощо.

Але дитина повинна мати альтернативу: якщо того й цього робити не слід, то що ж можна?

У роботі з дітьми дошкільного віку доцільно використовувати **настанови трьох видів:**

- **заборонні** (не можна рвати квіти);
- **дозвільні** (квіти можна нюхати, милуватися нами; за жуками за метеликами можна спостерігати);
- **рекомендаційні** (бажано розвішувати годівнички й штучні гніздівлі на деревах, підгодовувати тварин узимку, обгороджувати мурашники біля доріг, які потерпають від

обтоптування, збирати дощових черв'яків після дощу на асфальті та повертати у ґрунт тощо).

Важливо пам'ятати: завчити гасла і правила дошкільникам нескладно, однак ефективність такого підходу з точки зору природничо-екологічної освіти нульова.

Завдання ознайомлення дітей із правилами - створити в них мотивацію до певного типу поведінки, причому самостійної, такої, що не залежить від страху покарання чи прагнення отримати похвалу від дорослих.

Принцип проблемності - передбачає залучення педагогом дітей та до розв'язання проблемних ситуацій. Ці ситуації можуть створюватись у процесі експериментальної діяльності, під час проведення дослідів, спостережень, роботи над словесними логічними завданнями.

Проблемна ситуація характеризується такими особливостями: у дитини є проблема виконати завдання, і невідоме, яке треба знайти. При цьому рівень її знань та вмінь достатній для активного пошуку.

Доречно створювати такі ситуації й у повсякденному житті.

Наприклад: на заняттях вихователька говорить про необхідність економного використання води і пояснює причини, а через деякий час залишає не до кінця закручений кран умивальника і спостерігає за реакцією та поведінкою дітей.

Особливо популярні серед дошкільнят проблемні ситуації, у яких треба допомогти казковому персонажу або пояснити певну поведінку людей.

Наприклад: «Миколка з мамою навесні пішли до лісу. Хлопчик побачив біля стежки у травичці пташеня, яке вивалилося з гнізда. Він запропонував мамі повернути його назад, але вона заборонила це робити. Чому мама не дозволила синові повернути пташеня в гніздо? Що зробили б у такій ситуації ви?».

Принцип системності - розкривається через різні види діяльності дітей, відповідно до плану освітньої роботи. При цьому беруться до уваги логіка організації кожної з форм роботи, можливості дошкільників, пора року, добираються відповідні методи. Системність проявляється і в організації роботи з батьками, у координації роботи ЗДО з різними розкладами, в одночасній реалізації всіх основних компонентів системи природничо-екологічної освіти.

Принцип інтеграції - передбачає тісну співпрацю всіх педагогів ЗДО. Важлива особливість застосування принципу інтеграції полягає в тому, що заняття вихователів та інших фахівців об'єднуються спільною темою, при цьому кожен із них розв'язує свої завдання. Наприклад, вихователь-методист допомагає вихователям та іншим фахівцям (музичному керівникові, інструктору з фізкультури) розробити систему завдань природничо-екологічного змісту і реалізувати їх.

Наприклад, коли діти опрацьовують тему «Річка», то вихователька проводить на заняттях дослідницьку діяльність із вивчення властивостей води, спостереження за снігом, льодом, калюжами, інеєм, туманом, дощем тощо; читає дітям літературні твори присвячені воді та її мешканцям; проводить дидактичні ігри та спонукає до розгортання сюжетно-рольових; проводить заняття з малювання, ліплення, аплікації, сприяє самостійній експериментально-дослідницькій діяльності з водою.

Принцип наочності - базується на тому, що в дітей дошкільного віку переважає наочно-образне і наочно-дієве мислення. Застосування принципу передбачає, що для розв'язання цілей і завдань природничо-екологічної освіти педагог вибирає об'єкти та процеси, доступні розумінню й осягненню дитиною певного віку, які вона може спостерігати безпосередньо у своєму оточенні.

Принцип наочності означає також використання в роботі з дітьми наочного матеріалу: ілюстрацій, посібників, відеоматеріалів, презентацій, картин, плакатів, моделей, макетів тощо. Цей принцип ураховується і під час організації різних видів діяльності дітей у розвивальному предметному середовищі.

Принцип гуманізму - проявляється передусім у виборі вихователями гуманістичної моделі освіти, яка передбачає перехід від авторитарного навчання і виховання до особистісно орієнтованого, до педагогіки співробітництва дорослого і дитини, діалогову форму навчання.

Дитина стає рівноправним учасником обговорення, а не об'єктом впливу, який засвоює готові знання.

Цей підхід особливо важливий для дошкільної педагогіки, оскільки без допомоги дорослого дитині важко сприймати себе як партнера у спілкуванні. Така модель освіти сприяє розвитку

особистості, готує її перехід до наступного етапу – шкільного навчання.

У процесі природничо-екологічної освіти слід віддавати перевагу методам роботи, що спрямовані не на механічне відтворення знань (просто запам'ятовування тих чи інших фактів), а на формування здатності самостійно мислити, оцінювати відносини людини з навколишнім середовищем, усвідомлювати взаємозв'язки у природі. При цьому дитині має надаватися якомога більше можливостей для самостійного пізнання довкілля шляхом експериментування. За такого підходу вона може вільно виражати свої почуття, висловлювати будь-які міркування, актуалізувати власний досвід, передбачати, формулювати гіпотези, фантазувати, помилятися і самостійно виправляти свої помилки. Варто простежити за ходом думки дитини, логіка якої часто відрізняється від логіки дорослого. Відповіді на несподівані запитання дошкільнят вихователь може разом з ними шукати в різних джерелах.

На занятті педагог має працювати на рівні дітей – сидіти поряд за столиком під час експериментування, виконувати досліди, бути активним учасником ігор тощо.

Принцип послідовності – пов'язаний із принципами системності та проблемності. Наприклад, заняття природничо-екологічного спрямування слід проводити в певній послідовності, яка відображає логіку вивчення тем. Цей принцип відображається також у системі подачі інформації – від простої до складної.

Принцип безпечності – полягає у тому, що форми і методи роботи які використовує вихователь, мають бути безпечними для малят. Дошкільників не слід залучати до досліджень, що розраховані на школярів. Наприклад, узяття проб із брудних водойм, обстеження цієї води на запах може негативно вплинути на стан їхнього здоров'я.

Практична діяльність дошкільнят має включати потенційно небезпечні для них території та об'єкти. Принцип безпечності передбачає також, що педагог не забуває про заклик «Не нашкодь природі!»: природні об'єкти не повинні страждати в процесі спостережень та дослідів.

Принцип діяльності – проявляється у процесі ознайомлення дитини з природою традиційно значна увага приділяється догляду за кімнатними рослинами, тваринами в куточку природи, праці на городі чи у квітнику. Проте межі такої діяльності необхідно

розширити завдяки участі дітей спільно з дорослими (особливо з батьками) або дітьми шкільного віку в різних природоохоронних акціях, оцінюванні стану свого будинку, двору, території ЗДО, групи (які рослини є навколо чи достатньо їх, як удома використовується вода тощо). Такий підхід допомагає зробити діяльність малят більш усвідомленою і важливою для них особисто.

РОЗДІЛ 2. РОБОТА З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗНАНЬ ПРО ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНУ КОМПЕТЕНТНІСТЬ

2.1. Створення природничо – розвивального середовища

Невід’ємною складовою природничо-екологічної компетентності є створення природничо-розвивального середовища. Природничо-розвивальне середовище сприяє виникненню у дошкільників інтересу та елементарних уявлень про об’єкти, явища природи, розкриває причинно-наслідкові зв’язки та взаємозалежність природного довкілля і людини як його частини, формує природничо-екологічну компетентність малюків.

Складовими природничого-розвивального середовища є:

- календар погоди;
- куточок природи;
- природнича лабораторія;
- екологічна стежина;
- квітник ;
- зелені насадження групового майданчика;
- годівнички для птахів;
- відео екологічні програми та дитячі пізнавальні

фільми.

Кожен з них має свою навчально–виховну функцію, забезпечує предметний, природний та соціальний простір дошкільника. Створений предметний простір дає можливість дітям задовольняти допитливість, обстежувати предметне довкілля, інтерпретувати зв’язки й залежності між різними речами й предметами, осмислювати набутий досвід, систематизувати враження, переходити від простих міркувань до складніших. В природному просторі вихованці збагачують знання про природне довкілля як цілісний організм, у якому взаємодіють повітря, вода, ґрунт, рослини, тварини, люди; моделювати способи доцільного природокористування та

гуманної взаємодії з об'єктами природного довкілля. Соціальний простір навчає дітей орієнтуватися на соціально схвалені форми поведінки, збагачує різнобічною життєвоважливою інформацією, розширює досвід спільної діяльності, задовольняє потреби в особистісних контактах.

Календар погоди – це своєрідний щоденник у якому діти систематично відображають погодні умови: температуру повітря, опади, силу вітру та інші. Ведення таких спостережень привчає дошкільнят до акуратності й систематичності в роботі, розширює кругозір дітей, поглиблює й уточнює їхні уявлення про предмети та явища дійсності, збагачує словниковий запас, підтримує стійкий пізнавальний інтерес. Робота з календарем виявляє і унаочнює закономірні причинно-наслідкові зв'язки між природними об'єктами. А це дає можливість узагальнено пізнавати явища, сприяє розвитку не тільки наочно-образного, а й логічного мислення.

Куточок природи – це своєрідна природнича лабораторія, це саме те місце де діти почуваються справжніми дослідниками, це простір у якому вони можуть отримати відповіді на свої незліченні «чому?». А ще тут завжди панує затишна і тепла атмосфера.

Куточок природи дозволяє формувати реалістичні уявлення про представників рослинного, тваринного світу через забезпечення безпосереднього контакту з ними. Саме в процесі спостережень за розвитком тварин, ростом рослин, створюються можливості для формування у дошкільників системних знань: рослини можуть існувати при наявності відповідних умов – світла, тепла, вологи, поживного ґрунту; кожна тварина пристосована до певних умов існування і утримуючи її в куточку природи слід подбати про створення таких умов.

Діяльність пов'язана з доглядом за мешканцями куточка природи збуджує думку, сприяє встановленню доступних розумінню дітей зв'язків, а все це вимагає мовного оформлення. Об'єкти куточка природи дають змогу вихователю розвивати у дітей сенсорні органи, використовуючи для цього різноманітність забарвлення форм, звуків.

Особлива роль належить куточку природи у розвитку пізнавальних інтересів і спостережливості дітей, оскільки куточок природи виконує функцію маленької лабораторії, де проводяться нескладні досліди, здійснюються довготривалі спостереження за розвитком рослин і тварин.

Наявність куточка природи – неодмінна умова формування перших трудових навичок, а також почуття відповідальності за доручену справу.

Вимоги куточка природи:

- об'єкти куточка природи мають відповідати завданням програми, сприяти їхньому виконанню;
- рослини і тварини повинні бути безпечними для дітей;
- об'єкти куточка природи не повинні вимагати складного догляду;
- серед об'єктів куточка природи не повинно бути рослин, тварин, які підлягають охороні або чисельність яких незначна;
- об'єкти куточка природи повинні змінюватися, це забезпечить постійний приплив нової інформації – важливу умову для розвитку пізнавальних інтересів дітей.

Екологічна стежина – це своєрідна навчальна лабораторія в природних умовах доступна у різні пори року.

Екологічні стежини виконують пізнавальну, розвиваючу, виховну, естетичну й оздоровчу функції. Використовуються для проведення навчальних екскурсій, прогулянок, масових заходів природничо-екологічного спрямування. Маршрут стежки проходить територією дошкільного закладу або ж у природних умовах (ліс, поле, лука тощо) в тому випадку, коли дошкільний заклад розташований у сільській місцевості.

Цілі екологічної стежини:

- формування у дітей наукового світогляду, природничо-екологічної свідомості і культури;

- навчання свідомого бачення взаємодії об'єктів живої та неживої природи;
- розробка й проведення на провідних пунктах стежки теоретичних і практичних занять;
- проведення природоохоронних заходів;
- інформування про види рослин і тварин, навчання розпізнавати їх у природі;
- прищеплення дбайливого ставлення до об'єктів живої природи.

Головним критерієм вибору маршруту і зупинок екологічної стежини є включення в неї якомога більше різноманітних для дітей об'єктів, їх доступність для спостереження дошкільниками. Ними можуть бути дерева, чагарники, мохи, гнізда птахів на гілках, пеньки, клумби тощо. Бажано виділити специфічні екскурсійні об'єкти на стежці – пам'ятки природи (цінні в науковому, культурно-пізнавальному та оздоровчому відношенні території та окремі об'єкти живої та неживої природи.

Екологічна стежина є дієвою формою професійної підготовки дітей до формування природничо – екологічної компетентності дошкільників.

Годівничка для птахів – один з важливих аспектів розвивального середовища дошкільників.

З настанням холодів вішають на майданчиках годівнички. Це сприяє:

- збагаченню знань про птахів;
- формуванню пізнавального досвіду про життя птахів;
- збагаченню досвіду про заходи що до охорони природи;
- усвідомленню дошкільниками потреби допомагати пернатим друзям;
- усвідомленню зв'язку людини з природою;
- вихованню любові до птахів, дбайливого ставлення.

2.2. Форми та методи роботи щодо формування природничо-екологічної компетентності дошкільників.

Метод - це спосіб пізнання природи. Щоб навчити дітей любити та берегти природу, передусім потрібно дати вихованцям знання про неї. Подаючи дітям інформацію про навколишнє середовище, застосовують **пояснювально-ілюстративний** - метод (розповідь, пояснення, бесіда). У роботі з дітьми використовується наочність. Це різноманітні ілюстрації, гербарії, фотографії, альбоми (тварини та рослини Червоної книги), натуральні природні об'єкти (рослини, вода, ґрунт).

Багато занять будують з використанням методу – **проблемних ситуацій**. Це дає дітям змогу вчитися порівнювати, аналізувати, використовувати вже набуті знання, розвивати логічне мислення. За потреби доповнюють, вчасно спрямовують роздуми дітей у потрібне русло.

Проблемними ситуаціями стимулювати допитливість своїх вихованців, ставити їх в умови практичного пошуку вирішення завдання. Проблемні ситуації розвивають самостійність думки, спрямовують на активні пошуки відповіді, на розуміння зв'язків та залежностей часового, послідовного та причинно-наслідкового змісту. Разом з тим проблемні ситуації вчать дітей обґрунтовувати свої судження, висловлювати припущення, підводять їх до самостійних висновків. У змісті, проблемних ситуацій доцільно використовувати такі прийоми, як подача дітям варіативності ознак одних і тих самих об'єктів, явищ, порівняння і зіставлення нових характеристик з відомими, поєднання художнього опису об'єктів та явищ природи, огляду їх реальних рис через сприймання. Методика використання проблемних ситуацій передбачає наявність у дітей навичок узагальнювати. Порівнюваність певної сукупності властивостей у ряді об'єктів живої і неживої природи, в її явищах вказує на присутність більш-менш суттєвих зв'язків між ними. Узагальнення може здійснюватись шляхом порівняння, яке виділяє загальне в ряді предметів, об'єктів, явищ. Процес порівняння

можливий лише за умов, коли дитина озброєна конкретними знаннями про природу, знає ознаки і властивості її об'єктів і явищ. Тому, у проблемній ситуації кожен вихователь повинен:

- чітко ставити перед дітьми завдання;
- давати план пошуку відповіді (як і що робити);
- спонукати до самостійного пошуку рішення;
- створювати умови самостійних висновків, обґрунтувань.

Творче спілкування з природою – дієвий метод природничо-екологічного виховання і розвитку кращих людських якостей. Тому проводяться заняття з милування природою, заняття-дослідження, заняття-подорожі. На таких заняттях не нав'язують готові знання, а дають дітям змогу ділитися своїми почуттями, і лише потім акцентують на основному. Все це відбувається на лоні природи. Природничо-екологічні заняття несуть дитині безліч відкриттів, зроблених нею самостійно. Дитина заглиблюється думками в якусь деталь, зосереджує на ній всю увагу.

Дуже важливу роль відіграє **спостереження** як активний метод пізнання навколишнього природного середовища. Окрім власного спостереження, пропонують дітям практичні завдання – завдання-дослідження.

Наприклад: під час прогулянки пропонують дітям оглянути дерева і кущі, які є на території дошкільного закладу, пригадуємо їхні назви, пропонують знайти деревце, яке найбільше їм сподобалося і поговорити з ним (діти називають дерево, складають розповідь, розповідають про деревце своїм друзям, мамі і тату). Потім разом з дітьми шукаємо відповіді на запитання:

- Які живі істоти мешкають на дереві?
- Що дає їм дерево для виживання?
- Що необхідно для життя дереву?
- Пропонують провідати своє дерево взимку;
- Чи видає дерево які-небудь звуки? Які саме?
- Які сліди можна побачити біля дерева?

- Які птахи прилітають до дерева? Навіщо?

(Діти допомагають птахам перезимувати, вішають для них годівнички, вчасно підсипають корм. Також діти провідують дерево вчасно поливають його, помічають сезонні зміни у ньому). Пропонують домашнє завдання – посадити власне деревце у своєму дворі, разом з татом і мамою доглядати і спостерігати за ним.

Прогулянки – повсякденна форма роботи, де діти, спостерігаючи ознайомлюються з тими ознаками об’єктів природи, уявленнями про які складаються протягом тривалого часу. Одним із основних методичних прийомів розвитку естетичного сприймання є спостереження на прогулянках за природою, обов’язково враховують особистість кожної дитини, а також настроїв дітей. Спостереження – це пізнавально-спрямована діяльність дітей у природі; процес усвідомлення сприймання об’єкта чи явища, в ході якого розвивається мислення дитини. Розвиненість і результативність здійснюваних спостережень можливі за умови, якщо дошкільнята здатні: сприймати пізнавальне завдання, планувати послідовність дій, самостійно ставити короточасну мету спостереження, фіксувати його результати у вигляді висловлювань, у художній творчості, в календарі спостережень, а також використовувати засвоєні засоби пізнання у нових умовах.

Уміння організовувати спостереження залежить від достатньої кількості систематизованих знань та їх усвідомлення дитиною. І саме спостереження є передумовою формування пізнавальної діяльності. Найбільш значущим в організації цього процесу є такі моменти:

зміст спостережень за живими істотами складають: їхній зовнішній вигляд, поведінка, компоненти середовища існування та особливі ознаки, які допомагають пристосуватися до нього, взаємодія з іншими живими істотами та людьми.

Спостереження з певної теми проводяться протягом одного – трьох місяців з невеликими інтервалами в часі, завдяки цьому у дитини формується пізнавальний інтерес, емоційний досвід.

В процесі сприймання природних об'єктів важливу роль відіграють емоційні почуття дитини. «Дивитися і бачити! Слухати і чути!» - такий девіз кожного спостереження, кожної прогулянки.

Природничо-екологічні екскурсії - це форма і метод навчально-виховної роботи, що дозволяє організувати спостереження і вивчення різноманітних предметів і явищ у природних умовах. Під час екскурсії діти ознайомлюються з явищами природи в їх природних взаємозв'язках, з рослинами і тваринами в середовищі їх існування, з руйнівним впливом людини на природу. На екскурсіях дитина більш широко розкривається, пропускаючи крізь серце красу довкілля, збагачує природничо-екологічні знання, привчається до культури поведінки. На всіх етапах екскурсій педагоги сприяють активізації пізнавальної діяльності дітей, зміцнюють прагнення зберігати та примножувати природні багатства. Будь-яку екскурсію, навіть буденну прогулянку до парку перетворюють на захоплюючу, а використавши, наприклад, гру-змагання «Хто більше побачить красивого!» вчать дітей бачити красу в самій звичайній квіточці. Пояснюють, що кожне дерево чи травинка дихає, як і людина. А дослідницька робота підтверджує, що дерево – це жива істота. Воно дихає, п'є, відпочиває, його «кров» циркулює, як і наша, людська. Ритми його «серця» ледве чутні, але вони стимулюють його життя. Найкращий час, щоб почути серце дерева – рання весна, коли пробуджується природа і починається сокорух. Тут же дають поняття про те, що ламаючи гілочку дерева, ми завдаємо йому болю, а коли зрізуємо дерево воно «плаче». Діти надзвичайно тонко реагують на почуття. Спостерігаючи водні ресурси – річку, водойми – діти одержують знання про кругообіг води, і про те, хто живе у воді, чим живляться там живі істоти, яке значення має вода для природи і для людини. Вода – це життя, це сила, але в той час, страшна стихія, і які значні наслідки можуть бути, коли людина без міри втручається в природу. Йдучи на прогулянку чи екскурсію, заздалегідь знайомлять діток з правилами та нормами поведінки, що є елементами природничо-екологічної

культури кожної людини. Норми поведінки повинні бути зрозумілими дітям, доступними для сприймання.

Наприклад:

- усміхніться і привітайте красу природи намагайтесь не шкодити природі;
- зумійте взяти у природи знання та зберегти захоплення;
- не порушуйте дружбу рослин і тварин з людиною будьте ввічливими гостями у добрих господарів (лісових, лугових, садових);
- запам'ятайте побачене, зумійте пережити і передати в малюнку та поділитися з рідними, друзями.

Таким чином природничо-екологічні екскурсії та всі інші засоби навчання та виховання дошкільників у своїй сукупності дають їм можливість не тільки одержати знання, закласти фундамент духовності, а й зрозуміти перші поняття – «природничо-екологічна культура», «природничо-екологічна свідомість» - зрозуміти їх сутність.

Невід'ємною складовою щодо формування природничо-екологічної компетентності дошкільників є **гра**, яка водночас є для них головним способом пізнання зовнішнього світу, основним елементом дитячого розвитку в тому числі і природничо-екологічного виховання. Дитину захоплює здебільшого сам ігровий процес: з трьох-чотирьох років з'являються епізодичні, а від п'яти-шести цільові задуми й планомірне їх виконання. У процесі гри, в дії, діти не лише навчаються, а й переживають ігрове заняття, в результаті чого пережите закріплюється у психіці гравця сильніше і на довгий час. Гра – це творча та емоційна діяльність дітей, сповнена радості, природна і неповторна, введення її в освітній процес створює емоційне тло й сприяє становленню природничо-мотивованої діяльності.

Для розвитку природничо-екологічної компетентності використовують дидактичні ігри природничо-екологічного змісту.

Важливим моментом у їх організації є збереження структурних елементів гри: зосередження уваги на ігрових завданнях, дотримання ігрових правил, відсутність суворого контролю ігрових дій. Для створення ігрової мотивації, опосередкованого навчання та природничо-екологічного виховання використовують і інші види ігор, зокрема сюжетно-рольові, ігри з правилами – сюжетно-рухливі, настільно-друковані, вправи природничо-екологічного змісту, які розвивають самостійність дітей, сприяють набуттю, знань про навколишню дійсність. Також організовують і проводять мовно-логічні завдання – це розповіді-загадки про природу, відповіді на які дитина може дати лише в тому випадку, коли чітко усвідомить зв'язки і закономірності у природі. Використання мовно-логічних завдань ставить дитину в ситуацію, коли вона змушена використовувати різні прийоми розумової діяльності (порівняння, аналіз). Це активізує самостійність, уміння добирати шляхи розв'язування завдань, робити висновки. Мовно-логічні задачі використовують для підтримання постійної зацікавленості у дітей до природи, для розвитку в них вміння спостерігати, помічати зміни які відбулися. Щоб діти могли правильно розв'язати будь-яку по складності мовно-логічну задачу, використовують різні методичні прийоми: пропонують їм пригадати, що вони спостерігали на прогулянці та задають навідні питання, виправляють помилки в їхніх міркуваннях, допомагають правильно висловити думку.

Дитина за своєю природою – допитливий дослідник. Їм усе цікаво. «Чому йде сніг? Чому вода мокра? Чому полум'я гаряче? Чому повітря невидиме? А що буває зі снігом, якщо його розтопить? А куди дівається дощова вода?» Ці та багато інших цікавих та корисних запитань задають діти з самого раннього віку. Саме вік «чомучок» і розпочинає подорож малюка у світ пізнання навколишньої дійсності. Завдання педагога - допомогти дітям на цьому нелегкому шляху. Поступово діти навчаються оперувати такими поняттями, як явище, причина, наслідок, подія, різниця, схожість, можливість, неможливість. Оволодіти цими поняттями неможливо без обстеження живих фактів і явищ, без обдумування

того що дитина бачить своїми очима, без поступового переходу від конкретного (предмета, факту, явища) до абстрактного (узагальнення). Потрібно вчити своїх вихованців спостерігати конкретні явища природи, шукати причинно-наслідкові зв'язки. Оскільки в результаті дослідницької діяльності в дітей формуються елементарні навички пошукової роботи, виникає посилений інтерес до природи, то оптимізується і розумова активність.

За допомогою елементарних дослідів (Див. – ДОДАТОК А) педагоги розповідають дітям про різні явища неживої природи.

Наприклад:

- замерзання води;
- перетворення снігу чи льоду на воду;
- утворення хвиль.

Наводять ще приклади експериментів:

- з гілочками дерева взимку (поставити в різні температурні умови, перевірити вплив тепла на пробудження природи);
- з листям герані (поставити в різні розчини – олія, вода, оцет – перевірити що рослині потрібно);
- зі свічкою і тарілочкою – доведення, що горіння забруднює повітря;
- З водою (показати, чим можна забруднити воду).

Досліди – це важливий метод і шлях до пізнання. Цінність їх полягає в тому, що для власної діяльності діти не отримують готових знань від педагога. Досліджуючи, дитина отримує знання у певній логічній послідовності. Так, вода, винесена на мороз, спочатку вкривається кіркою, шматочками льоду, а потім стає льодом; лід, коли його підігрівати, стає холодною водою, потім теплою, гарячої і паром; пару охолоджують, вона стікає на холодному предметі і знову стає водою. У дітей формуються чіткі уявлення: вода і лід – одні й ті самі речовини, які змінюються залежно від умов. Дослідництво має суттєве значення для природничо-екологічної

діяльності дітей. Воно дає змогу не лише орієнтуватися у характері роботи, а й раціонально спланувати свої дії.

Заняття – важлива і невід’ємна форма формування природничо-екологічної компетентності дошкільників.

З цією метою педагоги добирають і розробляють серії занять, які сприяють вихованню у дітей уявлення про те, що Земля - наша спільна оселя, і якою вона буде, залежить від нас самих. Щоб дітям було цікаво, використовують наступні типи занять:

- тематичні;
- комплексні;
- комбіновані;
- інтегровані та сюжетно-динамічні.

Тему під час **тематичних занять** підбирають виходячи з пори року чи інтересів дітей (Див.-ДОДАТОК Б). Мають місце такі тематичні заняття: «Осіньне диво - квіти», «Сплять засніжені дерева», « Друзі для ялинки», «Приліт пташок навесні» та інші . На даних заняттях використовують різні методи і прийоми роботи з дітьми, пояснюють і показують, що любов до природи - це не звичайне споглядання, відсторонене милування її красою, а й активна допомога, дбайливий догляд, розумне користування всім, чим вона багата. Все це допомагає виховувати у дошкільників гуманне ставлення до природи, зрозуміти, що людина і природа тісно пов’язані між собою.

Плануючи **комплексне заняття**, взаємопов’язують між собою декілька частин, які підкоряються єдиній меті, доповнюють одна одну, складають єдине ціле. Як правило, матеріал до комплексного заняття добирають з одного розділу програми. Так, розділ «Дитина в природному довкіллі» має складові: тварини, рослини, птахи, комахи; розширення уявлень: про воду, ґрунт та пісок. Відповідно до програми підбирають для малюків такі заняття: «Властивості води», «Їдальня для птахів», «Розбудила дерева весна», «Лісова подорож» (Див.-ДОДАТОК Б).

На заняттях з образотворчої діяльності діти проявляють самостійність у виконанні завдань. Вони усвідомлюють, що за

допомогою образотворення можна передавати об'єкти та явища природи.

Під час **комбінованих занять** застосовують певну комбінацію наочних, словесних, практичних методів та прийомів, різних засобів навчання: вправ, ігор, предметно-іграшкової, ілюстративної наочності, літературних та музичних творів. Дітям цікаві такі заняття, як: «Розмаїття осіннього лісу», «Подорож до творчої спадщини В.О Сухомлинського» (Див.-ДОДАТОК Б).

Вихованці люблять **сюжетно-динамічні заняття**, адже вони проводяться в ігровій формі і характеризуються тим, що виконання дитиною будь-яких дій підпорядковано визначенню сюжетові: казковому або запозиченому із довкілля.

Показники компетентності дитини:

- знає казку, розповідає її;
- визначає у структурі казки зачин, кінцівку;
- змінює початок (кінцівку) казки;
- розуміє мораль казки; дає оцінку вчинкам героїв;
- емоційно передає зміст художнього твору;
- відтворює образність мови;
- знає автора та назву казки, оповідання.

Для таких занять потрібно чимало атрибутів до казок В.О.Сухомлинського. Це: криниця, лісові мешканці з природного матеріалу, картотека лікарських рослин. Дані поробки були задіяні під час занять: «Таємниці сніжинок», «Зимова казка», «Подорож у королівство квітів» (Див.-ДОДАТОК Б).

Планують для своїх дошкільнят **інтегровані заняття**. Такі заняття спрямовані на узагальнення та систематизацію знань дітей, тому вимагають «діючих сил» дошкільнят, практичних дій активної розумової праці. Саме така діяльність викликає у малят найбільше задоволення та продуктивність. Мають місце такі заняття: «В гості до криниці», «Мандрівка до осіннього лісу», «Казка вчить як на світі жити», «Будь природі другом», «Таємниці повітря», «До нас зимонька прийшла, срібні зіроньки принесла», «Зимова фантазія»

(Див.-ДОДАТОК Б). Такі заняття залишають у кожної дитини іскру любові до природи.

Крім занять, активно використовують і такі форми роботи, як: бесіди, праця в природі, дидактичні ігри та вправи, художню літературу.

Бесіди з вихованцями планують щодня індивідуальні та колективні. В ранкові години надають перевагу індивідуальним бесідам, таким як: «Що ти бачив по дорозі в дитячий садок», «Друзі наші менші», «Краплинки дощу», «Пташки біля годівнички», «Веселка після дощу». А під час занять та на прогулянках використовують колективні бесіди. Вони дають можливість дітям бути активними, задавати відразу запитання, чути на них відповіді і пояснення дорослих. Бесіда активізує розумову діяльність дітей, розкриває перед дитиною широкі горизонти пізнання нового, важливого для неї, досі невідомого і цікавого, сприяє активізації дітей.

Дидактичні ігри та вправи педагоги проводять під час занять та в повсякденному житті дитини. Адже робота з природничо-екологічного виховання в дитячому садку буде неповною без гри. Гра – це творча та емоційна діяльність дітей, сповнена радості, природна і неповторна. Розробляючи природничо-екологічні ігри, спираються на набутий досвід дітей. Мають місце такі ігри: «Свійські та дикі тварини», «Хто де живе?», «Хто що їсть?», «Природа – можна не можна», «Що покласти в годівничку?», «Збережи Землю» (Див.-ДОДАТОК В).

Використовуючи **художню літературу**, стимулюють допитливість дітей та інтерес їх до пізнання природи. Педагоги виготовляють такі тематичні теки відповідно до пори року: «Загадки», «Прикмети», «Прислів'я та приказки», «Казки», «Легенди», «Кросворди». Доступність, яскравість, образність фольклорних творів дають змогу глибше зрозуміти те чи інше явище, розвивати спостережливість, пам'ять спонукають їх самих перевірити відповідність народної прикмети чи загадки в реальній діяльності.

Широко використовують казки та оповідання В.О. Сухомлинського. На книжковій полиці зібрані книги великого вчителя: «Ледача подушка», «Чому мама так хвалить», «Соромно перед соловейком», «Дуб під вікном», Тихо...Бабуся відпочиває», «Два метелика», «Зайчик і місяць», «Як їжачок готувався до зими» та інші. Мають місце і твори інших дитячих письменників, зокрема: А. Волкова «Дарунки літа», «Джміль»; К. Марукаса «Чому плакала пташка?»»

Використовуючи настанови В. Сухомлинського, який вказував, що слід не тільки вчити дітей любити природу, а й прививати любов до праці, активно застосовують трудову діяльність дітей.

Дошкільнята із задоволенням **працюють в природі**. Діти охоче, допомагають доглядати за квітами, спостерігають за їх ростом і цвітінням, проводять пошуково-дослідницьку діяльність. В зимовий період діти виконують доручення, щодо догляду за квітами, городом на вікні і в куточку природи. Така робота сприяє закріпленню знань про квіти, дерева та кущі; їх характерні властивості. Під час роботи на квітнику пропонують дітям пограти в такі дидактичні ігри: «Овочі та фрукти», «З чого варять борщ», «Де живуть вітаміни», «Їстівне - не їстівне» (Див.-ДОДАТОК В).

Такі форми і методи роботи стануть надійною базою для подальшого формування природничо-екологічної компетентності дошкільників.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Беленька О.Л., Вертугіна В.М Освітня програма для дітей «Дитина». Київ-2020р.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / Науковий керівник: А. М. Богущ. — К.: Видавництво, 2012. — 26 с.
3. Беленька Г., Науменко Т., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч.-метод. Посібник. — К.: Генеза, 2013. — 112с
4. Беленька Г.В. Освітня лінія Дитина в природному довкіллі [Текст]/Ганна Беленька// Вихователь-методист дошкільного закладу.-2012.-№2.-С.17-24.
5. Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське довкілля».- Тернопіль.2013
6. Галицина Н.С. Екологічне виховання дошкільнят / Наталія Степанівна Галицина. - Харків.2007.
7. Глухова Н. Емоційне спілкування дитини з природою як умова творчого осягнення світу // Дошкільне виховання. — 2001. — №10. — С. 8-10.
8. Закон України „Про дошкільну освіту”. — Київ, 2001
9. Лисенко Н.В. Практична екологія для дітей / Неля Василівна Лисенко.-Івано- Франківськ .1999.
10. Ніколаєнко В.М. Екологічне виховання в ДНЗ 2-6 років / Валентина Миколаївна Ніколаєнко.- Харків. 2010.
11. Плохій З. Екологічне світобачення дошкільнят // Дитячий садок. — Липень. Число — 2009. — №27(507). — С.15-18.
12. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) // Дошкільне виховання.— 2010. — №7.— С. 6-10.
13. Плохій З.П. Природа як пізнавальна цінність / Зіна Плохій // Дошкільне виховання. — 2001. — № 6. — С. 7.

14. Пустовіт Л., Скопенко О., Сюта Г., Цимбалюк Т. Словник іншомовних слів. — К. : Довіра, УНВЦ «Рідна мова». - 2002. —1017 с.
15. Сухомлинський В.О. Чиста криниця/ Василь Олександрович Сухомлинський.- К.: Радянська школа. – 1984. – 265 с.
16. Сухорукова Г. Уроки мислення серед природи: Естетичні комплекси за В .О. Сухомлинським / Галина Сухорукова // Дошкільне виховання. -2003. -N9. С.7-9.
17. Тарапака Н.В. Проблеми естетичного розвитку особистості дітей дошкільного віку у творчій спадщині В. О. Сухомлинського / Наталія Володимирівна Тарапака.- Кіровоград.2003.

Досліди природничо-екологічного змісту

Тема: «Сонце»

Дослід 1.

Мета: показати рух сонця по небу.

Матеріал: Вертикальний предмет (стовп, дерево), крейда.

Умови проведення досліду: літо, сонячна днина.

Хід досліду: Уранці визначити місцезнаходження сонця на небі за певними орієнтирами (будинки, дерева тощо) і накреслити крейдою тінь від котрогось з них. Повторити опівдні та ввечері.

Дослід 2.

Мета: показати залежність між висотою стояння сонця та кількістю його тепла.

Матеріал: ліхтарик.

Умови: затемнене приміщення.

Хід досліду: Спрямувати світло ліхтарика на руку дитини під певним кутом, потримати 20-30 секунд, потім спрямувати світло вертикально до руки. Запитати дитину, коли було більш тепло.

Дослід 3.

Мета: та сама.

Матеріал: природні об'єкти; металеві предмети, розміщені на подвір'ї.

Умови: весна, літо, рання осінь, сонячна днина.

Хід досліду: Визначити висоту стояння сонця (за певними орієнтирами) та відчути на дотик температуру води, піску, різних предметів уранці, опівдні та ввечері. З'ясувати залежність між висотою стояння сонця (проміння йде збоку чи прямо – як у ліхтарика) та кількістю його тепла.

Тема: «Повітря».

Дослід 1.

Мета: продемонструвати наявність повітря навколо нас, у воді.

Умови: звичайне приміщення.

Хід дослідів: Склавши трубочкою губи, з силою втягнути повітря. Повітряний потік "звучить" і відчувається на губах.

Увімкнути вентилятор і дати дітям відчувати рух повітря.

Опустити сухий камінець у склянку з водою. На поверхні з'являться бульбашки, наповнені повітрям.

Перекинути порожню склянку догори дном, та, тримаючи її дуже рівно, повільно занурити у воду. Чи потрапляє до склянки вода? Чому не потрапляє?

Подмукати на паперовий човник. Чому він рухається?

Зважити на вагах дві повітряні кульки (одна надута, інша ні). Яка з них важча? Чому?

Дослід 2.

Мета: навчити розрізняти якісний стан повітря.

Умови: весняна або літня днина.

Хід дослідів: Звернути увагу дітей на повітря навколо, підкреслити, що воно прозоре. Запропонувати відчувати, чим воно пахне. Звернути увагу на повітря після того, як проїхала машина.

Висновок: чисте повітря прозоре, має приємний запах або не має жодного запаху. Забруднене повітря не прозоре, воно може мати неприємний запах. Дихати бажано чистим повітрям.

Дослід 3.

Мета: продемонструвати потребу у повітрі людей, тварин.

Хід дослідів: Запропонувати дітям на короткий час затулити носа й рота рукою, а потім глибоко вдихнути повітря та відчувати, як це приємно. Покласти руки на груди й відчувати, як вони ритмічно рухаються під час дихання. Зробити те саме під час спостереження за кішкою, кролем.

Тема: «Вода».

Дослід 1.

Мета: навчити розрізняти стан води (холодна, тепла, гаряча, чиста, забруднена).

Матеріал: три склянки з водою різної температури, дві прозорі банки з чистою та забрудненою водою (вкинути грудочку землі).

Умови: звичайне приміщення за будь-якої пори року.

Хід досліду:

Розглянути з дітьми три однакові склянки з водою. Запитати: чи однакова вода в них? (Так, зовні однакова). Запропонувати по черзі відчувати на дотик. З'ясувати, яка температура води у склянках, як використовують різну воду.

Розглянути дві банки з водою. Запитати: чим вони відрізняються? Показати дітям, що крізь забруднену воду погано видно предмети. Підкреслити, що чиста вода прозора, не має ні запаху, ні кольору.

Дослід 2.

Мета: продемонструвати перетворення води у газоподібний стан.

Матеріал: спиртівка, сірники, прозора колба з водою, невеличка покритка з будь-якої посудини.

Умови: звичайне приміщення, обов'язкове додержання правил безпеки.

Хід досліду: Незначну кількість води у прозорій колбі довести до кипіння. Потримати покритку над колбою й розглянути з дітьми краплі на ній. Поспостерігати за парою і за поступовим зменшенням кількості води у колбі.

Висновок: вода від нагрівання перетворюється у дрібні крапельки (пару) й піднімається вгору.

Дослід 3. Мета: продемонструвати нагрівання води сонячним промінням і випаровування її.

Матеріал: пласкі мисочки з водою.

Умови: літо, сонячна днина.

Хід досліду: Вранці виставити на дворі дві мисочки з водою: одну – на сонці, іншу – у затінку. Порівняти температуру та кількість води вранці та надвечір

Дослід 4..

Мета: продемонструвати перетворення води в різні стани: з твердого у рідину і навпаки.

Матеріал: прозора склянка, лід.

Умови: зима, морозяна днина.

Хід досліду: Розглянути шматок льоду, покласти його в склянку й занести до приміщення. Коли розтане, знову винести на холод.

Висновок: у холоді вода перетворюється на лід, а у теплі знову стає водою. Лід, сніг – це різні стани води.

Дослід 5.

Мета: показати властивості снігу.

Матеріал: дві невеликі металеві або пластмасові банки з покриттями, наповнені водою однакової температури.

Умови: зима, морозна днина.

Хід досліду: Виставити одну банку з водою на відкритій місцині, а другу присипати снігом. За годину порівняти воду в обох банках.

Висновок: сніг зберігає тепло.

Дослід 6.

Мета: ознайомити дітей з тим, що вода потрібна для людей, рослин, тварин; учити визначати і називати основні її ознаки та властивості (може бути чистою/брудною, холодною/теплою, розливається, ллється, капає); розвивати здатність встановлювати найпростіші зв'язки і взаємозалежності в стані речовини, спостережливість і допитливість. У дітей другої молодшої групи вже

є деякі уявлення про використання води людиною в побуті, сформовані у них у першій молодшій групі. Але ці уявлення часткові, безсистемні. Під час спостережень у другій молодшій групі вихователь супроводить свою розповідь наочними засобами, що продемонструють ті ознаки і властивості, які доступні для сприймання, розуміння і засвоєння дітьми цього віку.

Властивість 1. Чиста – брудна – кольорова вода. Для порівняння доцільно використати воду з-під водопровідного крана та дощову, наливши її у прозору посудину.

Хід досліду: У склянку з водою покласти кілька кристаликів марганцевокислого калію. Якого кольору стала вода? Провести аналогічний дослід, додаючи інші барвники. Діти роблять висновок про зміну кольору води.

Властивість 2. Холодна – тепла вода. Порівняти температуру води, торкаючись до посудини, у яку її налито; пробуючи на смак – воду для пиття різної температури; через тактильні аналізатори – воду різної температури для миття рук і обличчя, прання лялькового одягу. За наявності відповідних умов слід залучити дітей до порівняння температури води під час ігор, плескання та виконання вправ на мілководді річки, у басейні. У середній групі спонукати водночас до порівняння кольору та прозорості води під час занурення з головою.

Хід досліду: Одну частину води нагріти у посудині, другу – залишити на столі без змін, третю – винести на холод. Від чого залежить температура води? Чому? Висновок діти роблять самостійно.

Властивість 3. Розливається – ллється – капає.

Хід досліду: Шляхом довільних дій з предметами з гладенькою поверхнею (великою тарілкою, тацею, іншим посудом, столом для ігор з водою і піском) вихователь демонструє властивість води поширюватися в різних напрямках від місця дотику до поверхні предмета – розливатися. Вода при цьому може набувати плям різної форми і розмірів. Вода ллється єдиною цівкою з посуду з носиком

(чайник, поливальниця, глечик) і кількома – з посуду, що має овальний або круглий отвір. Чому? (до самостійного висновку слід спонукати дітей 5-го року життя). Вода капає, коли рухається повільно. Доцільно провести в дощову погоду спостереження, як капає вода з даху та з предметів на майданчику, з паркану. Можна заздалегідь виставити на підставку, що дорівнює росту дітей, фанеру або дощечку довільних розмірів горизонтально до поверхні землі і спостерігати за рухом водяних крапель з чотирьох боків (під час зливи тоненькі цівки; в помірний дощ – краплі).

Властивість 4. Вода прозора. Для підведення дітей до висновку про прозорість води доцільно використати нескладний дослід: занурити у воду кілька різних предметів.

Хід досліду: Запропонувати дітям спробувати воду на смак. Вода – без смаку. Опустити в склянку ложечку цукру (солі). Що трапилося з цукром? Сіллю? Якою стала вода на смак, в яку поклали цукор, а в яку – сіль? Від чого залежить смак води? Дітям 5-го року життя допомогти засвоїти, що одні предмети плавають у воді, інші – тонуть. Цю роботу можна об'єднати з демонстрацією властивості розчинності у воді сипучих речовин.

Хід досліду: У прозору посудину, користуючись умовною міркою, опустити пісок, дрібні камінці, по 2-3 предмети однакової форми та об'єму, але з різного матеріалу (дерева, скла, пластмаси, паперу, тканини, воску, використовуючи послідовні дії), вчити дітей пояснювати поведінку цих предметів у воді. Чому деякі з них плавають, інші тонуть, а окремі – розчиняються, змінюючи забарвлення води? Знання властивостей спостережуваних об'єктів закріпити з дітьми в малюнках, розповідях, читанні віршів напам'ять. Для підсилення інтересу і стимулювання пізнавальної діяльності переглянути у другій молодшій групі 3-6 кадрів діафільму «Вода служить людям», у середній групі – діафільм «Дівчинка і фонтан».

Тема: «Ґрунт».

Дослід 1.

Мета: навчити дітей розрізняти вологу та суху землю.

Матеріал: добре зволожена і суха земля.

Умови: літо – подвір'я, зима – куточок природи.

Хід досліду: Запропонувати дітям взяти в руки дві жмені землі – мокрої та сухої – і стиснути кулаки.

Висновок: волога земля м'яка, зіплюється в грудку, з неї можна витиснути воду. Суха земля тверда, при здавлюванні розсипається.

Дослід 2.

Мета: показати властивість піску пропускати воду, а глини – утримувати її.

Матеріал: три банки – одна з піском, друга з глиною, третя – з водою.

Хід досліду: Налити у банки з піском та глиною однакову кількість води й спостерігати, як вона просочується.

Висновок: пісок пропускає воду, а глина ні.

Тема: «Явища природи».

Дослід 1.

Мета: продемонструвати утворення веселки.

Матеріал: шланг для поливання, тригранна скляна призма.

Умови: літо, сонячна днина.

Хід досліду: Спрямувати високо вгору дрібні розсіяні струмені води. Сонячне проміння, проходячи крізь краплі води, утворює веселку. Таке саме явище можна побачити біля водограю. На шляху сонячних променів, спрямованих у вікно, поставити тригранну скляну призму. На протилежній стіні з'явиться смугаста "зебра".

Дослід 2.

Мета: продемонструвати утворення грому та блискавки.

Матеріал: два твердих камінці.

Умови: затемнене приміщення.

Хід досліду: Потерти камінці один об одний – чути потріскування й з'являться іскра. Це є у спрощеному вигляді грім та блискавка. Таке саме явище можна спостерігати під час розчісування волосся гребінцем.

Тема: «Рослини».

Дослід 1.

Мета: показати значення води для росту рослин.

Матеріал: дві прозорі банки (з водою та без води), дві однакові цибулини.

Хід досліду: Довготривале спостереження за змінами, що відбуваються з цибулинами у банках.

Висновок: для росту рослин необхідна вода.

Дослід 2.

Мета: продемонструвати необхідність тепла для росту рослин.

Матеріал: дві однакові гілочки вишні (або іншого дерева), дві вази з водою.

Умови: місяці лютий, березень.

Хід досліду: Поставити одну вазу з гілочкою в кімнаті, другу – в прохолодному місці (між рамами). Спостерігати за змінами, порівнюючи стан гілочок, порівнювати зі станом дерев на подвір'ї.

Тема: «Тварин».

Дослід 1.

Мета: визначити кількість корму, необхідного для акваріумних риб.

Матеріал: акваріум з рибками, корм, плаваюча годівничка, ложечка-мірка.

Хід досліду: Зранку насипати корму в годівничку, відміряючи його міркою. Оглянути її через 15 хвилин. Якщо корму залишилося

багато або ж його не залишилося зовсім, повторити дослід наступного дня. Кількість корму вважати достатньою, коли його в годівничці залишиться небагато. Дослід повторювати два-три рази.

Дослід 2.

Мета: з'ясувати дію органів чуття тварин.

Матеріал: різні види корму (залежно від того, яка тварина задіяна в досліді).

Хід дослід: Розкласти перед кішкою (чи іншою твариною) закриті пакетики з рибою, м'ясом, печивом, морквою. Спостерігати, до якого з них вона підійде. Пошепки покликати тварину. Спостерігати за її діями.

Тема: «Я і природа».

Дослід 1.

Мета: продемонструвати значення зору та функцій очей.

Матеріал: два ряди стільців (або інших предметів).

Хід дослід:

Запропонувати дітям щільно затулити очі долонями й спробувати пройти поміж двох рядів стільців. Чи легко це зробити? Потім пройти з розплющеними очима. Чи є різниця?

Піднести розрізану цибулину до очей. Що відбувається з ними? Висновок: крапельки цибулевого соку подразнюють слизову оболонку очей. Захищаючи око, повіки швидко кліпають, а сльози очищають очі. Так очі захищаються від зовнішнього впливу.

Запропонувати дітям уважно розглянути очі дитини, яка сидить навпроти. Зненацька легенько плеснути в долоні перед її очима. Що вона зробила відразу? (Заплющила очі). Висновок: наш організм також знає, що найперше слід берегти очі. Адже саме завдяки зору ми дізнаємося про світ навколо нас.

Запропонувати на хвилю затулити очі руками. Розплющивши, розглянути в люстерко розмір зіниці. Потім протягом хвилини подивитися у вікно (сонячної днини) чи глянути на яскраве світло.

За яких умов зіниці зменшуються (стискаються), а за яких збільшуються (розширюються)?

Тема: «Пісок».

Дослід 1.

Мета: розширити та поглибити уявлення дітей про пісок – сипкий, вологий – з вологого піску можна ліпити, пісок стає вологим, якщо його полити, після дощу, вранці від роси; розвивати допитливість, бажання пізнавати взаємозалежності у стані речей під час їх взаємодії. Ще задовго до того, як дітей цілеспрямовано ознайомлять з властивостями піску, вони пізнають їх самотійно (або під керівництвом педагога) у другій групі раннього віку та у першій молодшій під час ігор з піском на груповому майданчику чи в груповій кімнаті. Однак ці уявлення мають стихійний, неусвідомлений характер. У процесі спостережень у другій молодшій та середній групах пояснення властивостей піску супроводяться діями вихователя і дітей, спрямованими на перехід піску з одного стану в інший. Спостереження варто проводити за різної погоди під час прогулянки дітей на свіжому повітрі.

Хід дослід: Кожній дитині запропонувати взяти трішки сухого піску, покласти на долоні й розтерти. Чому розтирається пісок? З чого він складається? Якого розміру окремі піщинки? Якого кольору? Чи скріплюються вони у грудку?

Дослід 2.

Хід дослід: Взяти трішки сухого піску й з висоти піднятої руки висипати його на дощечку для ліплення. Що сталося з піском? Чому? Чому на майданчику пісок розсипався по всій ділянці? Сухий пісок – сипкий.

Дослід 3.

Хід досліду: Кожен насипає гірку піску на дощечку і змочує водою. Пісок ліпиться? Чому? А глина? Висновки діти роблять самостійно. Для закріплення та поглиблення знань дітей доцільно використовувати кадри діафільму «Про глину і пісок».

Тема: «Сніг».

Дослід 1.

Мета: вчити дітей розрізняти і називати ознаки снігу (білий, холодний, може бути пухким, розсипчастим, у разі перенесення у приміщення сніг перетворюється на чисту або брудну воду, а вода надворі – на лід); розвивати здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, виховувати спостережливість. Діти другої молодшої групи вже знають деякі властивості снігу. Розширити та конкретизувати їх слід завдяки залученню дітей до нескладних дослідів з перетворення снігу на рідину різної чистоти та прозорості залежно від забруднення снігу. Формуючи уявлення про властивості снігу за різної температури повітря, доцільно показати, як можна використовувати сніг у таких ситуаціях для ігор, розваг, праці чи дослідів тощо.

Властивість 1. Білий – холодний. Для усвідомлення дітьми того, що «білий» не завжди означає «чистий», слід провести дослід про перетворення снігу на воду.

Хід досліду: Сніг взяти з кількох місць на ділянці дитячого садка. Уточнення кольору снігу провести через порівняння за кольором відомих дітям предметів (аркуш паперу, біла фарба, речі дитячого одягу, посуд тощо). Висновок діти роблять самостійно.

Дослід 2.

Хід досліду: Для ствердження того, що сніг холодний, дітям рекомендують винести в посудині воду різної температури і поставити у сніг. Спостерігаючи за змінами снігу навколо посудини (від тепла сніг тане і перетворюється на воду) і температурою води в

посудині (за короткий час вода охолоджується від холодного снігу), діти роблять висновок про цю властивість снігу. Для закріплення знань провести такі досліді: у снігопад спостерігати за поведінкою сніжинок на теплій долоні, одязі дітей, спорудах на ділянці дитячого садка. Як змінюються сніжинки? Чому? У снігопад підставити обличчя назустріч сніжинкам. Що відбувається зі шкірою? Подихати на сніжинки – що змінилося? Чому? Занурити в сніг на ділянці зварене і обстежене дітьми куряче яйце (одне або кілька). Як зміниться його температура? Чому? Що трапилося зі снігом навколо яйця? Чому?

Дослід 3.

Властивість 2. Пухкий – розсипчастий (згідно із програмою середньої групи). Цю властивість снігу діти бачать під час активної трудової діяльності – виготовлення фігур зі снігу та під час ходьби на лижах.

Хід досліду: З пухкого снігу доцільно порекомендувати дітям зіпнати снігову бабу, фортецю, колобок, сніжки, казковий міст. При цьому особливу увагу слід звернути на закріплення попередньої властивості. З'ясувати, чому по пухкому снігу не можна ходити на лижах; вслухатись у звуки, під час наступання на нього. До усвідомлення властивості – сніг розсипчастий – дітей підводять під час ходьби на лижах, через порівняння звуку від наступання на сніг – рипить, тому що ламаються замерзлі на сильному морозі сніжинки; через спроби ліпити – не ліпиться, тому що сухий від морозу; через занурення в нього важких предметів – тонуть у снігу. Закінчити спостереження доцільно загадуванням загадок, переглядом діафільму «Про сніжки».

Тема: «Лід».

Дослід 1.

Мета: продовжувати розширювати знання про деякі властивості води (від замерзання вона перетворюється на лід; він

холодний, слизький; від нагрівання перетворюється на воду); розвивати спостережливість, допитливість. Спостереження бажано проводити в різну погоду, а також обрати такі місця на спорудах на території дитячого садка, де льодяні бурульки бувають по-різному освітлені протягом дня. Для повноти уявлень про лід доцільно залити ковзанку, наповнити посуд водою і добитися утворення льоду в різних формах і різного кольору.

Властивість 1. Твердий – слизький.

Хід досліду: Цю властивість демонструє педагог, пропонуючи дітям ковзати по льодяних доріжках за допомогою дорослого. Твердість перевіряємо, обстежуючи льодяну бурульку або кульку на дотик, ударяючи по них будь-яким предметом. Падаючи з висоти, бурулька розбивається на дрібні кристалики, занурюється у пухкий сніг.

Дослід 2.

Властивість 2. Лід утворюється від замерзання води. Нагріваючись, перетворюється на воду.

Хід досліду: Засвоєнню цієї ознаки сприяє утворення льоду з води різного кольору – колір води визначає колір льоду; різної форми – форма посудини визначає форму води, льоду; У разі перенесення в приміщення лід від нагрівання стає водою; при відлизі льодяні бурульки тануть під сонячним промінням.

ДОДАТОК Б

Заняття природничо-екологічного змісту

Тема:» Осінні диво-квіти»

Мета: ознайомити дітей з осінніми декоративними квітами (колір, вигляд, запах) та їх особливостями; формувати основи екологічно – доцільної поведінки в природі. Учити дітей розуміти красу природи та милуватися нею, виховувати естетичний смак.

Розвивати пізнавальну діяльність, увагу, мислення. Сприяти позитивно – емоційному розвитку дітей.

Попередня робота: спостереження за квітами в різні пори року, бесіди, виконання гербарію, аплікації із листя та пелюсток квітів, вивчення загадок, читання віршів, легенд із збірки «Українське дошкілля», розв’язування кросвордів та ребусів.

Обладнання: М'яка іграшка Джміль, ножиці.

Вихователь Джміль, що любить пити солодкий сік – нектар із квітів. Малята увага! Якщо Джміль сидить на квіточці його не можна чіпати, тому що вжалить. Але сьогодні він прилетів до нас у гості, щоб піти з нами на прогулянку.

Джмелик: - Доброго дня друзі! Я завітав до вас у гості неспроста. Запрошую вас на екскурсію по екологічній стежині. ці, поливалка, мішечки для насіння із малюнками квітів.

Хід заняття:

(вихователь тримає в руках м'яку іграшку Джмеля)

Вихователь: Діти, а ви хочете подивитись, що у мене є...

Вихователь: - Дякуємо за запрошення. Сьогодні гарний сонячний день і ми раді твоєму запрошенню, тому хутенько збираємось і йдемо за Джмеликом

Джмелик: - Малята, яка зараз пора року? (*Осінь*)

– А чи знаєте ви якими квітами пишається осінь? (*Осінніми*)

– А де ростуть квіти? *(У полі, лузі клумбі)*

— Для чого людям потрібні квіти?

– Які квіти вам подобаються?

– А як називається місце, де садять квіти біля оселі? (*квітник, клумба*)

Саме до клумби ми підемо, щоб познайомитися із осіннім дивом – квітами.

Вихователь:

- Ох і гарна клумба в дитсадку!

Де іще ви бачили таку?

Стільки квітів, барв яскравих ряд:

Чорнобривці ясно майорять,

А величні сонячні жоржини

Підвели голівки, мов царівни.

Айстри – побратими струнко стали –

Діточок привітно зустрічали.

(Впродовж кількох хвилин діти самостійно роздивляються квіти на ній.)

Вихователь: - Мені дуже подобається наша клумба. А вам?

(Відповіді дітей)

– Розкажіть яка вона? (*Велика, квітуча, різнокольорова*)

– Чому наша клумба барвиста та різнокольорова? (*Тому що на ній цвітуть квіти*)

Так це – осінні квіти, вони останніми радують нас своєю красою. Вдихніть чудовий, пахучий аромат. Я гадаю, що ви всі встигли роздивитися нашу осінню клумбу уважно.

– Чи знаєте ви назви всіх квітів, що цвітуть у нас на клумбі?

Давайте попросимо Джмелика, щоб нам розповів про квіти, адже він знає про них дуже багато. (*Знайомство із квітами відбувається за допомогою дидактичної гри*)

Дидактична гра: «На яку квітка сів Джмелик?»

Із бульби проросла

У гору враз пішла –

Виростає вище, вище,

Щоб до сонця бути ближче.

(Жоржини)

Нас вітають жоржини. Які вони горді та пишні. Помилуйтеся їх красою. За допомогою запитань створіть словесний портрет цих квітів.

– Які вони?

– Якого кольору ?

– Якої форми квітка? *(відповіді дітей)*

Щоб краще дізнатись про квіти, давайте запитаємо у самих жоржин.

(Діти дають запитання жоржинам, а вихователь дає відповідь).

– Чи подобається вам у нас? *(Так, дуже подобається)*

– А чому вас так назвали? *(На честь вченого – ботаніка Георгі. Тому жоржини часто називають георгінами)*

– У яких місцях ви любите рости? *(Там де багато сонця)*

– Ви цвітете цілу осінь? *(Ні, тільки до перших морозів , тому що боїмося морозу).*

– А чи любите ви водичку? *(Всі рослини не можуть жити без води. Але поливати потрібно обережно, щоб не зламати високі стебла).*

Вихователь: Як тільки квіти відцвітуть, ми обріжемо стебла і викопаємо бульби. Вони будуть зберігатися в підвалі аж до весни. Але біля гарних розквітлих квітів є перецвілі та посохлі , давайте їх обріжемо, щоб не заважали бджолам і джмелям сідати на га

Вихователь: А наш Джмелик далі летить на іншу квітку.

Чорнобривців карий цвіт,

Зачаровує весь світ.

Джмелик: Чорнобривці – справжня окраса осені. Люди дуже люблять їх садити біля будинків, в парках, на алеях.

Доторкніться до них легенько , які вони на дотик *(М'якенькі, гладенькі, ніжні).*

– На, що схожа клумба з чорнобривцями? *(На вогнище) .*

– Якого кольору чорнобривці? *(Жовтого, червоного, жовтогарячого)*

.

- Зверніть увагу на листочки. Ніби витинанку вирізала природа, щоб прикрасити квіти. А який чудовий аромат лине над клумбою, вдихніть пахощі чорнобривців.

Вихователь: Малята, я чи знаєте ви, що чорнобривці мають лікувальну властивість. Дуже корисно постояти біля клумби з чорнобривцями, подихати цілющим ароматом. В давні часи настоянкою із чорнобривців полоскали хворе горло. А дівчата для краси вплітали квіти в вінки – обереги.

Психогімнастика.

Присіли, доторкнулись руками до землі – візьмемо енергію у землі. Будемо як земля багаті.

Встали, руки вгору підняли – візьмемо енергію у сонця.

Будемо як сонце сильними.

Візьмемо енергію води */імітуємо руками хвиленодібні рухи/*.

Будемо як вода здоровими.

Візьмемо енергію вогню */імітуємо кистями рук вогонь/*.

Будемо як вогонь сміливими.

Трошки відпочили набралися енергії від природи і наш Джмелик полетів до наступної квітки.

Осіння квітка сукню вділа

Рожеву, синю, ніжно – білу.

Стоїть, неначе їжачок,

У неї сотні пелюсток. *(Айстра)*

Вихователь: Наш Джміль сів на айстру і насолоджується нектаром її квітки. На нашій клумбі найбільше видів цих квітів. Мені дуже подобаються айстри. Квіточки в них круглі мов сонечко. У айстри багато пелюсток тому вона повна, пишна. Айстри цвітуть білими, рожевими, бордовими та фіолетовими кольорами. Стебло в айстри тоненьке, але міцне. Листочки невеличкі із гострими кінчиками. Пахнуть айстри ледь чутно.

(Спираючись на навідні запитання діти повторюють опис айстри) .

– Як називається оця квітка?

– Коли вона цвіте?

- Якого кольору бувають айстри?
- Які у квітки листочки? *(Відповіді дітей).*

Дидактична гра: «Послухай і скажи, знайди і покажи»

(Діти відповідають на питання і, показавши відповідну квітку (або її частину), обґрунтовують свої відповіді)

- У якої квітки, квіточки найменшого розміру, червоно – жовтого кольору? *(У чорнобривців)*
- У якої квіткової рослини квіти найбільші? *(У жоржини)*
- У яких квітів квітки круглі, мов сонечка ? *(У жоржини та айстри)*
- У яких квітів дрібненькі, різьблені листочки *(У чорнобривців)*
- На яких квітках дуже багато пелюсток? *(на квітах жоржини та айстри)*
- У яких квітів велике листя? *(У жоржини)*

Вихователь: - Як ви вважаєте, діти, чи було б на нашому подвір'ї нашого дитячого садка так само гарно, якби не було клумби? *(Ні).*

- А, щоб ще і в наступному році наша клумба була така ми повинні заздалегідь попідкуватись про це. Адже навесні потрібно буде висівати насіння квітів. А де ж ми візьмемо його? *(Потрібно зібрати насіння із квітів, щоб потім посіяти навесні).* На посохлих суцвіттях насіннячко вже дозріле, воно годиться для посіву.

- Ви знаєте, як потрібно збирати насіння садових квітів *(Обережно та акуратно, щоб не пошкодити рослини, які ростуть поруч).* *(Діти беруть паперові пакетики, на одному зображено чорнобривець, а на іншому – айстра. Діти розглядають і кладуть збираним насінням відповідно малюнка).*

– Що потрібно квіточкам, які ще цвітуть, щоб гарно квітували були пишними, веселенькими і добре себе почували милуючи нашого Джмелика? *(Сонечко, повітря, земля, волога і догляд).* Так. Сонечко, повітря і земля у нас є. Давайте подивимося, чи достатньо волога земелька в нашій клумбі? *(Діти дотиком перевіряють ґрунт на вологість).* Якщо земля на клумбі суха, це значить що квіточки

хочуть пити, тож давайте їх поллємо із поливалки (*Діти поливають квіти*)

Тема: «Диво-парк»
(екологічна екскурсія в парк)

Мета: Підсумувати знання дітей про зміни, що відбуваються з деревами восени: листя змінює колір, опадає. Вправляти у розрізненні листя і плодів дерев за зовнішніми ознаками (колір, форма, величина, поверхня). Продовжувати вчити розпізнавати дерева (клен, горобина, береза). Виховувати естетичне почуття, дбайливе ставлення до природи.

Попередня робота: Діти ознайомлювалися з деревами, вивчали вірші, пісеньки, прислів'я із збірки «Українське дошкілля», розглядали альбом «Дерева парку»

Матеріал: М'яч, листочки з берези, клена, горобини.

Хід екскурсії.

У парку кленовім,
У садку вишневім
Хто рясні обнови
Роздає деревам?
– Одягай, кленочку,
Золоту сорочку!
– Бери плаття, вишне,
Кольорове, пишне!
– Ти горобинко, не плач
На тобі червоний плащ!

Вихователь: Хто це такий щедрий? (*Осінь*). Так, красуня – осінь.

– Діти, на осінню прогулянку нас запрошує парк. (*Діти підходять до парку*)

Діти: Добрий день, наш друже парк, ми прийшли до тебе в гості!

Вихователь: Погляньте, дерева відповідають нам. Вітають нас, шелестять листочками. Діти, подивіться довкола, що змінилось ?

Знов золоті листочки клена
Летять на землю і на мене,
Такі тендітні та сумні.
Летять, кружляючи крилато,
І мов сліди качиних лапок,
Лягають тихо на землі...

— Біля якого дерева ми з вами стоїмо (*Біля клена*). Давайте послухаємо про, що шепоче нам кленовий листочок.

Клени дуже раді, що ми прийшли до них. Адже вони охороняють наш дитячий садок від брудних газів та пилу з машин. Як вони це робить?

Діти: Листя дерев вбирає погане повітря, а натомість дає нам чисте, свіже.

Вихователь: Так, клен є добрим фільтром для забрудненого повітря. А наш дитячий садок від проїжджої частини відділяє багато кленів. Тому ми можемо сказати, що наш садочок розміщений в екологічно чистій зоні. Давайте і щось приємне зробимо для наших кленів. А зараз побажаємо нашому клену, щоб не сумував: спи наш кленочку, відпочивай, сні осінні споглядай, ми тебе не будемо будити, турбувати, а взимку будемо оберігати.

Дидактична гра «Мій листочок красивий тому, що...»

(Діти збирають листочки і виражають свою думку про красу їхнього листочка)

- Час нам ворухати далі. А ось і горобинка кличе нас, дивіться, як гілочками нас вітає. Помилуйтеся горобинкою, яка вона красива!

— Якою стала горобинка восени? (*Гарна, червона*)

— Якого кольору в неї ягоди? (*Жовтогарячі*)

— Які на смак? (*Гірковаті*)

— Для кого горобина приготувала їх? (*Для птахів*)

Наша Горобинка приготувала нам осінні загадки:

1. Голі поля. Мокне земля.
Вітер гуляє – лист облітає.
Коли це буває? (*Восени*)

2. Весною зеленіла,
Влітку загоріла,
Червоні коралі
Восени наділа (*Горобина*)

Рухлива гра «Горобинко»

Діти стоять у колі. Посередині кола засмучена одненька «Горобинка», яка впала з дерева. Діти йдуть по колу і промовляють:

Горобинко, чом сидиш
– Засмутилась і мовчиш?

Горобинко, вже вставай
– Собі друга вибирай.

«Горобинка» йде по колу і говорить:

Як добре гуляти
– Собі друга шукати.

А знайшов, зупинись
– Та йому усміхнись.

«Горобинка» посміхається другу та називає нестливо його ім'я.

– Мій друг Максимко, Назарчик... Вибраний друг стає
«Горобинкою».

Ведуча: Подякуємо горобинці за чудові загадки і гру.

А ось нас загуку подруга горобини.

– Хто, діти? (*Берізка*) Так, це берізка.

– Як ви її впізнали? (*В неї біла кора*).

Тремтить наша берізка, боїться.

Не бійся, миле деревце хоч нас і багато,
та ми не заподіємо тобі шкоди. Давайте
помилуємось берізкою. Скажіть їй красиві слова.

Казка про різнокольорові листочки.

У кожному листочку живуть невидимі зернятка: зелені, жовті,
червоні. Зелені зернятка люблять тепло і щедre сонячне

проміння. І найкраща пора для них – літо. Їх багато, вони граються. І листочки на всіх рослинах зеленого кольору. А коли приходить осінь, стає холодно, коротшає день, і від цього зелені зернятка перетворюються у жовті і червоні. Листочки стають різнокольоровими.

Вихователь: Цікава в нас вийшла подорож. А тепер ще раз прислухаємось до розмав дерев, як вони шепочуть: «Невдовзі зима, буде холодно, час спати, час спати до весни». Не будемо заважати деревам готуватися до зимового сну, а підемо на наш майданчик та пограємо в гру.

Тема: «Мандрівка до осіннього лісу»
(заняття екологічного спрямування)

Мета: Формувати у дітей поняття про ліс та його мешканців. Розширити уявлення дітей про життя диких тварин та їх підготовку до зими, вміти впізнавати дерева за їх плодами та листям. Закріпити знання правил поведінки в природі. Розвивати спостережливість, кмітливість. Вчити самостійно обирати сюжет для поробок, доводити розпочату справу до кінця, одержувати задоволення від виконаної роботи. Виховувати почуття колективізму, шанобливе та бережливе ставлення до всього живого, бажання допомогати природі, любити її.

Попередня робота: Розгляд ілюстрацій: ліс, дикі звірі. Читання віршів, оповідань із збірки «Первоцвіт», дидактична гра: «Запитання – відповіді».

Матеріал: магнітофонний запис «Шум лісу», лялька Лісовичок, м'які іграшки: білочка, їжачак, зайчик. Овочі (морква, капуста), природний матеріал (крилатки, жолуді, шишки, шкарлупа від волоських горіхів). Атрибути: дерева, пеньки, рослини, сухе

Хід заняття:

Вихователь: Малята, запрошую вас на незвичну прогулянку до осіннього лісу. Сьогодні невиходячи із групи ми з вами помандруємо чарівними стежками, та може побачимо щось цікаве.
(Діти проходять на «лісову галявину» через смугу перешкод

(місточок, купка листя, «струмок». Біля пенька зустрічають ляльку – Лісовичка).

Діти: Доброго ранку, дідусю!

Лісовичок: Добрий день! Малята, я дуже радий вас бачити. Ви мене впізнали? Так, я – Лісовичок. Я господар цього лісу. А ви хто, та звідки завітали сюди?

Діти: Ми із старшої групи «Віночок», а садочок наш називається «Сонечко». Ми любимо подорожувати, та відкривати різні дива.

Лісовичок: О, то ми подружимося. Я познайомлю вас із своїм лісом. А чи знаєте ви, що відбувається в лісі, коли настає осінь.

Діти: Так, листя на деревах жовтіє, птахи відлітають, а звірі роблять запас на зиму.

Лісовичок: Перш ніж рушити до лісу давайте пригадаємо, як треба поводити себе у лісі.

- Не шуміти!
- Не бігати!
- Не ламати гілочок!
- Не рвати квіточок!
- Не робити написів на деревах!
- Не смітити!

– А зараз час у подорож, рушаймо.

Вихователь: Ой, малята, хто це плаче? Швидше, швидше!

(Звертає увагу на зайчика)

– Діти, хто це? Зайчику, чого ти плачеш?

Зайчик: Прийшла осінь, на полях зібрали врожай, та й мені стало важко шукати собі їжу.

Вихователь: А, що любить їсти зайчик? *(Моркву, капусту)*. Який має вигляд зайчик, давайте його опишимо. *(Діти описують тварину)* А зараз пригостимо його овочами.

(Діти пригощають зайчика морквою і капустою).

Лісовичок: Діти, ви молодці, що взяли із собою гостинці для зайчика. Та ліс великий і ми підемо далі, а тобі, Зайчику до побачення. *(Діти рухаються далі)*. Малята, ви знаєте, що треба

оберігати природу, допомогати тваринам, пташкам у лісі. То ж давайте пригадаємо прислів'я про ліс:

✓ Ліс – багатство і краса.

✓ Ворог природи той, хто ліс не береже.

Багато лісу, не губи, мало лісу – бережи, нема лісу – посади.

✓ – Молодці. *(В цей час хтось починає кидати на дітей шишки).*

– Хто це тут пустує, відгадайте?

Хто по дереву стрибає,

Хто пухнасту шубку має,

Рве горішки на гіллі,

Та ховає у дуплі. *(Білка)*

Білка: Добрий день малята! Ви завітали до мене в гості, я дуже рада. Вихователь: Діти, розкажіть мені про білочку, який вона має вигляд? *(Діти описують тварину)*

Лісовичок: Білочко, ти вже приготувалась до зими?

Білочка: Ще не зовсім. Мало зібрала горіхів та грибочків.

Вихователь: А ми допоможемо: хлопчики зберуть горішки, а дівчатка – грибочки. *(Діти збирають гриби і горіхи кошики).*

Білочка: Дякую вам, малята, за допомогу тепер мені буде чим житися взимку *(Діти рухаються далі).*

Лісовичок: Ой, як гарно йти по лісі. Он берези, поряд могутні дуби, клен з гарними листочками, а там далі – ялинка. Дерев багато – їм тісно, а всім хочеться бути ближче до сонечка, ось вони і тягнуться вгору, хто кого пережине.

Фізкультхвилинка:

Ми берізки і дубці *(руки в боки)*

В нас тоненькі стовбурці,

Ми в стрункі стаєм рядки, *(руки перед собою)*

Виправляєм гілочки.

Ледь зіп'явшись з корінців

Дістаємо промінців *(руки вгору, підняті на носочках)*

Хилять свіжі вітерці

Вліво – вправо стовбурці *(нахили тулуба)*

Ще й верхівки кожен ряд

Нахиляє вперед – назад *(вправи для шиї)*

Лісовичок: Вітерець так сильно хитав гілочками дерев, що вони розгубили свої плоди. Давайте допоможемо зібрати.

Дидактична гра : «Упізнай дерево»

(Діти з'єднують маркером дерева із плодами)

Вихователь: За те, що ми допомогли деревам знайти їх плоди, вони нам подарували різнокольорові листочки.

Лісовичок: Ой! Ой! Хто це? Хто мене вколов?

Діти: Це їжачок, адже він колючий.

Лісовичок: *(звертає увагу на їжачка)* Так, це їжачок, але подивіться він майже не рухається...

– Чому? *(він готується до зими)*

– Що їжачок робить взимку *(спить)*. Давайте його прикриймо його листям. Щоб йому, було тепло спати взимку. І щоб не заважати, тихенько підемо, так щоб він не прокинувся. *(діти відходять крадькома від купи з листя де лежить їжачок)*.

Лісовичок: Малята, чи сподобалось вам в мене у лісі?

– З ким ви зустрічались? *(відповіді дітей)*

– Молодці, діти ви знаєте як любити і берегти природу, допомогати всім хто потребує допомоги. Ви справжні друзі природи. А лісові друзі приготували вам подарунки.

(Лісовичок дарує кошик з природнім матеріалом.

Просить повторити за ним примовки)

- По лісу ходи – під ноги дивись.
- Ліс і вода – брат і сестра.
- Зрубав дерево – посади два.
- Природу люби і оберігай.

На столах приготовлений природній матеріал *(крилатки, жолуді, шишки, каштани, шкарлупа від горіха, листочки)*.

Під спокійну музику діти виготовляють поробки
(квітку, пташку, жучка – сонечка, метелика, їжачка)

**Тема: «Сплять засніжені дерева»
(Екологічна прогулянка)**

Мета: Вчити розпізнавати взимку дерева за формою крони, кольором кори, розміщення гілок та бруньок; розповісти, що рослинам добре коли їх накрили снігом, стимулювати інтерес і допитливість у пізнанні довкілля; сприяти розвитку спостережливості, вихованню естетичних почуттів, любові до природи рідного краю.

Попередня робота: Бесіди про зиму, зміни, які відбулися у житті живої природи взимку; розгляд ілюстрацій зимового пейзажу. Читання віршів, оповідань із збірки «Первоцвіт».

Матеріал: Дві склянки з водою: звичайна і підсолоджена винесені ще зранку надвір.

Хід прогулянки:

Вихователь:

Білий сніг у парк упав
На дубочки молоденькі,
На ялинки зелененькі.

Притрусив сніжком доріжки,
Всі горбочки, моріжки,
Біло – біло в парку стало,
Так багато снігу стало!

Недарма зиму називають чарівною,
казковою порою. Іноді кришталева
зимонька дарує нам справжні чудеса, які ніколи не залишають
байдужим. І от саме сьогодні, у цей гарний день, зима приготувала
для нас, малят, один із своїх чарівних сюрпризів.

– Подивіться, будь – ласка довкола. Яке воно навколо? *(Біле, пухнасте, гарне).*

– Що ж, діти, сталося з деревами, коли прийшла зима, як вона змінила їх? *(Вкрила білим покривалом).* Подивіться уважно: чи

встигли цього року приготуватися до приходу зими дерев? Як це зробили вони? *(Скинули листя)*. Правильно. Що зараз лежить на гілочках дерев, там, де нещодавно росли листочки? *(Гілочки дерев вкриті снігом)*. Подивіться уважно: бачите, як попригиналися віти дерев: вони аж посхилялися до низу.

— Чому це так? *(Сніг дуже важкий, деревам важко його тримати на своїх гілочках)*.

(Діти обережно струшують сніжок із кількох гілок і поспостерігати, що буде з ними. Зробити висновок: сніг струсили, деревцю стало легше, і їх віти піднялися вгору)

Вихователь: Ми звільнили деревця від снігу. А тепер давайте роздивимось їх уважно. Хоч на гілках нині немає листочка, проте неважко впізнати деревця, якщо знати про них дещо цікаве. Ось перед нами перше дерево.

— Яке це дерево? *(Береза)*. Чому ви так легко здогадалися? *(Це єдине у світі білокоре дерево, тоненькі гілочки нахилені до низу)*. Розгляньте уважно гілочку. Зверніть увагу – вона гола; на ній є маленькі горбинки. Що це? *(Бруньки)*. У них, мов у схованці, ховаються молоді листочки. У такій схованці вони не бояться ні морозу, ні вітру, ні снігу. Дрімає берізка, набирається сил, щоб знову зазеленіти весною. Берізка білокора, тому її так легко впізнати. Інші ж дерева дуже подібні одне до одного. Що їх впізнати потрібно роздивитись плоди, гілочки, бруньки, кору. Йдемо далі.

— Ми підійшли до якого дерева? *(Тополі)*.

— Чи легко взимку впізнати тополю? Чому? *(вона навіть без листя схожа на свічечку)*. Як розміщенні гілочки? *(одна біля одної тягнуться в гору, притискаються до стовбура)*. Роздивіться гілочки тополі. Які в неї бруньки? *(великі, вкриті великими лусочками)*. Зверніть увагу, що вони розташовані на гілці почергово, одна справа, інша вище – зліва, наступна – знову справа, і так до самої верхівки гілочок. Помилуйтеся тополькою, яка вона гарна у своєму зимовому вбранні. Скажіть їй ласкаві слова *(тополька, тополінка, тополечка)*.

Фізкультхвилинка:

Руки вгору – підтягнуться,

Раз – два, раз – два.

Що найнижче нахиліться.

І до сонечка всміхніться.

А тепер хай всі малята

Пострибають мов зайчата.

- Мандруємо далі, і засніжена сніжина підвела нас до іншого дерева. Складно відповісти відразу що це за дерево.

– На що ви звернули увагу коли підійшли до нього *(на пучечки)*.

Саме за ними взимку впізнають Ясена *(зриваю пучечок крилаток і показую їх дітям)*. Це плоди ясена-крилатки.

– Якого вони кольору? *(жовтого)*. Скільки їх у пучечку? *(багато)*.

Всю зиму висять крилатки на ясені на радість пташкам.

Поміркуйте, чому плоди ясена називають крилатками? *(вони*

мають «крильце»). Роздивіться крильце яке воно? *(тоненьке,*

легеньке, жовте). А ось це потовщення – спеціальний мішечок, де і знаходиться насінина. Крильця допомагають насіннячку перелітати на нове місце. Підхопить вітер крилате насіннячко, понесе його через дерева, будинки, вулиці тай покладе на землю, і буде воно спати до весни. А весною у насіння з'явиться важлива робота – рости новому ясенку. Пригадайте скоромовку: «Ясен – батько, я синок, Ясеновий Ясенок».

- А ось біля цього дерева також є крилатки, але це не ясен. Чи важко впізнати клена взимку?

– Чому? Свої крилатки клен скинув ще восени і тому його впізнають за гілками *(вони великі, прямі, рівні)*. А ще дуже міцні. Не дарма у давнину із кленів виготовляли списи, стріли. Та й назва «Клен» означає – гострий, сильний. Будьте красиві як кленочки і прикрашайте землю добрими справами так, як її прикрашають клени.

Вирушаємо далі по сонному парку.

– Що це за дерево нас вітає? Ви дізнаєтесь як відгадаєте загадку:

Краса всього парку,
Людям тінь, якщо жарко.
Дасть різьблену посуду
І полікує простуду
(липа)

– Як змінилась вона взимку? Що бачите на гілочках? (плоди – горішки).

– Які вони? (маленькі, кругленькі, чорні, сухі). Вони опадають з дерева на протязі всієї зими. Гнані вітром, вони несуться над землею разом із снігом, там де залишиться горішок – через пару років проростає маленька липка. А ще липка взимку стає їдальною для птахів. До неї прилітають поласувати горішками дятли, сойки, прибігають білочки.

- А он серед білого снігу особливо примітна ялинка.

– Як називаються листочки ялинки? (хвоїнки). Мабуть хвоїнки не бояться морозу то й залишаються на зиму на гілочках. Наші ялинки, мов у білих шубках.

– Чому ж не ламаються під вагою снігу гілки? А це, тому що гілки ростуть під нахилом вниз і через це сніг падає з них.

Зверніть увагу на верхні гілки. –Що на них росте? (шишки).

– Які вони у ялинки? (довгі, великі, тоненькі, коричневі).

У цих шишках (показую), є насіння.

У ялини воно дозріває взимку. Висипаються насінинки із шишок на сніг і чекають весни, щоб прорости.

А ще шишки любляють
зимуючі птахи:
дятли і шишкарі видовбують з них
смачне насіннячко.

Давайте повернемося до нашого досліду. Що сталося? В білій склянці вода почала вкриватися льодяною кіркою. Яка була вода у склянці? (звичайна). У червоній склянці вода незамерзла, тому що, у ній був цукор. Взимку дерева не замерзають тому що, у їхньому соку також є цукор. Взимку дерева і кущі не ростуть, вони перебувають у

стані спокою, вони сплять. Але, все рівно потребують охорони і бережного ставлення. Давайте нагорнемо до стовбура снігу щоб було тепло корінню, а весною багато води. Та побажаємо нашим деревам спокійного та безпечного зимового сну.

Тема: «Друзі для ялинки».

(Заняття соціально-екологічного спрямування)

Мета: Продовжувати знайомити дітей з природою рідного краю; Дати поняття про особливості та ознаки дерева - ялинки; уточнити уявлення малят про складові частини дерева; розвивати спостережливість та допитливість; виховувати любов та дбайливе ставлення до ялинки. Сприяти формуванню основ екологічно-доцільної поведінки.

Попередня робота: Спостереження за ялинкою в різні пори року, розучування віршів, хороводів, читання оповідань екологічного спрямування.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, послухайте загадку:

Влітку і взимку вбрання одне,
Та кличуть дітки завжди мене,
Щоб я на свято до них прийшла
Іграшок багато їм принесла. *(Ялинка)*
(залітає сорока)

Сорока: Скре – ке – ке ! Скре – ке – ке !

Ой лишенько яке!

Вихователь: Що трапилось? Що за лишенько?

Сорока:

Скре – ке – ке ! Скре – ке – ке !

Чи ви чули про таке?

Був зелений, хвойний ліс,

А тепер кудись подівсь!

Залишилися лиш пеньки - от такі.

Вихователь: Звідки ж узялися пеньки? *(люди вирубали дерева)*. Які дерева вирубують напередодні Нового року*(ялинки)*. Тож давайте підемо й подивимось на шкоду, що зробила людська рука. Веди нас сороко.

(Діти йдуть на килимок де розташовані пеньки і стоїть одно ялинка).

- Дивіться, діти так насправді хтось вирубав усі ялинки, тільки залишилась одна маленька ялиночка до неї. Дітки давайте привітаємось із маленьким деревцем *(Діти вітаються)*.

Ялиночка чомусь не відповідає. Я легенько доторкнуся до гілочки і запитаю, що сталося? *(нахиляється, ніби слухає)*

– Ялинка каже, що їй дуже холодно, сумно і самотньо. Діти, як ви гадаєте, чому ялинці холодно? *(Відповіді дітей.)*

–А чому сумно?

– Правильно, тому що в ялинки зараз немає друзів. Скажіть, будь ласка, а хто розважав ялинку влітку? *(Відповіді дітей)*.

Вихователь: Що ж нам тепер робити? Чим допомогти ялинці? Підкажіть.

(Відповіді-роздуми дітей.)

–Молодці, малята! Ми станемо для ялинки друзями і запросимо лісових мешканців у гості. Скажіть, яких звірят ми можемо покликати вже зараз?

(Відповіді дітей.)

–Так, ми можемо запросити зайчика, якщо згадаємо, яким він узимку став і де зараз бігає.

(Відповіді дітей.)

–Правильно, зайчик поміняв шубку із сірої на білу та бігає зараз по полях у пошуках їжі. Молодці! А от і зайчик!

Вихователь: Скажіть, а їжачка ми можемо запросити?

(Відповіді дітей.)

Вихователь підсумовує відповіді дітей і нагадує, що їжачок взимку спить у своїй нірці-схованці.

Вихователь: А хто стрибає з гілки на гілку, помахуючи хвостиком?

- Правильно, білка завбачливо насушила грибочків, назбирала шишок, вимостила у гнізді затишне гніздечко. Тож запросимо і її до нас.
(вихователь дістає білочку – іграшку і садить її під ялинку.)
- Ну от, ялинко, тепер у тебе є друзі і тобі вже не буде так самотньо.
- Тож потішимося всі разом дружною грою.

Гра «Відгадай хто це?»

Діти показують відповідні рухи:

В кого гілки зелененькі?

(Руки вгору, погойдування.)

В кого шубка є руденька?

(Долоньки на голівці, стрибки.)

В кого довгі вуха, куций хвіст?

(руки, як лапки у зайчика, стрибки навколо себе.)

Хто у лісі добрий гість?

(діти крокують на місці)

Вихователь: Діти подивіться, як ялинка погойдує своїми вітами! Їй сподобалася наша гра. А щоб вона ніколи більше не сумувала, подаруємо їй приємні слова, розкажемо, яка вона. *(красива, зелена, чарівна)*

Вихователь: Ялинці вже не сумно бо вона почула гарні слова, їй не самотньо, бо є друзі. Але тремтить від холоду. Діти, хто знає, як можна ялинку взимку.

(Відповіді дітей).

–Так, ялинки взимку зігрівав сніг, який теплою ковдрою обгортає її гілочки.

–Діти, а чому ялинку не може зігріти сонечко?

(Відповіді дітей).

Вихователь: Але снігу в лісі ще немає. Он там, високо в небі, пропливає велика хмара. Саме з неї падає на неї сніг. Але десь протікав вітерець, який може потрусити хмару. І якщо ми з вами малята утворимо сильний вітер своїм подихом, то зможемо струсити сніг на землю.

Вправа «Вітер» для розвитку дихання. Діти набирають у легені повітря і видихаючи зі свистом «ш-ш-ш» імітують шум вітру. На руки вихователю опускається витинанка.

Сніжинка: А от і я – перша сніжинка зими! Хто з вас, дітки, знає як я народилася?

(Відповіді дітей)

–Так, правильно. Я утворилася з крапельки води, яка замерзла від сильного морозу. А коли летіла до землі, то моє вбрання перетворилось на чудернацький візерунок.

(Відповіді дітей).

Вихователь: Люба сніжинко, допоможи нам, будь ласка, зігріти нашу ялинку.

Сніжинка: Я не можу сама цього сама робити, тому що, дуже маленька. А от коли прилетять мої сестрички-сніжинки, тоді м'яким килимом ми вкриваємо кожен билинку, кожне деревце і кущик, що ніщо не замерзло.

Вихователь: Але ми не можемо чекати. Ялинка замерзає, я прошу вас, дітки, допомогти їй. Зробимо витинанки сніжинок і вкутаємо нашу ялинку. *(Діти виготовляють витинанки.)*

Вихователь; А тепер розвішаємо свої сніжинки на гілки ялинки.

Діти: Ялинка перестала тремтіти. Вона зігрілась і хоче спати.

Тож давайте тихенько підемо із лісу, щоб не розбудити ялинку.

Тема: «Їдальня для птахів»

(Прогулянка - спостереження до годівниці)

Мета: Продовжувати розвивати у малят пізнавальний інтерес до природи. Уточнити знання малят про зимуючих птахів; викликати співчуття до їх проблем в холодну пору року та бажання допомагати пташкам. Вчити правильно підбирати корм для птахів, впізнавати пернатих сусідів за зовнішнім виглядом, голосом. Залучати дітей до участі в екологічній акції «Підгодуємо птахів».

Попередня робота: Щоденне спостереження за зимуючими птахами: синичкою, горобцем, вороною, сорокою. Розгляд альбому: « Птахи поруч з нами». Читання оповідань, загадок, легенд про

птахів , вивчення віршів із збірки «Світанок».

Матеріал: Корм (*зерно різного виду, шматок сала, варені овочі*), Годівниці із пластикових пляшок, картонних коробок.

Хід спостереження:

(*Діти виходять на майданчик до дерев'яної годівниці*).

Вихователь: Малята, сьогодні наша прогулянка обіцяє бути не тільки цікавою, але і корисною. Як ви думаєте, яку корисну справу ми збираємося зробити? (*Влаштувати їдальню для птахів*).

Зверніть увагу, діти , нас уже чекають, як ви гадаєте хто? Так, саме птахи. Яких птахів ми можемо побачити взимку на нашому майданчику (*Горобчиків, синичок, ворон, голубів, сорок*).

– Як ми називаємо ми цих птахів? (*Зимуючі*).

Зима – це пора року, коли вся природа поринула у глибокий сон.

Єдине, що нагадує нам про те, що природа жива – це птахи, які своїм голосом звеселяють холодний пейзаж за вікном. Але це тільки для нас, людей, птахи взимку – радість. Для самих же птахів наступає найважчий період їхнього життя.

– Що птахам страшніше – холод чи голод? (*Голод*).

– Так, саме голод – найбільша небезпека для пташок взимку. І сьогодні ми зробимо для птахів їдальню. Давайте роздивимось ближче годівничку, що змайстрували Рома із своїм татом. Це справжнісінька їдальня для птахів.

– З чого вона зроблена? (*З дерев'яних дощок*). Таку годівницю не буде розгойдувати вітер, а отже птахи не будуть полохатися. А ще у неї є дашок. Для чого він? (*Щоб сніг не замітав їжу*). Ця годівничка висить у нас ще із початку зими і птахи не бояться до неї прилітати.

В день зимовий серед гілля

Щедро діти стіл накрили,

Але він не для людей:

Для крилатих для гостей –

Для воронні горобців,

І для сизих голубів,

Для сороки та синиці...

Ми повісим годівниці.

Вихователь: Діти, дивіться до нас

горобчик прилетів, давайте його запитаємо:

– Горобчику, чи подобається тобі наша годівничка.

Горобчик: Так, мені дуже подобається прилітати до вашої годівнички, але у мене є багато друзів, тому ми не помістимось всі.

Вихователь: Діти, що ж нам робити, щоб нагодувати всіх птахів.

Діти: Потрібно порозвішувати багато годівничок.

Вихователь: Так, вірно. А ще я пропоную прикрасити дерева незвичними годівничками – намистом .

– З чого зроблене намисто? *(На шнурок нанизані варені шматочки моркви, бурячка картоплі).* Ми прикрасимо гілочки яблуня.

Помилуйтеся, як гарно! Якою стала яблуня з таким намистом?

(святковим, красивим). Великі годівнички – картоплини *(варена картопля перетягнута міцною ниткою)* ми розвісимо на гілки клена. Гей, птахи, запрошую вас до столу.

Горобчик: А кому ви приготували шматочки сирого несоленого сала?

Діти: Синичкам.

Вихователь: (прикріплює шматочок сало на нитку)

Будемо спостерігати на акробатичні Вправ, на які здатні тільки синички, коли кліють висяче сало.

Дивіться діти он по майданчику поважно ходить

ворона, вона також хоче до нашої годівниці. Але вона велика і може налякати горобчиків, синичок. Тому давайте кинемо їй шматочок хліба. «Пригощайся ворона хлібом» - тільки в менших птахів не забирай .

– Діти, ми восени назбирали багато різного насіння, але не знаю які птахи , що люблять?

Дидактична гра «Хто, що їсть?»

1. Хто любить не смажене насіння соняшника? *(Снігурі, синиці)*

2. Насіння конопель? *(Цим насінням смакують усі птахи)*

3. Овес, пшениця *(Для горобчиків)*

4.Насіння кавуна та ясена? (*Улюблені ласощі снігурів*)

5.Ягоди горобини і калини, що залишились на дереві? (*Для снігурів, дроздів, омелюхів*) .

(Діти разом із вихователем розвішують годівнички, які виготовили на ручні праці)

Вихователь: Як на людському так і на пташиному столі повинно бути розмаїття. Насиплемо у годівнички усього потроху, щоб задовольнити пташині смаки, допомогти вижити в непростий голодний і холодний час тим птахам, які взимку не залишають рідні краї, і будьте впевнені – птахи сповна віддячать нам влітку за вашу турботу.

Горобчик: Ми птахи дуже вдячні вам діткам, що про нас піклуєтесь.

Вихователь:

Лети, лети горобчику, скликай усіх свої друзів до дитячого садка до пташиної їдальні. А ми діти давайте перейдемо на інший майданчик, щоб не турбувати та не лякати птахів і пограємо в рухливу гру «Зимуючі птахи».

Тема: «Розбудила дерева весна»

(прогулянка дослідження)

Мета: продовжувати знайомити дітей з флорою рідного краю; учити помічати зміни та за допомогою дорослого розповідати про них. Пояснити дітям про ознаки пробудження дерев: початок сокоруху, формувати елементи наукового пізнання світу. Сприяти розвитку спостережливості, вихованню естетичних почуттів, любові та інтересу до рідного краю.

Попередня робота: бесіди про дерева, відгадування загадок про чагарники та дерева, легенда про березу, перегляд картин із серії «Весна»

Обладнання: товста голка, свердло, трубка, кілочок, глина, відерко.

Хід прогулянки:

Вихователь: Прийшла до нас весна тепла, сонячна.

Що ж трапилось у природі?

- Які відбулися зміни?
Відповіді дітей.
- А зміни ці приніс перший весняний місяць – березень.
- Березень - це початок весни.
- На березах розпускаються бруньки-сережки.
Мабуть тому він і зветься березнем.
- Знаєте, як починається весна
- Чим пахне?
- Які в неї прикмети? Давайте ми з вами здійснимо подорож у весну. Сьогодні
 - ми побачимо, як пробуджуються від сну дерева (*підходимо до клена*).
 - Привітайтесь, доброго ранку, кленочку! Який красивий наш кленочок. Опишіть його: сонний, пахучий, великий, гладенький, добрий. Щоб переконатися, чи справді прокинувся клен, зробимо голкою невеликий прокол на корі. Ось бачите: з ранки капає прозора рідина. Це – сік. Сонечко зігріло дерево, і воно поволі наповнюється соком. Рух соків означає, що коріння дерев починає всмоктувати воду з ґрунту. Сік рухається стовбуром до гілок і бруньок.
 - Скуштуйте будь-ласка, крапельку соку клена. Який сік на смак?
 - Солодкуватий.
 - Це тому що в ньому є фруктовий цукор. Вода, яка знаходиться у рослині, випаровується дуже повільно. У рослині, що прокинулась, починають розчинятись запаси поживних речовин. Ось тому сік солодкий. (*згадати дослід з підсолодженою водою, який проводили взимку*).
 - Таким солодким прозорим соком люблять ласувати дятли. Вони роблять у коренів кленів, берез, або осик маленькі дірочки і скрізь них добираються до смачної рідини. Та рани, зроблені дятлами швидко загоюються і шкоду дереву не завдають.
 - А люди п'ють сік дерев?
 - Березовий сік.

– І кленовий можна вживати. Він смачний і корисний. Є така країна Канада там із кленового соку виробляють цукор. А зараз ми підемо і привітаємося з берізкою. Це білокора красуня однією з перших відгукується на поклик та ласку Весни. Саме тому перший місяць назвали саме її ім'ям – Березень.

– Доброго ранку, берізко!

– Всі у весняному парку веселяться, а берези плачуть. Чому?

– Це тече березовий сік.

– Хто пив березовий сік? Який він на смак?

(солодкий, смачний). А на колір?

(прозорий, сивуватий, каламутний).

- Чимало берез гине від рук любителів смачного березового соку. Ось зараз ми навчимося правильно збирати березовий сік. Головне правило – не зашкодити дереву.

Неможна брати сік у тоненької, молоденької берізки. Від цього вона може загинути. Візьмемо такі берізки під свою охорону.

Багатьом відомо, що береза – рослина – цілитель. Тож не дарма в народі кажуть: «Як дійна корова для харчування, так береза для лікування». Березою здавання лікуються від багатьох хвороб, використовуючи її бруньки, молоде листя, кору, а особливо сік. Тож давайте попросимо в берізки лікувального соку. Оберемо берізку, стовбур якої великий. Готуємо інвентар: свердло, трубку, дерев'яний кілочок, глину. Після здобуття соку отвір закриємо кілочком, змастимо глиною *(виконання дослідів)*.

Діти : Дякуємо! Тобі берізко за смачний сік.

Вихователь. Усі дерева розпустять бруньок листячко і тільки одне деревце повеселить нас зовсім інакшим, несхожим на жоден інший, цвітом.

– Що це за дерево, малята? *(верба)*.

– Як ми ласкаво називаємо вербовий цвіт? *(котики)*.

Я засніжена іду,

Снігу – повні ботики.

Сніг на полі, у садку

А на вербах – котики!
Не страшна мені зима:
Весна в котиках дріма!

– Розкажіть, які котики на дотик? (*пухкенькі, маленькі, ніжні*).

– Як, ви гадаєте, чому люди називають вербовий цвіт так лагідно – котики? (*він такий пухнастий, як хутро в кошенят*).
Давайте і спробуємо назвати багато добрих і лагідних слів про весну.

Дидактична гра: «Весняне лагідне слівце»

Весна – веснонька, струмок – струмочок, вітер – вітерець,
дерево – деревце, гілка – гілочка, брунька – брунечка, листок –
листочок, трава – травичка, квітка – квіточка, хмара – хмаронька,
верба – вербичка.

Вихователь. Молодці, малята. Ви показали себе справжніми розумничками, та любителями природи. А тепер можна відпочити і повеселитися на ігровому майданчику дитячого садка. А на прощання зріжемо у верби кілька гілочок, поставимо їх у воду. А коли вона пустить корінці, то висадимо її в парку, біля ставка, адже в народі кажуть «Де верба, там чарівна вода»

«Подорож у королівство квітів» (Екологічна розвага)

Ведуча: Квіти є окрасою життя. Вони вражають нас найтоншими пахощами, милують своїми різнобарвними кольорами. Кожна пора року дивує нас своїм багатством квітів.

Чуєте пахощі в нашій дворі?

Квіти розквітли в ранковій порі!

Свято квітів! Свято! Свято!

Всі на свято! Всі до нас!

(*Звучить музика, виходять дівчинка і хлопчик*)

Дівчинка: (*сплескує в долоні*) Поглянь, як тут гарно! Які тут чудові квіти! Мабуть, це якась чарівна галявина.

Хлопчик: І справді гарно! (*Прислухається*) А тобі не здається, що тут іще хтось є?

Наталочка: Та ні, крім нас тут нікого немає. Дивись тільки квіти, але вони рухатись не вміють, ані говорити.

Хлопчик: Давай – я тобі квітів назбираю. Гарний букет зроблю, сподобається. *(Хлопчик нахиляється до квітів, та в цей час звучить «чарівна музика» /у записі/. Квіти розгойдуються, двоє з них підводяться).*

Квіти:

Ми в лузі і в полі
Розквітли на волі
Тоненькі, тендітні
Ласкаві, привітні

Послухай наш срібний
Ясний голосок :
Не треба, не треба
Зривати квіток!

Діти: (разом) Не треба, не треба! Зривати квіток!

Квітка:

Не вірим очам ми –
Щоб ви дізналися про нас.

Це правда чи ні?

Ми зачаруєм зараз вас

Хіба ж, як і ми

І перетворимо на квіти –

Ці квіти живі?

Ці чари наші зможе зняти.

Лиш Чарівник, вам варто знати,

(Квіти кружляють у танку « Вальс квітів» і одягають дітям наголівники квітів).

Ведуча: Стали діти квітами. Хто ж їм допоможе ? Казали, що Чарівника потрібно шукати.

1 Метелик:

Його покликати я можу
Ви кажуть квіти ображали
І їх не дуже шанували.
мусить.

2 Метелик:

Та й Чарівник
Так просто не відпустить:
Він щодо вас переконатись

Чарівник: Добрий день, любі діти! Я, Чарівник Королівства квітів. Мої Метелики сказали, що ви мене шукаєте. Так, я зможу зняти з

вас чари, але спершу маєте дізнатися все про нашу квіткову родину в різні пори року. Щоб зрозуміли яку помилку ви зробили.

Ведуча: Але, щоб пройти через усі пори року, для цього потрібно перетворювати природу.

Чарівник:

Природу нашої країни

Перетворю для вас я вміть.

І Сонця промінь сповістить:

Весна прийшла. Земля розквітла.

(звучить п'єса П. І Чайковського «Квітець» з циклу «Пори року»)

Ведуча: У проміннях сонця ніжних

Край веселого струмка

Білий, росяний підсніжник

Раптом блиснув з-під листка.

Отакий малий неначе,

Ледь прокинувся від сну.

Тихий – тихий, а одначе,

Він приніс до нас весну! / В. Бички/

П'єса П. І Чайковського та вірш В Бичко присвячені одній і тій самій квітці – підсніжнику – найпершій квіточці весни. А хто здогадався, чому її так називають.

Дитина :Її називають підсніжником тому, що вона починає рости з – під снігу і першою розцвітає на весні.

(метелики виводять гурт весняних квітів, оточують підсніжник)

Конвалія:

На одній тонкій стеблині

Дзвоники біленькі.

Це конвалії тут

Розцвіли дрібненькі.

Підсніжник:

Я вірю – люблять мене всі

Як весну золоту.

Бо знають, що зима мине,

Коли я розцвіту.

Кульбабки:

Ми кульбабки, ми кульбабки

Грієм бджілкам лапки –

Пролісок :

У мене у квітки, душа, як у вас.

Навіщо топтати! Навіщо зривати!

І летять до нас усі
Хто скупався у росі.

Нам хочеться вільно рости і цвісти
а радість і втіху собі і усім.

Ведуча: Діти, поясніть, чому квіти звертаються до нас з проханням не рвати їх?

Діти: Підсніжники, проліски конвалія занесені до Червоної книги. Тому їх неможна рвати.

(Виконується пісня «Пісня Проліска» сл.. М. Познанської, муз. Н. Рубальської)

Квіти: (по черзі)

- 1.Давайте дружити,
- 2.Як з лугом - квіти
- 3.Поля - з дощами
4. Як сонце з нами .

Чарівник:

Відчинило двері літ –
Скільки радощів у нім!
Скільки всюди трав і квітів!
Гей мерщій туди ходім.

(з'являються літні квіти й танцюють «Парний танок»)

Дзвіночок:

Я - дзвіночок білосніжний
Аромат у мене ніжний.
Срібним дзвоном «Дзень –
Дзелень» . Зустрічаю літній
день.

Ромашка

Біла квіточка моя
Мабуть сонечка сестра.
Я між травами царівна,
І мене всі люблять, вірно.

Мак:

Певно, знає з вас усяк,
Хто бував у полі,
Що червоний гарний мак
Там росте на волі.

Волошка:

Я – волошка синя – синя,
Мешкаю у полі
І природної краси
Маю я до волі.

(виконується пісня «Зацвіла ромашка»)

Метелики:

1. Ти чудове наше літо,
ромашці

В лузі квітнуть гарні квіти.
найкращий.

Є запас на цілу зиму
Полечу візьму корзину.

Хлопчик:

Два метелики летіли
І ловитись не хотіли .
Довго бігали лугами
Ми з блакитними стрічками.

Ведуча:

Квітуча родина , яка в нас велика!
Жоржини, конвалія, мак і ромашка.
Кульбаба і соняшник. Звісно, ще кашка!
А як не згадати волошку й дзвіночок!
Всі разом зберемо в музичний віночок.

Хлопчик:

Любіть землю отаку
У барвистому вінку!
Килим природи під ногами
Бережіть разом з нами!
врода.

2. На волошці на

Мед пахучий, мед
Я над ними політаю
І полочок по збираю.

Дівчинка:

Метелика ловити я не хочу:
Він квітка неба, хай живе
Хай крильцями тріпоче,
Щоб радісно було мені й тобі.

Дівчинка:

Не топчінь, не зривайте квіт
Цих природи синів і дочок.
Бо поки буде матінка Природа
В нас будуть сила, і життя, і

Тема: «Фруктова країна» **(Екскурсія до фруктового саду)**

Мета: Поглибити та уточнити знання дітей
про фрукти, які дозрівають восени, вчити
добирати та називати слова – ознаки, що
характеризують той чи інший фрукт.
Закріпити знання малят про фрукти, які вирощують в саду дитячого
садка.

Попередня робота: Читання оповідання К. Ушинського «Історія однієї яблуньки». Розучування віршів, перегляд альбому «Наш сад», спостереження за розвитком дерев у різні пори року.

Матеріал: великий кошик із яблуками, маленькі кошики, соковижимал

Хід екскурсії:

Вихователь: Сьогодні ми підемо в подорож до звичайнісінького саду.

– Що можна там побачити – запитаєте ви? Дійсно, що можна побачити в саду.

Діти: Дерев.

Вихователь: А, що росте на деревах?

Діти: Яблука, груші, сливи. **Вихователь:** Як все це можна назвати одним словом. (*Фрукти*)

Вихователь: А чи знаєте ви, що кожний фрукт має свою історію, свої особливості використання людиною. Тож запрошую вас у Фруктову країну де володарює господар країни – Садівник.

Вихователь: Добрий день Садівнику!

Садівник: Добрий день, діти. Я дуже радий, що ви прийшли в мої володіння, щоб познайомитися із жителями Фруктової країни. А допоможе мені чарівний фрукт, що я приніс із собою. Хочете знати який ?

Тоді відгадайте:

Само як кулачок,

Червоний бочок.

Торкнешся – гладеньке,

Відкусиш – солоденький (*Яблуко*).

- Так, яблуко. Саме цей фрукт ще з прадавніх часів. Уже в найраніших легендах і міфах підкреслюється корисність яблук. Їхня таємничість в тому, що вони дарують людям не лише здоров'я, ай красу і вічну молодість.

Вихователь: Яблучко скажи нам чим же корисні фрукти.

Яблуко: В них багато вітамінів та мікроелементів, які потрібно для

того, щоб людина була здоровою.

Вихователь: Отже, фрукти – це добре? А коли погано?

Діти: Коли їсти зеленими, недозрілими.

Коли їсти їх немитими.

Коли з'їсти їх дуже багато.

Вихователь: А, щоб фрукти були корисними, що з них можна приготувати?

Дидактична гра: «Фруктові страви»

(Діти заміняють сполучення іменників з прийменниками на слова – ознаки)

1. Повідло з яблук – яблучне повідло.
2. Кисіль із слив – сливовий кисіль.бб
3. Варення із груш – грушеве варення.
4. Сік із яблук – яблучний сік.

Яблуко: Молодці малята ви багато знаєте про фруктові страви. Але пора дізнатися як ми ростемо. Почнемо із мене.

Я – яблучко. Я, буваю червоним, жовтим, зеленим, кислим і солодким. Я расту на дереві із бурим стовбуром, листочки заокруглені і блискучі. Яблуневі сади на землі чи не найпоширеніші. Про те, що яблука корисні, знає кожен. Існує такий вислів: «Щодня по Яблуку – і лікар не потрібен». Адже в яблуках дуже багато речовин, необхідних людині.

– Як краще їсти яблука?

Діти: Яблука їдять свіжими, сушеними, квашеними. Із них готують соки, компоти, варення, повидло, мармелад, желе.

Садівник: А чи знаєте ви, що з лікувальною метою використовують не лише плоди яблуні, ай її гілочки, листя, пелюстки квітів. З них готують досить корисні чаї, які особливо цінні при застуді та кашлі. Із 15 вітамінів, необхідних людині, у яблуках міститься 12, тобто майже весь перелік. З'їдене на ніч смачне, соковите яблуко забезпечує спокійний сон.

Інсценізація вірша: «Н. Забіли «Яблунька»

(діти йдуть по колу круг яблуньки, виконують рухи відповідно словам вірша)

Вихователь: Давайте подякуємо яблуні та помандруємо до слідуючого дерева.

На дереві лампочка висить:

Соковита і не горить. *(Груша)*

Садівник: Так, це груша.

- Давайте скажемо магічні слова, щоб груша ожила і розповіла нам про себе, щось цікаве.
- Раз, два, три,
Груша оживи.

Груша: Я, росту в саду, але не дитячому, а у фруктовому.

На високому дуреві висять жовті або землі плоди, які дуже солодкі на смак. З мене готують сік, варення, компот. В усі часи українці шанували грушеві узвари, адже ними можна не лише смакувати, втамовувати спрагу, а й успішно лікуватися.

Вихователь: А чи знаєте ви, що груша – одне з найдавніших дерев. В Україну вона була завезена з країни Візантії. Її полюбили за смачні лоди, заради яких і почали розмножувати по всій Україні.

Садівник: Деревина груші майже не тріскається з часом, і тому з неї роблять музичні інструменти, меблі.

Вихователь: Малята, давайте вивчимо про нашу грушку скоромовку:

Груш, Трохиме натруси,

Нам в корзині принеси.

(Діти повторюють слова скоромовки чітко та виразно вслід за вихователем)

Вихователь: Де ж це наш садівник?

– Чим це він займається?

Діти: Наш садівник збирає для компоту якісь фрукти.

Вихователь: Що за дерево відгадайте:

Синій колір,

Кисло – солодкий смак

Камяне серце,

Чому то так. (*Слива*)

Діти: Раз, два, три. Слива оживи.

Слива: Я – слива, плодове дерево. Плоди мої в основному синього забарвлення, круглі, як шаріки, на смак бувають різні: солодкі і кислі. Їх споживають свіжими, виготовляють варення і соки.

Садівник: Найперше сливу вирощували в теплих краях. Та в давні часи повертаючись із походу О. Македонський привіз кілька сливових дерев. В Україні її вирощують в усіх зонах. Адже сливи – прекрасний продукт для компотів, варенів. Також їх вживають з дієтичною і лікувальною метою. Особливо смачна сушена слива – чорнослив.

Вихователь: А ще з лікувальною метою використовують не тільки плоди, а й кору. З деревини слив роблять дуже звучні музичні інструменти.

Садівник: Ось і закінчилось наше знайомство із деревами країни Фруктів. Але я хочу пограти з вами в цікаву гру.

Дидактична гра «Упізнай за смаком».

(Діти із зав'язаними очима, беруть із тарілки шматочок будь – якого фрукта, куштують, та відгадують їх назву).

Вихователь: Чи сподобалось вам у Фруктовій країні? Що цікавого ви дізналися про її мешканці? *(відповіді дітей).*
– А де ж наше яблучко, що допомагало нашому садівнику? Погляньте, он воно покотилось. Та воно тут не одне, а ціла корзина. Це вам смачний привіт від усіх фруктів. Давайте візьмемо корзинку і підемо в групу, щоб видušити із яблук смачний сік на соковижималці.

Тема. «Природа твій друг – коли ти добре знаєш її».

(Природничо-екологічна прогулянка).

Мета: ознайомити дітей з небезпечними природними об'єктами. Вивчити правила безпечної поведінки в природі. Дати знання про безпечне перебування на сонці, правила поведінки з комахами, свійськими та бездомними тваринами. Дати знання про

їстівні та отруйні гриби, отруйні рослини. Виховувати допитливість, інтерес до природи. Розвивати увагу, свідоме розуміння правил безпечної поведінки в природі.

Вихователь. Сьогодні я запрошую вас, діти, до «Школи правил», де ми ознайомимось з правилами поведінки у довкіллі, у природі.

Вихователь читає вірш:

Йтиму полем, лісом, лугом –
Буду я природі другом.
І рослини, і тварини
Вкрай потрібні для людини

Вихователь. А що таке природа? (Відповіді дітей). Діти, розгляньте уважно малюнок, що зображено у центрі?

Діти: Дерево.

Вихователь. Дерево – це символ усієї природи, без якої не було б життя на землі. Сьогодні ми будемо говорити про правила поведінки у природі.

Розглянемо малюнок, де зображено сонце, квіти, метелики. Це чудово, коли сяє сонце і надворі тепло, коли можна засмагати на сонечку! Сонечко тепле і лагідне, але у спекотну літню днину – на сонці не можна довго перебувати, бо це небезпечно! Може трапитися опік шкіри, або тепловий чи сонячний удар. Для цього ми повинні дотримуватись певних простих правил:

1. Гуляти тільки у панамці, кепочці, хусточці.
2. У спекотні дні – не перебувати на сонці довгий час.

Якщо ми запам'ятаємо ці правила відпочинок буде приємним і безпечним.

Вихователь. Пропоную вашій увазі наступний малюнок, де зображено різних комах: бджоли, оси, мурашки. Чим можуть бути небезпечні ці комахи?

Діти: Вони можуть покусати.

Вихователь. У бджоли і оси – яскраве жовто-чорне забарвлення, воно попереджає, що бджолу краще не чіпати. А її жало – основна зброя для захисту. Бджола жалить дуже боляче.

Вихователь читає вірш «Хто Юрасика вкусив»

Проти сонечка – квітник,
Тут Юрась гуляти звик.
Зазира у квітку кожному:
– чи тебе понюхать можна?
– Нюхай, нюхай, та гляди,
Щоб не трапилось біди!
Шелестить увесь квітник
Раптом Юра наш у крик:
Ой, ой, ой! Біжить щосили,
Мамо, квітка укусила!
Мама каже: – укусити?
Аж ніяк не можуть квіти.
Хто ж тоді, – Юрась питає,
Укусив мене? Не знаю.
Чи не можете, малята,
Ви Юрасеві сказати?

Діти: це бджола.

Вихователь. Давайте пригадаємо як називаються тварини, які живуть вдома. (Свійські тварини).

Кішка – улюблена домашня тварина, улюблениця багатьох з вас. Вона пухнаста, гладенька, лагідна до тих , що її доглядає, але може бути сердита, і навіть, агресивна до незнайомих, або якщо з нею необережно поводитися. Ви повинні знати і розрізняти поведінку кішки. Якщо вона не задоволена, то вона нервово махає хвостиком, шипить, випускає кігті – це сигнал небезпеки, таку кішку краще не чіпати.

Собака – вірний друг людини. Але бувають випадки агресивної поведінки собак. Запам'ятайте, ніколи не дратуйте собак, уникайте зустрічі з незнайомими собаками. У собак гострі зуби і сильні лапи – він може боляче укусити. Це дуже небезпечно! Ці тварини наші друзі тільки при правильному поводженні з ними.

Вихователь. Розглянемо картину. Тут зображено ліс, гриби, ягоди. У першу чергу я хочу наголосити на те, що до лісу ми ходимо тільки з батьками, дорослими членами сім'ї. У лісі є чимало небезпечних

рослин, ягід, а також грибів. Це рослини, які мають яскраві, привабливі плоди, яскраві гриби.

Зацікавлення такими рослинами, може стати причиною важкого отруєння.

Запам'ятайте правила:

3. Не можна їсти невідомі ягоди, серед них можуть бути отруйні: вовчі ягоди, вороняче око.

4. Не збирайте грибів, які ви не знаєте; серед них можуть бути отруйні: мухомор, біла поганка.

5. Не беріть до рук не знайомих рослин, квітів, не робіть з них букетів, не плетіть вінків.

Вихователь. Отже, гуляючи в лісі – будьте обережні! Дивіться під ноги, щоб

наступити на комах, які жалять, не чіпайте мурашників, осиних гнізд – вони можуть бути агресивними і покусати. Любі діти! Весна і літо – чудовий час для відпочинку в природі. Не забувайте про обережність, щоб не трапилось, бува, якихось прикрощів. А дотримання цих нескладних правил – зробить ваш відпочинок приємним.

Заняття на тему: «Вода в нашому житті».

Мета: узагальнити знання дітей про воду та її властивості. Закріпити знання

дітей про місцезнаходження води в природі, потребу у воді для всіх живих істот та для об'єктів неживої природи. Навчити розрізняти стан води (холодна, тепла, чиста, прозора, забруднена, без смаку). Розвивати вміння логічно мислити, міркувати, робити невеликі висновки, узагальнення. Виховувати бережливе ставлення до води, економно вживати її.

Матеріал: демонстраційний: 2 склянки з чистою та підфарбованою водою, ложка; 2 чашки з теплою та холодною водою;

роздатковий: склянка з чистою водою, чашка із водою, в якій розчинено сіль, цукор, лимон

Хід заняття:

Вихователь: Сьогодні на занятті ми поговоримо, а про що ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку:

Що таке тече і ллється,
Часом між камінням в'ється,
Як нема – все висихає,
Звір і птах без неї помирає? (Вода)

Вихователь: Так, вірно, це вода. Діти, сьогодні до нас в гості прийшла лялька Катя. Але щось із нею трапилось! Доторкніться будь ласка до її пальто, шапочки які вони? (Мокрі). Як ви думаєте, чому у ляльки зранку одяг мокрий? (Діти роблять припущення). Діти, лялька мені розповіла, що вона не взяла парасольки, а ідучи до нас попала під дощ, от і промокла. Ну що ж, Катю, зніми свій мокрий одяг, ми посушимо, а ти посидь у нас на занятті і послухай наших дітей. Діти, а дощ це що? Який дощ падає чистий, чи брудний?

Вихователь: Знову хтось до нас стукає. (Вихователь заносить ляльку-хлопчика, Андрійко мокрий та брудний). Діти, як ви думаєте, що трапилось із Андрійком? (Діти роблять припущення).

Вихователь: Андрійко мені каже, що він впав у калюжу. Діти, а калюжа – це що? Яка вода у калюжі? Зараз тебе, Андрійку, Марія Юріївна гарно помие, а потім ми тебе навчимо, як потрібно ходити по тротуарах щоб не потрапити в калюжу.

Вихователь: От, діти, ми сьогодні поговоримо про воду. Скажіть мені де знаходиться вода в навколишньому (калюжі, дощ, в крані, колодязі, струмочку, озері, річці ...).

Вихователь: Подивіться уважно на мій стіл. У мене на столі є у склянці звичайна вода, яку я набрала з водопровідного крану, на якій ми готуємо їжу, п'ємо її. Хто мені скаже яка це вода? Якого кольору (якщо називають білого, показати аркуш білого паперу, за ним нічого не видно). У чистій воді все видно, ось я покладу у склянку ложку, чи видно її? Це тому що вода чиста, прозора. А ось у цій склянці яка вода? (Підфарбована). Давайте покладемо ложку у цю склянку, чи видно її? Чому? Висновок: чиста вода – прозора і у ній видно всі предмети, коли їх туди кинути, а у брудній – нічого не видно.

А що ви можете сказати за воду у цих склянках? (Вода чиста).

А зараз доторкніться до чашок. Що ще можете сказати? (Вода може бути холодна і тепла). Чому ця вода у чашці тепла? Де знаходиться тепла вода? Коли у басейні тепліша вода влітку чи взимку? Що може нагріти воду? (газ, електрика , сонце).

Вихователь: Зверніть увагу, у вас на столі теж є склянки з водою. Загляньте до них. Що можете сказати про вашу воду? (Чиста, тепла). А зараз візьміть свої ложки, наберіть із своєї склянки води і покуштуйте її на смак. Яка ваша вода? (Без смаку). Візьміть іншу чашку з водою і попробуйте цю воду на смак. Яка вода? У кого солонна вода? кисла ? солодка? Як ви думаєте від чого вода стала солодкою? кислою? солоною?

Висновок: Вода в природі без смаку, але в ній можна розчинити цукор, і вона стане солодкою (те ж саме про сіль...).

Фізкультхвилинка.

Іди, іди дощику,

Зварю тобі борщику,

Поставлю на дуба,

Закличу голуба.

Поки голуб прилетить

Дощик швидко дріботить.

А зараз всі закрийте очі, здогадайтесь що я буду робити? (Ллю воду з чайника в чашку).

Висновок: воду можна лити. Ще раз закрийте очі. (Капає водичка).

Висновок: вода може литися і капати. А у річках що робить вода? (Тече, біжить). Давайте поговоримо з вами для чого потрібна вода? (Мити посуд, прибирати, для обігрівання приміщення, пити воду, варити їсти...).

Послухайте вірш :

Якби на всьому світі не стало вмиль води

І висохли б всі річки, озера і ставки

Тоді б не падав білий сніг, не капав дощ

Ніхто з гори на санчатах кататися б не зміг

Якби на всьому світі не стало вмиль води
Пожовкли б городи, загинули б сади.
В морях, в океані загинули б кити
Щоб чиста та цілюща вода була завжди
Ми її повинні берегти.

Вихователь: Про що цей вірш? Так що б сталося, якби пропала вода?

(Припущення дітей). Як добре, що у кранах у нас є чиста, прозора, холодна та тепла вода. І для того щоб вона завжди була у нас, її треба берегти. А як?

Зараз пограємось у гру, яка називається "Кому і для чого потрібна вода?". Я буду називати предмети, якщо для них потрібна вода, ви плескаєте в долоні, якщо ні – мовчите. (Дереву, тарілці, людині, квітці...).

Вихователь: От і визначили ми що вода потрібна всім живим істотам щоб жити, предметам неживої природи потрібна щоб їх мити, тримати в чистоті, тому з водою треба дружити, берегти її.

Заняття на тему: «Охорона довкілля – справа кожного».

Мета. Дати дітям поняття «охорона довкілля». Розширити знання про природу, що дає людині для життя. Познайти з поняттями «природоохоронні проекти». Розвивати мовлення, пам'ять. Виховувати дбайливе ставлення до природи, лісових насаджень. Розвивати конструктивні здібності, креативність мислення.

Хід заняття:

Вихователь: Сьогодні мова піде про охорону довкілля. Ви вже знаєте: все, що нас оточує, все, що ви бачите — це довкілля.

Послухайте цей вірш, що називається і «Різні довкілля» (слова автора).

Різні довкілля на нашій землі:
Гори високі, ліси і гаї.
Поля безкраї, глибокі моря.
Все це Україна, це наша земля.

В спеку приємно бути у лісі
Десь на Волині чи на Поліссі.
Трави цілющі там проростають,
Люди грибочки поживні збирають.
Дикі тварини і різні птахи
Ліс звеселяють на всі голоси.
Всіх причаровує й вабить краса,
Є у природи якась таїна.
Запам'ятайте, хоч ви ще й малі,
Ліс — це багатство, легені Землі.
Запитання до дітей.

1. Про що говориться у вірші?
2. Які довкілля ви знаєте?
3. Чому ліс називають «легені Землі»?

Вихователь: Що означає «охорона довкілля»

Діти: Значить, оберігати.

Вихователь : Так! Охороняти — значить захищати, оберігати. Охорона довкілля — це не тільки турбота про дику природу, а й збереження культурної спадщини: старовинних будівель, історичних об'єктів. Природа дає людині все, без неї вона не змогла б жити. Це: сонячне світло і ґрунт, вода і повітря, нафта і мінерали, рослини і тварини.

Сьогодні на Землі живе понад 6 млрд. людей і всім необхідна їжа, повітря, вода, джерела енергії. Діти, як ви думаєте, люди турбуються про природу?

Діти: Так. Висаджують дерева, сіють квіти, чистять річки і озера.

Вихователь: Люди дуже стурбовані станом природи. Ви знаєте, що, коли бездумно вирубувати ліси — буде лихо. Як сталося в західній Україні. З гір вода стікає, дерев немає, щоб утримувати воду, і підтоплює багато сіл і селищ.

Тому вчені розробляють природоохоронні проекти. Є проект місцевого значення (наприклад, збереження лісу в одному селі) і більш важливі проекти — переробка відходів, заощадження енергії, запобігання забрудненню, боротьба з голодом.

Запитання до дітей.

- Які бувають проекти?
- Яка від них користь?

Вихователь: Діти, яка користь від лісу?

Діти: Деревина очищують повітря. З них роблять меблі. В лісі красиво. Люди збирають гриби і ягоди.

Вихователь: Ліс приносить людям багато користі. З дерева роблять будинки, виготовляють меблі, папір для книжок і зошитів. Але живі дерева ще більше дають людям радощів: у лісі легко дихається. Ліс і парки прикрашають наші міста і села, очищують повітря.

Ліси, у горах допомагають людям боротися з повенями, затримують бурхливі гірські потоки. Лісові смуги захищають посіви від гарячих вітрів, що висушують поля.

Запитання до дітей.

1. Що станеться з деревом, якщо зламати гілку чи здерти кору?
2. Як потрібно ставитися до дерев?
3. Які гасла висять біля кожного лісу?

Вихователь: Уважно послухайте цей вірш. Скажіть, чи можна так чинити?

Чому так вчинили?

Сумує берізка, похилила віти,
Гілля поламали неслухняні діти.
Мабуть, їх природу любить не навчили.
Чому так жорстоко із нею вчинили?
Весною берізка від сну оживала,
Березовим соком людей напувала.
У нестерпну спеку ховала під віти.
Чому так вчинили неслухняні діти?

Фізкультхвилинка.

Руки вгору — погойдали, це дерева в лісі.
Опустили і стряхнули.
Збив росичку вітер.
Руки в сторони, змахнули.

Летимо, мов птахи.
Опустились і присіли.
Руки-крила склали.

Вихователь: Відгадайте загадки.

1. Хто на зиму роздягається, а на літо вдягається?
(Дерево).
2. Біла кора, тоненькі віти. Що то є, відгадайте, діти.
(Береза).
3. На дереві народився в кожусі, кожух розірвався
і на землю впав. (Каштан).
4. І влітку, і взимку одне вбрання у нас, а можна нас
побачити, як рік почався у вас. (Ялини).
5. Стоїть півень над водою з червоною бородою.
(Калина).
6. Всі пани скинули жупани, а один пан не скинув жупан.
(Сосна, ялина).
7. Сини в шапках, а батько — ні. (Дуб і жолуді).

Дидактична гра: «Що зайве»

Вихователь називає дерева та кущі різних порід, а дитина повинна назвати зайве. Наприклад, дуб, береза, бук, абрикос, клен.

Прислів'я:

1. Ліс – легені Землі.
2. Житимеш у лісі – довго житимеш.
3. Не ламай тополю – біда

Заняття на тему: «Пошук лісової книги».

Мета. Продовжувати знайомити дітей із загадковим світом природи – лісом. Закріпити знання про різноманіття птахів, їх класифікацію (перелітні, зимуючі), виявити вміння складати описову розповідь, спираючись на попередній досвід дітей. Ознайомити з проблемою забруднення навколишнього середовища. Підвести до розуміння необхідності охорони довкілля. Розширити лексичний запас дітей назвами птахів, тварин, властивостей води. Активізувати словник прикметниками, дієсловами, складним

словом (листопад), словами – назвами дій, синонімами. Вправляти в утворенні пестливих форм іменників. Стимулювати до вживання повних речень. Удосконалювати вимову всіх засвоєних звуків. Розвивати вміння логічно мислити, робити елементарні висновки, застосовувати розмірковування. Виховувати дбайливе ставлення до природи.

Матеріал і обладнання. Ілюстрації птахів, макети дерев, дитячий басейн з водою, сачки, стрічки блакитні, іграшки диких тварин, хатинка, сова іграшкова, листочки різнокольорові, сонечко і хмаринки, склянки для води, макет книги, магнітофон.

Хід заняття:

Вихователь:

Малята, ви добре спали?

Рано прокинулися?

Один одному усміхніться,

Тепер до мене поверніться

І мені теж посміхніться.

Подивіться, і в нас гостей багато,

Треба всіх їх привітати!

Діти:

Добрий день вам, добрі люди,

Хай вам щастя — доля буде!

Не на день і не на рік,

А на довгий-довгий вік!

Вихователь: Ось і ще одна гостя незвичайна до нас завітала.

Сова: Добрий день, любі діти, я – Мудра Сова. Я дуже люблю свій ліс, його мешканців, тому вирішила написати про нього «Лісову книгу» і подарувати її вам. Вона велика, гарна і повчальна.

Вихователь: Дякую тобі, Собо! Діти, вам цікаво почитати книгу? (Розгортає книгу, а там немає сторінок).

Сово, але ж тут немає сторінок!

Сова: Ой, лишенько! Напевно я летіла і розгубила сторінки по лісу. Малята, допоможіть знайти сторінки книги.

Вихователь: Діти, допоможемо? Вирушаймо на пошуки сторінок. Мандрувати будемо лісом. А яких правил потрібно дотримуватись у лісі, на природі? (Не можна ламати гілки дерев та кущів; не можна смітити в лісі, розкидати непотрібні предмети тощо).

Вирушаймо!

Ось вузька доріжка,

У нас веселі ніжки.

На вузьку доріжку

Ступають наші ніжки.

Ось ми потрапили на галявину. Погляньте, скільки птахів на ній зібралось. Спробуємо пригадати, як вони називаються. (Називають птахів).

Вихователь: Чи всіх цих птахів ми побачимо взимку? (Одні відлітають у вирій, інші залишаються зимувати в нас).

- Як називають птахів, які відлітають?
- А тих, що залишаються зимувати?

Малята, вітерець-пустунець зачаклував пташок: вони вже не знають, кому летіти у вирій, а кому залишатися.

- А чому пташки летять у вирій?

(Міркування дітей).

Допоможемо пташкам, можливо і вони стануть нам у пригоді.

Пропоную вам уявити себе пташкою, і розповісти про себе від її імені, яка ви пташка.

Ой, були у нас малята –

тепер стали пташенята,

Весело літають,

крильцями махають.

Д/гра «Я – пташка»

- Зимуючі пташки, летіть до дерева без листочків, а перелітні – до дерева з листочками.

Ой, були ви пташенята – тепер стали знов малята.

Вихователь. Діти, а як ми піклуємось про пташок?

- А чому люди піклуються про пташок? (Приносять користь, поїдають комашок)

Так, погляньте на них, які вони гарні. Яке різнобарв'я фарб на їхньому пір'ячку. А яку ж втіху вони приносять людям, тваринам своїм співом? Прислухайтесь, чи почули ви. вдячний спів наших пташок? (Запис співу).

Пташки так зраділи вашій допомозі, що подарували першу сторінку, яка так і називається «Пташки — окраса нашої природи». (Вставляють сторінку).

Ніженьки крокують,
Дітвора рахує:
Раз-два, раз-два,
Ось джерельце нас чека.

Діти, подивіться — джерельце. Але що з ним трапилось, чому воно, не дзюрчить? (Воно брудне, там плаває сміття).

- А чому ж не можна кидати в джерельце сміття?

Д/вправа «Вода яка?»

(Набрати в склянку води).

Вихователь: А хто знає, як можна допомогти джерельцю? (виловити сміття)

- А чим можна виловити сміття.? (Сачком)

Подивіться уважно, що плаває на поверхні води? Як ви гадаєте, чому ці предмети плавають на поверхні води? (вони легкі)

Так, вони легкі і тому не потонуть. А чи є речі, які потонули?

- А чому вони потонули? (вони важкі)
- Де плавають ...? (На воді)
- Де знаходяться ...? (Під водою)
- А чим краще їх дістати?
- Ось зараз і допоможемо джерельцю, розчистимо

його. (Діти сачками виймають бруд).

Діти, ми дістали з джерельця все сміття, а чи стала водичка чистою, зараз перевіримо. (Набрати в склянку води).

- Яка вода в склянці?

Малята, а що ж це за звуки? Це наше джерельце задзюрчало, зраділо нашій допомозі, чистій водичці. Воно пропонує вам погратися з його струмочками.

(Вправи зі стрічками).

Вихователь: В знак подяки джерельце подарувало другу сторінку з нашої книги «Вода – водиця, вода – чарівниця». Мандруємо далі. Дружно весело ми йшли, Ось і хатку віднайшли. Хтось на нас тут вже чекає і в віконце виглядає. Діти, звірята знайшли сторінку з «Лісової книги», вона їм так сподобалась, що вони вирішили її залишити собі.

- Як можна звернутися до звірят, щоб вони віддали нам сторінку? (Легібно)

Вовк — вовчик, вовчисько, вовченятко.

Дайте, будь ласка, сторінку.

Будьте ласкаві, віддайте сторінку.

Подаруйте, будь ласка...

Віддайте, будь ласка...

(лисиця, заєць, ведмідь)

(Кожну тварину взяти в руки, погладити).

- Як одним словом назвати мешканців хатинки, лісу? (Дикі тварини)

- А яка вам подобається тварина, чому? (Відповіді дітей).

- Діти, а хто з цих тварин хижий звір? А чому?

- А де ми ще можемо побачити хижих тварин?

- А як ми дбаємо про тварин? (Не можна тварин вбивати, не можна палити сірники в лісі)

Звірятам сподобались ваші слова, тому вони віддали сторінку «Лісові звірі».

Вирушаємо на пошуки далі:

Раз-два, раз-два,

Це крокує дівтора.

На галявинку прийшли,

Та нікого не знайшли.

Малята, прислухайтесь, будь ласка. Ви чули шелестіння?

- Як ви вважаєте, що це шелестить? (Листочки падають з дерев)

- А як називають явище, коли листочки падають з дерев?
(Листопад)

- В яку пору року відбувається листопад?

Діти, погляньте уважно, перед тим, як відірватися від гілочки і впасти на землю, усі листочки змінили колір.

- У які кольори осінь-чарівниця пофарбувала листочки? (Називають кольори)

Осінні листочки відриваються від гілочки і летять плавно, повільно кружляючи, немов танцюють дивовижний танок.

Уявімо себе листочками. Як падають листочки? (Відповіді дітей під кружляння).

- Погляньте на галявину, діти, і скажіть, що утворюють під ногами листочки? (килим з осіннього листя)

Давайте пройдемося по цьому килимі.

- Які звуки ми чуємо? (листя шелестить під ногами)

- А чому листочки шелестять? (Вони сухі і тому шелестять)

Листопад – це не тільки пора, коли люди милуються листям, але й час, коли це листя потрібно прибрати. Іноді опале листя люди спалюють. Як ви гадаєте, можна опале листя спалювати? Чому? (Забруднюється повітря, а дихати цим повітрям шкідливо)

Всюди, всюди, діти, нині

Жовте листячко осіннє.

Із дерев воно злетіло.

Зараз ми, мої малята,

З вами будемо гуляти:

По листочках пройдемо –

З них букети зберемо.

- А навіщо ми збираємо осінній букет?

Ой, а листочки не прості, ці ж листочки чарівні. На них написано початок прислів'я про природу та її мешканців. Спробуємо закінчити прислів'я.

Д/гра «Закінчи прислів'я»

Вихователь: Аж ось під листочками і остання сторінка знайшлася, яка називається «Бережіть природу, діти!». Всі сторінки ми знайшли, час вирушати в садочок.

Раз-два, раз-два,

Нам в садочок вже пора.

Ось, Мудра Совонько, ми знайшли всі сторінки твоєї книги. Дуже дякуємо тобі за неї. Діти, як на вашу думку, про що книга вам буде нагадувати? Чого вона вас буде вчити?

Сова: Молодці, малята! Ви все правильно зрозуміли. А чи важко вам було мандрувати лісом, виконувати різні лісові завдання, шукаючи сторінки? Чи сподобалась вам мандрівка?

Вихователь: А це ми дізнаємось за допомогою сонечка та хмаринки. Я ще раз вийму сторінки з книги, а ви покладете сонечко на ту сторінку, пошук якої вам найбільше сподобався. А хмаринку на ту сторінку, де важко було виконувати завдання. (Міркування дітей).

Сова: Молодці, діти! Залишаю в подарунок вам «Лісову книгу», вивчайте її та піклуйтесь про природу і її мешканців. До побачення!

Вихователь: Діти, як на вашу думку, де краще в групі зберігати «Лісову книгу»? (Куточок книги, природи)

Пам'ятайте, що ми маємо дбати про природу, адже ми її частка. І природа так само відповідатиме нам добром. Із книгою слід поводитися бережно, тому що «книга вчить, як на світі жити», тлумачить народна мудрість.

Прислів'я екологічного змісту:

- Усі тварини важливі – усі тварини потрібні.
- Піклуйся про пташок – тоді не буде комашок.
- Не брудни криниці, бо захочеш напиться водиці.
- Бережіть ліси – джерело добра й краси.
- Із маленького джерельця велика річка починається.
- Людина – частина природи.
- Бережіть природу – це наш дім.
- Усе живе на Землі – то рідня!
- Ворог природи той, хто ліс не береже.

- Багато лісу – не губи, мало лісу – посади.

Заняття на тему: «До краси можна торкнутися тільки серцем».

Мета. Розширювати та збагачувати уявлення дошкільнят про живу природу рідного краю; класифікувати за групами; вправляти дітей у розв’язанні логічних задач. Учити дітей естетично сприймати природне довкілля, помічати у світі природи прекрасне, чарівне, дивовижне. Виховувати у дітей основи екологічно-доцільної поведінки, бережливості до флори і фауни рідного краю.

Хід заняття:

Сонце світить, сонце сяє,
Пестить землю, зігріває
Землю щедрю і багату
Велетенську нашу хату.
Ви скажіть тепер мені:
Де ви мешкаєте всі? (У будинках)

- Я сьогодні хочу розповісти вам одну історію.

Одного разу в лісі трапилася дивовижна історія. До газети лісових жителів вирішив дати оголошення равлик. Воно було таким: «Здам квартиру в дуже тихій місцевості, перший поверх, є вода й освітлення!»

Щойно з’явилося це оголошення, як лісові мешканці натовпом посунули до равлика.

- Діти, а як ви вважаєте, хто може мешкати у равликовому будиночку? У воді? А на суші? (Черв’ячки, комахи, мурахи, жучки...) А чи зручно їм буде там? Чому?

- Чому для кожного найкращою є його оселя? (Вона облаштована згідно з потребами та смаком її мешканців.)

Сюрпризний момент

- Загубилася пташка і не може знайти своєї домівки, родичів. Вона просить дітей їй допомогти.
- Перш за все нам потрібно дізнатися назву цього птаха.
- Птахо, як ти почувеш своє ім’я, то заспівай!

- Які є птахи? (Перелітні й зимуючі)

Дидактична гра «Перелітні й зимуючі птахи»

Діти, почувши назви перелітних птахів, махають руками, а почувши назви зимуючих, - стрибають на обох ногах. Наприкінці гри пташка співає, а діти дізнаються її назву.

- А де живуть птахи?

Діти: Найбільше птахів живе у лісах, парках. Коли ми заходимо до лісу, то хочеться вдихнути свіжого повітря на повні груди і послухати пташиний спів.

- Послухайте ще одну історію. Ішла людина, спекотно їй було влітку, ніде заховатися для перепочинку. Вирішила вона посадити деревце. Але одне деревце всіх не захистить, тому наші малята посадили ліс. Нашому лісу чогось бракує.

Дидактична гра: «Який ліс?»

- Уявімо, що ви всі дерева цього лісу і спробуємо відобразити його настрій: сумний, тихий, зажурений, зачарований, невеселий, самотній.
- А як називався б наш ліс, якби в ньому росли лише ялини, дуби, сосни, берези, клени, вільхи, осини? (Відповіді дітей.)
- А коли в лісі змішаються всі дерева, то як він називатиметься? (Відповіді дітей.)
- Діти, якої частини дерева ми не можемо бачити і чому? (Міркування дітей.)
- Як ви вважаєте, що може оживити, звеселити ліс? (Відповіді дітей.)
- Спробуємо це зробити разом! Спочатку нам потрібно засадити рослини, потім запустимо у ліс тварин, птахів, комах. Але пам'ятайте: ліс – це багатоповерховий будинок і на кожному поверсі – свої жителі.

Дидактична гра: «Хто де живе?»

Діти об'єднуються у підгрупи, обирають собі мешканців за групами.

- А тепер відгадайте, хто у нас оселився?

Дидактична гра: «Хто це?»

Тварини: клишоногий, довговухий, колючий, руда, зубатий.

Птахи: чорний, співучий, стукітливий, білобока, жовтопуза.

Комахи: барвистий, працююча, смугаста, рогатий, надокучлива, писклявий.

Фізкультхвилинка.

«Віє вітер нам в обличчя...»

З'являється пташка, під крильцем тримає лист для малят.

- Лісові мешканці просять допомогти розібрати плутанину.

Логічна гра

1. Упав із дуба жолудь, гладенький із шапочкою, виріс із нього великий, красивий клен.

2. Стоїть восени берізка вся в золоті, роздає спілі яблучка їжачкові й зайчикові.

3. У хитрої лисички народилося п'ятеро кумедних лисенят. Вони почали стрибати по гілках.

4. Узимку у вовчому лігві народилося маленьке ведмежатко.

5. Восени у птахів і звірят з'являються маленькі дитинчата.

- Ми розплутали всі загадки. А як потрібно поводитися в лісі, щоб не заважати лісовим мешканцям? (Міркування дітей.) Не галасувати, не вмикати голосно музику, не палити вогнищ, не смітити, не руйнувати їх будинки тощо.

- Краси можна торкнутися тільки серцем. Люби природу, розумій, шануй і дбай про неї – і вона відплатить тобі своїми скарбами.

Заняття на тему: «Природа – наш дім, бережімо його».

Мета. Поширювати знання дітей про одну з основних складових природи – повітря; пояснити на дослідах його властивості: прозоре, без кольору, важке, легше за воду; дати пояснення значенню повітря в житті людини та інших живих

організмів; пояснити його вплив на живу природу, розвивати світогляд, допитливість, уважність; виховувати дбайливе ставлення до всього живого.

Матеріали. Повітряна кулька (2 шт.), плакат «легені людини», терези або паличка, сопілка, миска з водою, костюм капітана, соломинки (по 1 на дитину), поролонові кораблі (по 1 на дитину), склянки з водою (по 1 на дитину), пір'їнки (по 1 на дитину), аркуші паперу (по 1 на дитину), пуста закоркована пляшка, д/гра «Впізнай і назви», р/гра «Передай далі».

Хід заняття:

Вихователь: До нас прийшла гостя – кулька і хоче, щоб ми відгадали загадку; Куди ступиш, всюди маєш,

Хоч не бачиш, а вживаєш.

- Так, це повітря. Давайте розглянемо кульку. Чому вона кругленька, що в неї всередині?

От сьогодні ми з вами і поговоримо про повітря, пограємось з ним. Ми живемо в океані з повітря. Це земна сорочка. Але землю ми бачимо, а повітря – ні. Як же дізнатись, чи воно існує. Спробуємо його спіймати. Всі почнемо махати аркушиками паперу. Чому вони згинаються?

- Отже, повітря ми спіймали. Сідаємо у величезний повітряний океан і рушаємо у довгу повітряну подорож – плавання. Увага! Увага! Корабель відправляється. Прошу всіх зайняти свої місця.

(Капітан бере кермо. Хлопці – моряки закривають люки, дівчатка – пасажери купують квитки, займають свої місця).

- Поки корабель плив, нашій кульці стало дуже жарко і вона вирішила попірнати у воді. Чому ж вона не тоне?
- Але повітря є не лише у кульці. Ось перед вами поролонові кораблики, пустимо їх на воду, і що побачимо? Так, вони теж не тонуть, бо мають повітря.
- На кораблі непорядок! За бортом неупізнаний плаваючий об'єкт! Капітан, будь ласка, що це? Чому він не

тоне? Негайно відкоркуй пляшку і вийми те, що всередині, адже це якесь послання.

Уважно слухайте. «Любі діти! Це я — повітря. Я є скрізь, і я дуже люблю гратись, співати, танцювати. Маринко, встань, піді прямо, наліво, направо,, знову прямо і візьми те, що сховано. Роздай чарівні дудочки, і ви, діти, побачите, що я вмію робити. Візьміть соломинки, кінчики занурте у воду і подуйте у них!».

Вихователь: Діти, що ви бачите і чуєте? Так, корабель – повітряник загудів своїм могутнім двигуном з повітря, який завели ви! Але чому повітряні бульбашки спливають наверх? Що важче – повітря чи вода?

А зараз я подую у свою дудочку – сопілку. Що виходить? Так, звук! Отже, з допомогою повітря можна вилучити звук.

Повітря заставляє танцювати маленькі пір'їнки, на які, діти, ви будете дмухати і вони будуть підлітати високо вгору.

Зупинка корабля на станції «Танцювальна»!

Наша кулька – гостя стомилась, стала сумна і сіла на кінчик палички, кругленька, гарненька. А на іншому кінці примостилась її подружка – пуста куля. Чому пуста опинилась вгорі? Бо повітря має вагу!

Ми також вдихаємо повітря! Допомагають нам легені, які є всередині кожної людини (розгляд малюнка). Ось вони!

А зараз подумаємо – навіщо нам повітря? Закриємо рот і ніс. Стало дуже важко. Повітря потрібне людям, тваринам, птахам, риbam. Риби в акваріумі втягують повітря разом з водою і, якщо закрити акваріум, то риби загинуть.

Наша Земля теж має свої легені. Це ліси, парки, сквери. Ми з вами вдихаємо хороше повітря, в видихаємо погане. А вони навпаки – вдихають погане, а людям віддають хороше. А що є легенями нашої групи? Це куточок природи – кімнатні квіти. Назвіть, будь ласка, ті квіти, до яких доторкнеться повітряна куля.

Всіх моряків і пасажирів прошу зайняти свої місця. Корабель відпливає, курс – прямо! На кораблі з'явились пірати, і тому, на випадок аварії і пошкоджень мотора, потрібно збудувати міні-

кораблі. Для цього візьміть поролоновий кораблик і в дірочку, яка є в ньому, вставте соломинку – матчу, а в соломинку зверху пір'їнку – вітрила. Поки іде будівництво, послухайте, діти, бувальщину.

Жив-був хлопчик — бешкетуй, веселун і всюди робив шкоду. Пішов якимось він до лісу і зустрів сім'ю бджілок. Вирішив хлопчик забрати в них мед. Бджоли малюка покусали. Сердитий, він спалив вулик. Іде пустун далі, а квіти, дерева почали чомусь в'янути. «А, то і ви так!» — вигукнув хлопчик і потоптав квіти, поламав гілки на деревах. Все висохло, пожовтіло. Замовкли і кудись зникли пташки.

Навкруги враз стало темно, зашумів вітер, вдарив грім і полився великий чорний дощ. Стало важко дихати. Хлопчику стало страшно, присів він під великим дубом і заплакав:

«Ой, як погано, ой, як страшно! Чому?!». І враз почув писк: «Ти знищив комах, а без комах ми не можемо жити. Знайди їх». У високій траві лежали понівечені квіти, з дерев впали квітучі гілочки і повмирили. «Ми не можемо один без одного, ми всі дружимо». Пішов малюк лісами, степами, пустили і голими. Довго йшов та, нарешті, прийшов до бджолиного короля вклонився йому, попросив пробачення. «Це не все, — мовив Жуж — ти мусиш відбудувати спалений будинок!». Сім днів і ночей працював хлопчик і, коли все було готово, то знову засвітило сонечко, прилетіли птахи, комахи, зазеленіла трава, розквітли квіти. Нам хлопчик залишив пам'ятку:

Будь природі вірним другом,

Не ламай гілок, трави,

А кажи їй: «Зеленій, живи!

І сій зерна доброти!»

А ось на палубі хтось загубив малюнки. Ми зробимо з них виставку. Вгорі розмістимо ті, що означають назви предметів, у виготовленні і дії яких використовують дію повітря. (Обговорення малюнків).

Подорож підходить до кінця. Корабель причалює до пристані «Дитячий садок».

Заняття на тему: «Будь природі другом»

Мета: уточнити й закріпити знання дошкільнят про живу природу; про користь зелених насаджень, про те, що обов'язком кожної людини є охорона рідної природи. Розвивати емоційне мовлення та мислення. Виховувати доброту, готовність прийти на допомогу.

Попередня робота: читання творів про природу В. О. Сухомлинського «Спиляний дуб», «Щоб метелик не наколовся», «П'ять дубків».

Обладнання: карта, книга скарг, екологічна стежина, озеро, квітник, ліс, гніздо, годівничка, лісові знаки, цибулини квітів, рідина для очищення води, пташки, насіння, зерно, крихти хліба, пазли, компас гра «Заселення водоймі».

Хід заняття:

(Під музику заходить Матінка-природа)

Природа: Я матінка природа

І все навкруг, що є

Усе що є навколо

Дитятко це моє.

І дощик, і травинка

І ліс, і озерце,

І квітка, і пташинка

Усе, усе оце!!!

У мене - у Природи

Закон лише єдиний -

Живем одне для одного

І для життя людини.

Та ось останнім часом

душа моя в тривозі.

Як мати захистити

Весь світ сама не в змозі.

Вночі мені не спиться

Хвилююсь дуже я

І сон частенько сниться,

Що плаче вся земля.

І скаржитесь на людство
І кожен день страждає
Від бруду, що навколо
І сил уже не має!

Природа: Книгу скарг я зараз полистаю. Скарг багато дуже знаю, треба терміново щось робити. Треба в зелений патруль зателефонувати.

Алло! Це патруль зелений. Вас турбує природа! З'явіться до мене. Ви мені допоможете? Я надію маю . Як найшвидше прийдіть. Я на вас чекаю!

(Заходять діти)

Природа: Я матінка природа

І вас я, любі діти,
Про допомогу нині
Хотіла б попросити
Я книгу скарг листала
І всіх вас погукала
Ви зможете малята
Світ наш врятувати!
Ось даю вам компас,
ось даю вам карту
і на допомогу –
екологічну стежину
Розібратись варто.

(Природа виходить)

Вихователь: дуже дивна карта, схожа на крону дерева. Та погляньте тут якісь знаки. Це діти сигнал SOS тривоги. Матінка Природа впевнена, що ми з вами розберемося самі де і кому потрібна допомога. Отже сьогодні ми з вами покрокуємо екологічною стежиною, яку нам дала Матінка Природа.

Діти погляньте на карті визначені червоні прапорці. Це наші пункти в яких ми повинні виконати певні завдання. Скільки прапорців?

Діти: Чотири.

Вихователь: Тож часу ми не гаємо і вирушаємо до першого пункту.
Що там намальовано?

Діти: Озеро. (Під музику вирушають)

Вихователь: Ось ми з вами і прийшли. Погляньте, що з нашим озером сталося.

Діти: Вода забруднена, плаває сміття. Що ж нам робити?

Вихователь: Треба озеро нам рятувати, сміття у пакети зібрати.
(Діти збирають сміття)

Вихователь: Ось сміття ми вже зібрали. А тепер воду негайно очистити треба.

Щоб в нім було видно блакитне небо.

Щоб риби багато в водичці було.

Щоб озеро озером бути могло.

Очищуємо воду рідиною.

Навчально-тренувальна гра «Заселення водойм»

Вихователь: Ось ми й справилися з першим завданням. Давайте зробимо про це відмітку на нашій карті.

Озеро: Дякую вам, щиро, любі малята.

Тепер мене можна озером звати.

А то було забруднене я дуже.

Що звали всі мене – калюжа.

Вихователь: Продовжуємо подорож екологічною стежиною та вирушаємо до пункту з прапорцем під якою цифрою?

Діти: Два!

Вихователь: Погляньте, що це з клумбою сталося?

Діти: Ні одної квіточки не зосталося

Все повиривали, чим же милуватися?

Та хіба ж так можна із квітів знущатись?

Вихователь: Діти, а для чого ростуть квіти?

Діти: Щоб ними милуватися, щоб красі радіти.

Клумба чорна і сумна, бо без квіточок вона.

Вихователь: Квіти мов діти беззахисні дуже,

Діти, не будьте до квітів байдужі!

Сійте у землю їх на весні,

Хай зацвітають щасливі, рясні!

Діти, які ви знаєте квіти?

Діти: Тюльпани, айстри, нарциси, гладіолуси.

Вихователь: А пригадуєте, як ми з вами в грудні місяці посадили тюльпани.

Діти :Ми кожен день їх поливали і з'явилися зелені листочки.

Вихователь: Тож і ми допоможемо цій клумбі, висадимо в землю цибулини тюльпанів, нарцисів та гладіолусів.

Голос з клумби: Дякую, вам щиро, діти.

Квітів насадили ви мені багато.

Забувають кольоровим цвітом скоро, на радість дорослим та дітям.

Вихователь: Не прості завдання були в нас

Та трішки відпочити час.

Привал ми зробимо ось тут.

В моєму рюкзаку є невеличкі знаки.

Їх всі повинні знати.

Давайте разом пригадаємо.

1. Зламав Івасик гілку ясеневу і кинув геть,
награвся нею.

У ліжку спить спокійно, тихо, невже не
знає він, що скоїв лихо.

2. Метелика ловити я не хочу.

Він квітка неба, хай живе собі.

Хай крильцями барвистими тріпоче.

Щоб радісно було мені й тобі!

3. І квітку лісову не стану рвати,

Її до дому я не понесу,

Бо вдома їй джмеля не погойдати

І не попити ранкову росу.

4. І не стеблину, гілку, чи травинку я не ображу. Це –
страшний гріх! Бо в кожній з них. Живе стрімка живинка, що
світиться довірою до всіх.

Вихователь: Молодці, діти, знаєте ви знаки. А ось послухайте загадку, а мені скажіть відгадку.

Для ведмедя, для лисички
Зайця, вовка, їжака
І для білки й для куниці
Є домівка ось така.
Там дерев дуже багато
Там гриби збирають...
Може знаєте, малята
Як це називають? (ліс)
Отже ліс це домівка для рослин і тварин.

Тварини там живуть, як вдома розмовляють між собою, навіть пустують, грають і веселяться. Давайте уявімо, як це в них буває. Коли в лісі свято, мабуть вони теж люблять дуже танцювати. Тож швиденько всі ставайте лісовий гопачок починайте.

(Танок «Лісовий гопак»)

Вихователь: Відпочили ми з вами, пофантазували, та треба повертатися до справи. У нас лишився ще один червоний прапорець, а значить ще одне завдання.

(Лунає музика. Діти вирушають до лісу)

Вихователь: Погляньте, чому тривога в лісі, що тут сталося?

Діти: Зламана гілка, зруйноване гніздо.

Вихователь: А значить тут потрібна наша допомога. Гілку треба нам врятувати. Візьміть бинт і зробимо живцювання гілочки, щоб вона прижилася. А ось гніздо зруйноване, птахи розлетілись, сумно, не чути їхніх співів. Діти є у мене в рюкзаку годівничка, зараз повісимо, птахи почують і прилетять.

А що їдять пташки?

Діти: Зерно, крихти хліба.

Вихователь: Зараз насиплемо зерна, щоб пташки могли поїсти. Ось погляньте, вже й птахи прилетіли.

А які?

Діти: Синичка та горобець.

Голос подяки: Дякую вам щиро, любі малята, дерево ви змогли полікувати. У гніздо до лісу повернули птахів.

Спасибі вам, рятівники лісів!!!

Діти: Люди! Бережіть ліси.

Джерело добра та краси.

Щоб росли по всіх долинах

Сосни, в'язи та ялини.

Бережіть лісі!

Білці, куниці та ведмежаті.

Ліс – це родина й житло.

Кожній тварині хочеться мати.

Дім, де є мир та тепло!

Вихователь: Ось ми і виконали всі завдання. Давайте зробимо про це відмітку на карті. На що схожа наша карта?

Діти: На крону дерева.

Вихователь: мабуть місце нашої кроні ось тут біля стовбура. Діти, а крона що вам нагадує?

Діти: Україна.

Вихователь: Ми зробимо маленький вклад, щоб врятувати природу нашої країни.

(Лунає музика. Заходить Мати Природа)

Природа: Бачу на карті порядок у нас.

Подякувати хочу я вам.

За порятовані водойми,

За квіти і пісні пташок,

А за старанність вашу.

Сюрприз у мене діти.

Вас хочу медалями нагородити!

Великий шлях ви подолали.

Озеро, квіти, ліс врятували.

Тож гідні ви моєї нагороди.

Почесного звання «Рятівники природи»!

(Нагородження медалями)

Природа: Все на землі, все треба берегти.

І птаха, й звіра, і оту травинку.
Не хизуйся тим, що цар природи ти.
Бо в решті та - лише його частинка!

Заняття на тему: «В гості до криниці»

Мета: продовжувати вчити дітей, уважно слухати казки та оповідання В.О. Сухомлинського, відповідати на запитання за змістом. Розширити знання про криницю, її появу, значення в житті людей. Вправляти в утворенні лагідних слів звертань до об'єктів природи (вода-водиця, джерело - джерельце, річка - річечка, криниця- криниченька, трава - травиченька, сонце - сонечко, птах – пташечка). Повторити лічбу від 1 до 10, розв'язування задач та виконання звукового аналізу слів.

Викликати бажання виконати малюнки до оповідання «Камінь». Виховувати любов до рідного краю, бережне ставлення до води, бажання зберігати все, що належить народу.

Попередня робота:

- розучування прислів'їв, загадок;
- розповідь про легенду криниці.

Матеріал: твір В. Сухомлинського «Камінь», 7 хмарин, макет лісу, криниця, камінь, вода, цифри, набір звукового аналізу, папір, фарби, пензлики, стаканчики з водою.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, сьогодні ми з вами поговоримо про людину, яка все своє життя присвятила дітям. Послухайте вірш і назвіть його ім'я.

Любив дітей понад усе.
І вчив любити край свій рідний.
Він віддавав їм серце все,
Щоб кожен з них завжди був гідний,
Ростити хліб, дітей своїх.

Вихователь: Так ми говоримо про нашого земляка – В. О. Сухомлинського. Хто він такий?

Діти: Він був директором, учителем, письменником і працював в сільській школі, в селищі Павлиш. Написав багато казок та оповідань для дітей.

Вихователь: Які ви знаєте казки та оповідання?

Діти: «Щоб метелик не наколовся», «В гості до сонечка», «Як білка дятла урятувала», «Дуб під вікном», «Спиляний дуб».

Вихователь: Та щось я так хочу води напитися. А ви діти? Теж пити хочете. А ось і криниця. Зараз наберемо води попиту і будемо продовжувати своє заняття. Так в цій криниці немає води.

Ой діти, та тут і трава не росте, не має пташок. Це мабуть про цю криницю писав в своїй казці «Камінь» В. О. Сухомлинський

Слухання казки В.О. Сухомлинського «Камінь»

Бесіда за змістом казки

- Про кого розповідається в оповіданні?

-Яким був хлопчик?

-Чому він кинув камінь у криницю?

-Що сталося з джерелом?

-До чого це привело потім?

-Що сталося з дубом, травою, соловейком?

-Хто винен в цій ситуації?

Вихователь: Коли ваші прабабусі та прадідусі були маленькими вони виходили з своїми батьками на подвір'я та закликали дощ.

Діти, а які ви знаєте вірші про дощ.

Дощик:

Крапа дощик –накрапайчик,

Барабанить в барабанчик,

Бубонить у бубонець ,

Щоб усі ішли в танець.(Т. Коломієць).

Дощик :

Роси, роси, дощику, ярину,

Рости, рости, житечко , на лану,

На крилечках, вітрику, прилети,

Колосочки золотом обмети .

Як досягне житечко на лану,

Прийдуть люди жатоньки ярину,
Блискавками косоньки заблищать,
Золотими кобзами забринять.(О. Олесь).

Вихователь: а тепер промовимо закличку.

Іди, іди, дощику,
Зварим тобі борщику.
Тобі каша, мені борщ,
Щоб густіший ішов дощ.
(Лунає музика. Заходить дощ)

Дощ: Добрий день, малята. Ви гукали, я й прийшов. Що у вас трапилось?

(Діти по черзі розповідають)

Дощ: Я можу вам допомогти, коли ви виконаєте всі завдання.

Вихователь: Діти, ви згодні виконувати завдання?

Діти: Так.

1-ша хмаринка: Згадати прислів'я та загадки про воду

Діти розповідають прислів'я

- Не плюй у криницю, бо доведеться з неї води напитися.
- Без води і не туди і не сюди.
- Вода розуму не мутить та й голови не смутить.
- У воді стоїть, а води просить.
- Вода найде собі дорогу.
- Вода греблю рве.

Вихователь:

- Що тече не зупиняється.
- Без рук, без ніг, а цілий світ пройде.
- Мене п'ють,
Мене ллють,
Усім я потрібна,
Хто я така (вода).

2-га хмаринка: Розказати легенду про криницю.

Вихователь: Колись, у сиву давнину, мале хлоп'я загубилось у лісі. Воно заблукало і захотіло пити. Хлопчик натрапив у лісі на глибоку криницю. Він зовсім знесилився і не зміг дістати з неї води. Де не

візьмись – у небі з'явився журавель. Він пустився біля криниці, і нагнувши свою довгу шию, дістав з неї води. Хлопчик напився і подякував журавлеві. У хлопчика прибуло сили і він знайшов стежку додому. Після того випадку, люди в пам'ять про доброго птаха стали робити криниці, схожі на журавлів. І називають їх криницями–журавлями.

Правда, діти, цікава легенда.

3-тя хмаринка:

Фізкультхвилинка.

Раз, два - всі пірнають,
Три, чотири - виринають,
П'ять, шість - на воді
Кріпнуть крильця молоді.
Сім, вісім – що є сили
Всі до берега поплили,
Дев'ять, десять – обтрусилась
І на стільчики опустились.

4-та хмаринка:

Рахунок від 1 до 10. Розв'язування задач

Лічба в межах 10 (пряма та зворотна).

Розв'язування задач.

Лісом до бабусі йшла
Червона Шапочка мала.
В лісі вовчика зустріла,
пиріжками пригостила.
Ще лишилося в онуки
Пиріжків 4 штуки.
А було спочатку 7.
Скільки сірий вовчик з'їв?
(7-4=3)
Ой, у Лиски, Лиски
Гарний двір.
Та чотири доньки
На вибір.

Ще й один синок.
Скільки всіх діток?
(4+1=5)

5-та хмаринка: Читання слів та звуковий аналіз їх.

Звуковий аналіз слів: вода, море, озеро, річка.

6-та хмаринка: Придумати своє закінчення казки.

Дитина 1: Хлопчик підійшов до криниці, набрав води, напився. І подякував за смачну воду.

Дитина 2: Взявши камінь у руки, хлопчик підняв, щоб кинути у криницю, аж раптом подув сильний вітер. Рука не втримала камінь, він упав на землю. Хлопчик задумався і йому стало соромно.

Дитина 3: Я цього робити не буду, бо я повинен берегти природу.

Вихователь: Давайте будемо з вами берегти воду, не забруднювати її, і слідкувати, за тим, щоб ніхто не робив природі боляче. Я нагадую вам, що потрібно добре закривати крани у садочку та вдома, а також дбати про природні джерела та не забруднювати водоймища.

Гра з краплинкою.

Вихователь дає дитині краплинку і говорить вода. Дитина відповідає лагідно водиця;

джерело – джерельце;

річка-річечка;

криниця – криниченька;

трава – травиця;

сонце – сонечко;

птах – пташечка;

7-ма хмаринка: Малювання.

Вихователь: Дітки, а у нашого дощика залишилась лише одна хмаринка із завданням. Цікаво, що там?

Дощик хоче, щоб ви намалювали криницю, біля якої росте травичка та співають пташки. Роздивіться діти уважно криницю і не забудьтеся намалювати журавля. Виконання дітьми малюнків. У процесі самостійної роботи в разі необхідності надаю дітям допомогу тій чи іншій дитині в уточненні змісту роботи й визначенні засобів виразності.

Вихователь: Діти давайте зробимо виставку наших робіт.

Підведення підсумків

Вихователь: Діти, погляньте. Ми виконали всі завдання і наша криниця наповнилася водою. Ви були сьогодні всі активні на занятті.

Заняття на тему: «Крок до пізнання»

Мета: сформувати у дітей уявлення про повітря як природне середовище. За допомогою простих дослідів показати, що повітря є всюди, воно рухоме, невидиме. Сприяти розвиткові зв'язного мовлення: вчити визначати слова, які характеризують якості та властивості повітря (невидиме, прозоре, легке, тепле, холодне). Розвивати увагу, допитливість. Виховувати дбайливе ставлення до довкілля. Художньо-естетичний розвиток: формувати вміння естетично сприймати літературний текст. Креативний розвиток: конструювання з паперу вітряка. За допомогою спостереження та дослідів підводити до самостійних висновків.

Матеріал: оповідання В. Сухомлинського «Ласкавий Вітер і холодний Вітряга», прозорі пакети, 3 склянки, земля, цукор, на кожну дитину склянка з водою, трубочка, резинова іграшка, пляшка з водою холодною, плакат із правилами щодо забезпечення чистоти повітря, палички з гвіздочком, папір різнокольоровий, пінопласт.

Попередня робота:

- діти розпочали робити вітряк.

Хід заняття:

- Загадування загадок: воно всюди, воно скрізь, без нього немає життя. (Повітря)

- Очима не бачиш, руками не візьмеш, але куди не підеш – усюди ти знайдеш. (Повітря).

Вихователь: Правильно - це повітря .

- Подивіться уважно навколо: ліворуч, праворуч, угору, вниз.
- Ви бачите повітря ?

Діти: Ні, воно невидиме.

Вихователь: Спробуємо довести, що повітря є, але ми його не бачимо. А для цього ми «зловимо» його.

Дослід1. Діти беруться за кінці великої прозорої хустини, одночасно піднімають її та опускають кінці: виходить купол, заповнений повітрям.

Дослід2. Візьміть пакети підніміть їх над головою й різко опустіть. Закрутіть пакети . Що ми бачимо всередині пакета? Повітря.

Вправа «Грудне дихання». А тепер покладіть долоньку на груди й відчуйте, як грудна клітка піднімається під час вдиху і опускається під час видиху .

Вихователь: Отже ми з вами дихаємо повітрям. Воно невидиме. Але його можна виявити, а ще відчуту .

Повітря – це те, що нас оточує. Але воно не тільки навколо нас, воно є і у воді. Давайте подивимося на банку з водою. Бачите, на її стінках невеличкі бульбашки. Це повітря. Діти, а хто дихає повітрям у воді?

Діти: Риби.

Вихователь: Повітря є і в землі.

Дослід 3. Кидаю грудочку землі у воду.

- Як повітря виходить із землі (бульбашками)

- Хто дихає повітрям у землі ?(черв'ячки, комахи). Так само можна встановити, що повітря є і в глині, цукрі.

Вихователь: Діти, повітря є і в нас самих.

Дослід4. Діти беруть склянку з водою і трубочку. Видихають повітря у трубочку, яке піднімається бульбашками на поверхню води.

Дослід5. Повітря можна почути. Надавлюємо на іграшку-писанку. Чому іграшка пищить. Це повітря виходить із неї через малі отвори.

Дослід 6. Беремо холодну пластикову пляшку з холодильника, надіваємо на шийку повітряну кульку, потім ставимо пляшку в миску з гарячою водою. Що відбувається з кулькою?

Діти: Вона надувається.

Вихователь: Ставимо пляшку в миску з льодом і снігом. Що відбувається з кулькою. Отже у разі нагрівання повітря розширюється, у разі охолодження –стискається.

Гра «Розширити коло та звузити його».

Вправа «Вдих повітря та видих». Ви відчули якийсь запах ?

Діти: Ні

Повітря немає запаху

Вправа «Тепле та прохолодне повітря». Діти вдихають повітря носом, а до рота прикладають долоню. Яке повітря ви вдихаєте? Прохолодне. А яке видихаєте? Тепле. Отже повітря може бути холодне й тепле.

Фізкультхвилинка:

«На морі»

Хвилі бавляться та б'ються (роблять хвильові рухи руками)
Наче неслухи-хлоп'ята (перед собою, зліва направо і навпаки)
І стрибають, і сміються:
Вітер їм лоскоче п'яти (стрибають)
Вгору, вниз і знову вгору(руки вниз – вгору, очима)
Підганяє дужий вітер (слідкують за рухами)
Розгойдав він ціле море (розводять руки в сторони)
Як же хвилям не радіти! Усміхаються.

Вихователь: Діти повітря і в природі буває різний. Послухайте, яким ще буває вітер із оповідання В. Сухомлинського «Ласкавий вітер і холодний вітрюга».

У темному лісі, у глибокому яру спали два вітри. Ласкавий Вітер - хлопець із синіми очима. А холодний Вітрюга - дід із колючою бородою.

Прийшла зима. Сонечко не могло піднятися високо над землею. Білі сніги вкрили поле. Зашуміли тривожно верховіття дерев. Прокинувся в глибокому яру холодний Вітрюга. Устав, вийшов із лісу. Застогнала хуртовина. Іде по землі холодний Вітрюга, замерзають річки, гуде хуртовина. Та ось піднялося сонечко вище над землею. Заболіла спина в холодного Вітрюги. Поплентався він у темний ліс, заліз у глибокий яр.

Прокинувся ласкавий Вітер, вийшов із лісу.

Засміялося сонечко, потекли струмки, зацвіли квіти, зашуміли трави.

Бесіда:

- Який вітер вам більше подобається теплий чи холодний?
- Теплий вітер
- Чому?
- Бо він ласкавий .

-То який буває вітер? (Теплий, лагідний, легенький, холодний, сильний, злий).

Вихователь: пропоную вам закінчити робити іграшку вітряк .
(Самостійна робота дітей).

Вихователь: І перевіримо яку вітер може виконувати певну роботу. А тепер утворіть вітер і побачите, що буде з вітряком . Як можна утворити вітер? (Відповіді дітей). Який можна зробити висновок? (За допомогою вітру рухається вітряк).Ось наше заняття закінчилося і ми підемо на прогулянку із своїми вітрячками і перевіримо чи є вітер?

Заняття на тему «Танок осіннього листочка»

Мета: розвивати інтерес до експериментування з фарбою; формувати вміння створювати композицію, розміщувати зображення на всій поверхні аркуша; вправляти у вмінні одержувати зображення за допомогою природних форм-листя; сприяти розвитку творчої ініціативи. Виховувати творчий підхід до роботи , акуратність.

Попередня робота: читання оповідань В. О. Сухомлинського «Чому опадає листя з дерев», «Осінні сні клена».

Обладнання: Листочки з різних дерев; паперові шаблони дерева берізки; листочки з берізки; атрибути до гри «Поверни деревам листочки», листя, шаблони дерев: дуба, берези, клена, горобини; вірш К. Перелісної «Осінній дощик»; фотографії різних видів погоди; фарби; музичний супровід.

Хід заняття:

Слухання вірша К. Перелісної «Осінній дощик»

Пожовтіло листячко на кленочку,

Почорніли айстри у садочку.

Заховалось сонечко не бачити

Сипле вітер дощиком кругом хати .

Стукотить і грюкає у віконце:

- А що ? Вам не весело Тут без сонця!

Такий вітер капосний сам гуляє,-

А дітей на вулицю не пускає.

Вступна бесіда:

- Про, яку пору року йдеться у вірші?

- Діти, назвіть прикмети осені, про які говорились у цьому вірші.

- При слові «осінь» у кожного виникає свій образ ранньої, чи пізньої осені.

- Рання осінь - це перші жовті листочки на деревах, пізня – коли опадає листя й природа завмирає, готуючись до холодної зими.

- Яка зараз пора? Осені.

- Чи пам'ятаєте ви назви осінніх місяців?

Чому вони мають такі назви?

Гра «Доповни слово».

Облетів і ліс і сад

Нині місяць **листопад**.

В небі сунуть хмари грізні

Це постала осінь **пізня**.

Мокрі трави та кущі,

Бо щодня ідуть **дощі**.

Сонечка ждемо, та марно

Кожен день чомусь все **хмарно**.

Вже сховались всі комахи

І летять у вирій **птахи**.

- Діти, а яка погода восени?

➤ Якщо іде дощ? (Дощова)

➤ Якщо – сильний вітер?(Вітряна)

➤ Коли холодно?(Холодна)

➤ Якщо небо вкрите хмарами?(Хмарне, похмуре)

➤ Якщо сонечко світить? (Сонячне, тепле)

➤ Якщо нема хмарок? (Ясна)

Відвідування фотовиставки.

- Роздивіться нашу фотовиставку та скажіть:

Яку погоду зафіксував фотограф?

Діти, а які ви знаєте казки чи оповідання В.О. Сухомлинського про осінь: «Чому опадає листя з дерев», «Осінні сни клена».

Дидактична гра: «З якого дерева впав цей листочок?»

- Куди падають листочки?

- А як би вони мали крила і полетіли у небо, що з ними могло трапитись?

- Чим відрізняються листочки, один від одного?

- Якого вони бувають кольору восени?

Психогімнастика: «Я – дерево»

Станемо ми деревами

ноги на ширині плечей

Сильними, великими.

руки на поясі

Ноги – це коріння,

Їх розставим ширше,

ноги ширше.

Щоб тримали дерево,

ставлять кулак на кулак

Падати не давали,

Нахиляються,

Із глибини далекої

розгинаються

Воду доставали.

Тіло наше – стовбур могутній,

долонями по тілу

Він ледь – ледь гойдається

нахили тулуба

І своєю верхівкою гострою

долоні одна до одної

У небо впирається.

Піднімаються на носочки

Вихователь: Осінь розкидала листочки та запрошує нас з ними у таночок.

(Танок з листочками)

Гра: «Поверніть листочки деревам».

Діти збирають листочки і прикріплюють до дерев (клен, дуб, береза, каштан, липа, вишня).

Хто ж міняє деревам «сорочки»? Розфарбовує листочки.

Так це ж Осінь - художниця

Намалюємо і ми – дереву осіннє вбрання.

Вихователь: Пройдіть до своїх робочих місць.

Робота у художній майстерні

- Які дерева ми будемо прикрашати ?

- Це мабуть той клен, з оповідання В. О. Сухомлинського «Осінні сні клена».

- Берізка, з якого оповідання В. О. Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки.»- Дуб теж, з казки В. О. Сухомлинського «Дуб під вікном».

- Каштан, з оповідання «Хто свічки засвітив»

Уявіть що ви художники, подумайте спочатку, яку будете брати фарбу.

(Звучить спокійна музика) Самостійна робота дітей. Виставка дитячих робіт.

Заняття на тему: «Вітаміни з грядки»

Мета: закріпити знання дітей про працю людей навесні на городі і в саду; формувати цілеспрямований інтерес дітей до трудової діяльності; поглибити знання про овочі і їх насіння; навчити дітей правильно сіяти петрушку; познайомити з розвитком насіння в землі; розширити знання про «зелені овочі» які люди вживають навесні з грядки, уточнити поняття про їх назви, ознаки, способи вживання, корисні властивості; на основі праці в природі закласти в дітей засади екологічної культури, пізнавальних інтересів, естетичного і морального ставлення до природи; виховувати любов до праці, розвивати доброзичливі стосунки між дітьми і процесі спільної праці

Матеріал: овочі і їх насіння (помідор, огірок, капуста, кукурудза, буряк), ілюстрації з зображенням росту рослини з насіння, висаджені кущики зеленої цибулі, щавлю, петрушки, насіння петрушки, лійки з водою, іграшкові граблі.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, погляньте скільки гостей до нас сьогодні завітало. В народі кажуть:» Добрий гість завжди радість. Ми раді гостям. Тож давайте їх привітаємо

Ми вам раді добрі люди,

І вітаємо щиро вас.

І запрошуємо ласкаво

На заняття сьогодні до нас.

Вихователь: Ми - українці живемо на чудовій землі, яку любимо, шануємо і називаємо рідна матінка земля. Земля нам віддячує за це, добрим врожаєм, годує нас. В народі кажуть: «Земля наша мати – всіх годує», «Хто про землю дбає, тому вона повертає «Для того, щоб зібрати врожай і прогодуватися людині потрібно і добре попрацювати на землі. Праця на землі дуже важка, але ми українці праці ніколи не боялися. Пам'ятаєте вірш Т.Г. Шевченко:

«Садок вишневий коло хати.

Хрущі над вишнями гудуть.

Плугатарі із поля йдуть...

Вихователь: З давніх-давен так повелося, що біля кожної української хати ріс сад і обов'язково був город. Збереглося так і донині. Діти, чи є у вас сад біля хати? А город? Для чого садять сад? Для чого потрібен город? *(відповіді дітей)* Для того, щоб зібрати добрий врожай овочів і фруктів потрібен труд людських рук. Тож з приходом весни, коли все прокидається від зимового сну починається робота людей в садах і на городах.

Вихователь: Яку роботу роблять ваші батьки навесні у саду? *(загрібають листя, обкопують дерева, білять стовбури дерев, обрізають сухі гілки, насаджують молоді дерева і кущі)* Для чого вони це роблять? *(відповіді дітей)*

Вихователь: Яка робота чекає людей на городі? *(загрібають, розкидають добрива скопують грядки, саджають овочі)* Для чого вони це роблять? Ви допомагаєте своїм батькам? Як ви допомагаєте? Що робите? За допомогою яких знарядь праці виконують роботу? *(лопата, граблі, вила, лійка, сапка, відро)* Що роблять лопатою?... Для чого сажають город? Які овочі саджають на городі? Чим корисні для людини вітаміни? Вітаміни життєво-необхідні для організму людини, для здоров'я дорослих і дітей. В народі кажуть: «Навесні не посієш – восени не збереш», «Навесні сій густо – восени не буде пусто». Як ви розумієте цю народну мудрість?

(відповіді дітей) Правильно, діти. Якщо навесні ми не посіємо і посадимо овочі, то восени у нас не буде врожаю і на зиму не буде запасів.

Вихователь: Майже всі овочі саджають насінням. У кожного овоча насіння різне. Ми з вами уже роздивлялися їх, ви їх знаєте. Даваймо пограємо в гру, яка називається «Знайди насіння і овоч». Правила гри такі: на тарілці лежать овочі, вам потрібно до кожного овоча знайти його насіння і викласти пару овоч-насіння. Діти, на тарілці залишилися ще овочі, невже їх саджають не насінням? Як саджають картоплю? А цибулю? *(відповіді дітей)* Справжнє диво діти, як з такої маленької насінинки виростають корисні, соковиті плоди. Що відбувається з насінням у землі цікаво вам знати? Коли насіння положили в землю для того щоб насінинка швидше проросла земля повинна бути вологою, якщо ж вона суха, то її обов'язково треба полити. Насінинка нап'ється водички і почне проростати *(розповідь супроводжується показом малюнків)*. Один паросток буде рости глибше у землю – це буде корінь. За допомогою кореня наша майбутня рослина-овоч буде отримувати поживні речовини і воду для росту. Другий паросток буде тягнутися з землі до сонечка. Саме його ми побачимо з землі через деякий час. Сонечко буде зігрівати паросток, дощик зволожувати і він рости і ставати все більшим і більшим. Діти, даваймо ми з вами уявимо себе маленькими насінинками, які ростуть і тягнуться до сонечка.

Фізкультхвилинка

Вихователь: Ми маленькі насінинки потрапили в землю і заснули. Дощик не дав нам довго спати він умив і напоїв нас . Ми напилися водички і почали проростати. Наш маленький паросток тягнеться крізь землю до ласкавого, теплого сонечка. Йому важко, але він пробивається скрізь землю до сонечка. Ось він зустрівся з сонечком і дуже зрадів йому. Сонечко потоваришувало з маленьким паростком і зігріло його своїм теплом, дощик напоїв водичкою, і з паростка почали з'являтися листочки, потім квіточки, а з квіточок вирости плоди. Навесні ми сіємо, влітку овочі ростуть, а на осінь дозрівають і ми збираємо врожай, але є такі овочі, які можна їсти навесні. Їх

називають зеленими овочами. Майже у кожного з вас на городі навесні вони ростуть. Що ж це за овочі? Відгадайте загадки:

Каже чаплі журавель
Поклади в борщ ... (*щавель*)
Пір'я рве на грядці Юля
Гарна зелень це – (*цибуля*)
Буде ще смачніша юшка
Якщо в ющі є... (*петрушка*)

Вихователь: Правильно, діти. В пору пізньої весни саме ці овочі ми вживаємо в їжу. Ви їх знаєте? Давайте пригадаємо що ми про них знаємо.

Гра-емпатія: «Розкажу, що знаю»

Вихователь: Правила гри: діти виходять по черзі, беруть овоч і розповідають про нього за допомогою питань. Я - зелена цибуля. Мене саджають навесні крихітними цибулинками. Потім з них ростуть зелені пір'їнки. Вони тоненькі і довгі. Гострі і гіркуваті на смак. Приємно пахнуть цибулею. Їсти їх дуже корисно, бо в них багато вітамінів. Мене їдять сирого, додають в салати і окрошку.

Вихователь: Я – щавель, расту на городі. У мене велике лопушисте листя. Воно соковите і кисле на смак. Запаху листя немає. Без мене не можна зварити зелений борщ. Я смачний і корисний.

Вихователь: Я - петрушка. Мене сіють на грядці. Я холоду не боюся. Я расту кучерявою і зеленою. У мене тонкі стебельця, листя дрібне і різьблене. Я дуже добре пахну. Мене кладуть в салати і їдять свіжою. Додають до юшки їй я надаю аромату.

Вихователь: Діти, а ви у садочку хочете їсти ароматну юшку з петрушкою? Давайте посіємо петрушку у нас на грядці. Перш ніж садити давайте розглянемо насіння. Яке воно? На яке насіння схоже? (*моркви*) (*діти разом з вихователем ідуть до грядки*) Діти наша грядка готова для посіву? (*вона скопана але треба зробити лунки–борозенки*) Борозенки я зроблю за допомогою сапки вони будуть довгі, рівні. Як ви думаєте борозенки потрібно робити глибокими чи ні? Чому? (*відповіді дітей*)

(*діти діляться на дві підгрупи і садять картоплю*)

Вихователь: Картоплю ми посадили, а що треба зробити, щоб вона швидше проросла? Правильно полити і засипати землею. Ми будемо спостерігати за нашою грядкою, коли з'являться перші сходи, листочки. Для того щоб наша картопля росла за нею потрібно ще і доглядати. Як саме ми будемо доглядати? *(відповіді дітей)*

Вихователь: Молодці, діти. Сьогодні видався теплий сонячний день. Сонечко бачило, що ми саджали петрушку і буде зігрівати теплом нашу грядку, а ось дощик потрібно погукати і попросити щоб час від часу поливав нашу грядку.

Іди, дощику, іди,
на городи і сади,
на траву, на квіти,
що саджали діти.
Щоб травичка виростала,
щоб квіточка зацвітала.
Щоб діти маленькі,
росли здоровенькі.

Підсумок заняття:

Вихователь: Ось і закінчилося наше заняття. Що ми на ньому робили? Про що розмовляли?? Вам воно сподобалося? Що найбільше запам'яталося? *(відповіді дітей)*.

Заняття на тему «Вітаміни на вікні»

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей зі змінами, що відбуваються з рослинами, встановлювати елементарні зв'язки у природі (сонячне тепло і вода, необхідні рослині для росту), звертати увагу на форму рослини, її величину, смак, властивості, вживання людиною; на основі спостережень, праці в природі виховувати у дітей засади екологічної культури, пізнавальних інтересів, естетичного і морального ставлення до природи, засвоєння правил взаємодії людини і природи.

Матеріали для обладнання: пророщена цибуля різних сортів, насіння цибулі, лопатки, подрібнена яєчна шкаралупа.

Хід заняття:

Вихователь: Діти, послухайте уважно загадку. А відгадавши її, ви дізнаєтесь, хто до нас завітає у гості.

У неї одяг золотистий,
Та не спіши її ти їсти:
Вона має «кусючу» вдачу,
Хто покуштує, одразу плаче.
(Цибуля)

Відповіді дітей.

Вихователь: Так, справді цибуля.

Але спочатку я розкажу вам дивну казку,
яка трапилася з цибулиною.

- Жила-була насінинка... от така
(Показую дітям насіння цибулі)
- Яка вона?
- Якого кольору?
- Легка чи важка?

Відповіді дітей.

– Настала весна, і цю насінинку висадили в ґрунт. Її зігрівало лагідне сонечко, поливав теплий дощик. Росла, росла насінинка, і виросла чудова цибулина. Ось вона подивіться, яка гарна.

- Що ви можете розповісти мені про цибулину?
- Яка вона?

Відповіді дітей

- Якого кольору?
- А як ви гадаєте, яка на смак цибуля – солодка чи гірка?

Відповіді дітей.

– Гірка, але є і солодка. Тільки вона росте там, де тепло. Загалом біля моря, де ви з батьками влітку відпочиваєте. Вона навіть колір має інший. Ми з вами потім покуштуємо таку цибулю.

– Але не всі вітаміни можуть бути солодкими. Розглядаючи цибульку, ви побачили, що вона може бути різною і водночас корисною

– Цибулінка хоче щоб ми посадили сьогодні її. Отже до роботи! А щоб цибулька добре росла, що треба?

Відповіді дітей.

Підводжу дітей до висновку, що для росту рослини потрібні ґрунт, сонце і вода.

– Щоб краще росла наша цибулька, ми використаємо ще й добриво.

– Пам'ятаєте, ми з вами збирали шкаралупу з яєчок. Потім подрібнювали її. У ній є вітаміни для цибулі, щоб вона краще росла.

– Спочатку я покажу, як ми будемо садити. Викопую невеличку ямку, кладу трішки яєчної шкарлупи, ллю водичку, корінцем саджу цибулину в ямочку і присипаю ґрунтом. А тепер ви спробуйте самі.

Діти садять цибулю

Тема: «Допоможуть кімнатні рослини» (заняття дослідження)

Мета: закріпити й розширити знання дітей про кімнатні рослини, вміння описувати їх, упізнавати й називати за описом. Продовжувати знайомити з нетрадиційними методами лікування. Розповісти про цілющі рослини, які ростуть у приміщенні. Розкрити значення запахів для здоров'я людини. Дати кілька простих рецептів. Виховати бережливе ставлення до природи.

Попередня робота: догляд та чергування в куточку природи, вивчення назв вазонів, читання вірші, оповідань із збірки «Первоцвіт», розгляд картинок із серії «Кімнатні рослини».

Матеріал: кімнатні рослини, ширма, атрибути до гри (метелик, квіти – шапочки на голову); вірші, загадки.

Хід заняття:

Вихователь: Сьогодні, діти, я знову запрошую вас до чарівного світу природи. Пригадайте, що таке природа? (*Це дерева, кущі, квіти, каміння, пісок, земля...*) Так, але ж нічого цього в нашій групі нема.

Про що ж йти буде мова? Ось вам загадка – підказка:
Виростаємо на віконці,
Розквітаємо на сонці,
Від водиці зеленіємо,
Усім діточкам радіємо

(Кімнатні рослини)

- Так, це кімнатні квіти, також частинка природи.

– Де вони ростуть? *(У кімнатах)*

– А де здебільшого стоять вони у кімнатах, у групі? *(Поблизу вікон)*

Місце, де стоять квіти, ми називаємо Куточком живої природи.

Сьогодні ви познайомитеся з назвами і користю деяких р

Дидактична гра: «Назви квітку»

Гарні квіти в мене є, хто їх правильно назве?

(Вихователь забирає ширму на столі – тут виставлені кімнатні рослини в горщиках. Діти мають упізнати й назвати, що це.)

1. Рослина має прямостояче стебло, листя в неї темно-червоне з рожевою барвою і з дрібними зубчиками. *(Колеус)*

2. Рослина із вологих тропічних лісів. Її квіти дрібненькі на одному стеблі. Листочки схожі на кленові. *(Бегонія)*

3. У цієї рослини довгі стебла, ніби зелена завіса. На стеблах розміщені, мов сидять, ясно зелені листочки овальної форми. Квіти білі і невеличкі. *(Традесканція)*

4. Це невелике деревце, на його гілочках – маленькі овальні листочки. Центральна жилка в листочка червона, а краї дрібнозубчасті звисають донизу. Квіти схожі на дзвіночки. *(Фуксія)*

5. Цю рослину рекомендовано завести вдома, бо вона вважається оберегом і має лікарські властивості – лікує від застуди. Її листочки кругленькі, квіти мов букетики. *(Герань)*

6. Рослина з довгими ясно-зеленими листочками, зібраними пучки, із середини яких виростають довгі звислі квіткові стрілки з білими квіточками. *(Хлорофітум)*

7. Зелена кулька – їжачок, не боїться ні спеки, ні безводдя пустелі, як верблюд. *(Кактус)*

8. Сік цієї рослини лікує всіх дітей від нежиті. Її листочки м'які і соковиті мають колючки на краях. *(Алоє)*

Вихователь: Так, молодці, ви впізнали всі квіти. А для чого потрібно вирощувати кімнатні рослини, витратити на них свій вільний час? *(Бо вони прикрашають житло, тішать, звеселяють нас, очищають повітря, а деякі навіть лікують).*

– На хвилю станемо цілителями.

Фізкультхвилинка:

Зілля – зіллячко зелене. *(Руки до серця)*

Забири болячку в мене

І у вас, і у вас. *(Діти вклоняються)*

Поки сонечко зійде, *(Руки через сторону вгору).*

Хай болячка пропаде *(Руки від себе)*

І у вас, і у вас. Геть! Геть

Дидактична гра: «Виготуй ліки»

(Діти складають ланцюжки за допомогою картинок)

✓ Виготовляйте фіточай від застуди.

✓ Виготовляйте ліки від нежиті *(проведення досліду)*

Вихователь: Щоб рослини були гарними їх потрібно доглядати. Як це потрібно робити?

- Якою водою поливаємо квіти? *(Водою кімнатної температури, відстояною, краще дощовою)*

- На якому ґрунті рослини ростуть краще? *(пухкому).*

Чому? *(У пухкий ґрунт краще проникають вода і повітря).*

Як розпушуємо землю? *(Дерев'яною загостреною паличкою розпушуємо верхній шар землі навколо горщика, щоб не пошкодити коріння)* Пил на рослині перешкоджає проникненню у листя світла і повітря.

- Що потрібно робити? *(Очищувати від пилу).*

Як? *(Велике листя протираємо вологою ганчіркою, дрібне листя обприскуємо).*

- Якщо рослині тісно в горщику? *(Потрібно пересадити в більший)*

- *(Практична робота по догляду за рослинами).*

Вихователь: Завершуючи наше заняття пропоную вам, діти, закінчити фразу: «На занятті я дізнався..»

– Діти, квіти прикрашають наше життя. То хай їх на землі буде більше. І хай серед них будуть обов'язково квіти, які виростили ви!

ДОДАТОК В

Дидактичні ігри-екологічного змісту.

Дидактична гра: «Хто де живе?»

Мета: закріпити місце проживання тварин;

розвивати увагу, пам'ять, мову, дрібну моторику рук;

вчити ділити тварин по групах;

виховувати вміння працювати в групах

Обладнання: зображення лісу, степу, верхівки дерев, водоймища та ферми. Зображення різних груп тварин.

Хід гри:

Дітям роздають зображення лісу, степу, верхівки дерев, водойми та ферми, також зображення різних тварин. Завдання дітей-розподілити тварин по їхніх домівках (вовк живе в лісі, карась живе в водоймищі, кінь живе на фермі).

Дитина повинна покласти тваринку на зображення її «дому».

Дидактична гра: «Хто що їсть?»

Мета: закріплювати знання дітей про диких тварин, що вони їдять; розвивати увагу, пам'ять, мислення, мовлення дітей, дрібну моторику рук під час роботи з прищіпками; виховувати любов до природи, пізнавальний інтерес до цікавих ігор.

Матеріали: круг, поділений на частини із зображеннями їжі тварин, прищіпки з тваринами.

Хід гри:

Педагог може підвести дітей до гри за допомогою художнього слова.

Педагог викладає на стіл круг із зображеннями їжі тварин та прищіпки, на які приклеєні самі тварини. Завдання дітей — прищепити тварину до тієї їжі, яку вона любить. Спонукає дитину коментувати свій вибір.

Можна провести додаткову роботу з мовлення дітей. Завдання дітей-пояснити свій вибір за допомогою прикметників. Приклад, коричневий кабан любить смачні жолуді, тощо.

Екологічна гра: «Можна — не можна у природі»

Мета: розвивати логіку, увагу, мислення, мовлення дітей; сприяти розширенню знань дітей про екологічне становище нашої планети; продовжувати виробляти вміння аналізувати події та доходити відповідного висновку; виховувати екологічну свідомість, любов до природи, бажання зберігати природу Землі.

Матеріали: картки та фішки.

Хід гри:

Вихователь пропонує дітям картки та фішки, що їх позначають. Завдання дітей — дійти до висновку можна (зелена) чи не можна (червона) таке робити/чинити у природі. Обґрунтувати свою думку.

Екологічна гра «Небезпека в лісі»

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з небезпечними ситуаціями, що виникають у житті, закріплювати знання про те, що росте в лісі, чому не можна збирати дітям ягоди; формувати знання про правила поведінки в природі, розвивати увагу, мислення, зв'язне мовлення; виховувати дбайливе ставлення до природи виховувати слухняність, обережність, обачність.

Матеріал: картки «Небезпека в лісі»

Хід гри:

Вихователь: Яка небезпека може очікувати тут на дитину?

(Вихователь показує картки, а діти відповідають, яка небезпека може статися)

- Можна заблукати, якщо підеш у ліс без дорослих
- Можна впасти в яму.
- Випадково з'їсти отруйні ягоди чи гриби.
- Можна зустріти небезпечних тварин (вовка, лисицю, ведмедя; може вкусити змія)
- У лісі є поламані дерева, які можуть упасти.
- У лісі є отруйні ягоди, гриби, які потрібно знати та обходити.
- Можуть зустрітися небезпечні речі, які підбирати не можна.

Дидактична гра: «Знайди листочок, який я назву»

Мета: учити дітей знаходити з дерева листочок. Розвивати пам'ять, увагу. Виховувати любов до природи.

Хід гри:

На килимку розкладені листочки з дерев. Вихователь називає листочок із дерева, а дитина повинна його знайти. Решта дітей знаками показує: згодні вони чи ні.

Дидактична гра «Збережи землю».

Мета: розвивати зв'язне мовлення логічне мислення; виховувати екологічну культуру та бережне ставлення до природи, спостережливість, допитливість, вміння працювати в парах.

Обладнання: екологічні картки – знаки з зображенням поганих та добрих вчинків людей у природі, дві великі картки з зображенням планети Земля (здорова, хвора).

Хід гри:

Вихователь пропонує дітям поділитися на пари. Кожній парі роздає конверти з екологічними картками. Діти повинні поміркувати і розкласти картки так, щоб на «здоровій» планеті були картки з зображення добрих вчинків людей які корисні природі а на «хворій» погані вчинки. Свою відповідь діти повинні обґрунтувати.

Дидактична гра: «Що шкідливе і корисне для природи?» (Гра з перфокартами.)

Мета: Звернути увагу дітей на ставлення людини до об'єктів природи (води). Закріпити правила поведінки в природі. Виховувати дбайливе ставлення до води.

Матеріал: Перфокарти, на яких зображено дії людини, що завдають шкоди природі (воді) та застосування води у корисних цілях.

Хід гри:

Відзначити різними знаками (наприклад, різного кольору або форми) позитивний і негативний вплив людини на природу (воду).

Дидактична гра: «Де сніжинки?»

Мета: Уточнити і розширити уявлення дітей про сніг. Допомогти дітям зрозуміти, чому при зміні температури сніг змінює свої властивості. Розвивати мислення інтерес до зимових явищ до неживої природи.

Матеріал: Картки із зображенням різних станів води: водоспад, річка, калюжа, лід, снігопад, хмара, дощ, пар, сніжинка, крапля, град; чотири картки із зображенням чотирьох часів рок

Хід гри:

Діти йдуть хороводом навколо розкладених по колу карток. На картках зображені різні стани води: водоспад, річка, калюжа, лід, снігопад, хмара, дощ, пар, сніжинка, крапля і т. д.

Під час руху по колу вимовляються такі слова:

Ось і настало літо.

Сонце яскравіше засвітило.

Стало сильніше припікати,

Де сніжинку нам шукати?

З останнім словом усі зупиняються. Ті, перед ким розташовується потрібні картинки, повинні їх підняти і пояснити свій вибір. Рух продовжується зі словами:

Нарешті прийшла зима:

Зима, завірюха, холоду.

Виходьте погуляти.

Де сніжинку нам шукати?

Знову вибирають потрібні картинки і пояснюється вибір.

Ускладнення: Лежать 4 обруча із зображенням чотирьох пір року. Діти повинні рознести свої картки за обручам, пояснивши свій вибір. Деякі картки можуть відповідати декільком порами року. Висновок робиться з відповідей на питання: